

תוכן הענינים

- א. תוכן ענינים 1
ב. דבר השלוחה 3

מאמרי אנשי הצוות

- ג. הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה / אל תתן לעובדות לבלבל אותך 5
ד. הרב דניאל אלול / דשא ווקאלי 9
ה. הרב אמיר שרון / הכל דיבורים 20
ו. הרב ניר כפרי / השנה תצא מעבודות לחרות 24
ז. הרב אליהו מלכה / מצוות הבאת העומר 28
ח. הרב פיני כפרי / להיות בן חורין 31
ט. ר' ישראל בן ססי - עוזר ראש הישיבה / קצת סדר ב"סדר" 34
י. רון ארביב - מדריך / יזכרנו ה' 38

מאמרי אברכים

- יא. ר' יצחק אנג'ל / חכם = רשע? 41
יב. ר' יוסף ברזילי / לאט זה הכי מהר 44
יג. ר' יוסף טולידאנו / ממנהגי מרוקו בחג הפסח 47
יד. ר' עידן מוגרבי / פסח ובניו - חברה לסלילת דרכים בעבודת ה' 52
טו. ר' אבישי לטין / סוד האמונה והחוש 58
טז. ר' אברהם טויטו / ארבע לשונות של גאולה 62
יז. ר' רון מלכה / זעקה כשרה 65

מאמרי שיעור ה' ומעלה

- יח. דויד אהרן ציוני / דם יהודי 67
יט. יוסף חיים כץ / כל דכפין ייתי וייכול... לשנה הבאה בני חורין 69
כ. שי שרון / גאולה ראשונה ואחרונה 71

מאמרי שיעור ד'

- כא. אביה נחום / שיעבוד בני ישראל במצרים 74
כב. אדיר סיאני / "דור רוח הקדים" 77
כג. אור מדהלה / מי שמאמין לא מפחד 80
כד. אור מתנה / מה נאכל במדבר? 83
כה. אוריאל פינחסי / הכרת הטוב 87
כו. אלעזר נמיר / מה ההבדל בין חמץ למצה? 90

- 92..... **כז. דביר אקדע / קרבן פסח**
96..... **כח. דניאל רדינסקי / פסח, מצה ומרור - עסקת חבילה**
100..... **כט. הראל צברי / הייתי כעיוור בגלל האהבה**
103..... **ל. יוסף חי חדד / חמץ בפסח ובכל השנה**
107..... **לא. מאור כהן גדול / הלכות חול המועד**
110..... **לב. ניצן קרווה / למי החמיץ?**
113..... **לג. נרדי ידעי / "מתחיל בגנות ומסיים בשבח"**
117..... **לד. רואי חיים / חירות אמיתית**

מאמרי שיעור ב' - ג'

- 119..... **לה. אבי הורביץ / עבודת ה' הנכונה**
122..... **לו. שלמה אדנה / מרור זה שאנו אוכלים**

מאמרי שיעור א'

- 124..... **לז. אברהם ממרוד / הכוונה שבמצוות**
127..... **לח. אוהד אברהם כמיסה / הבחירה החופשית**
132..... **לט. אופיר אמיתי / השבתת שאור ומחיית עמלק**
135..... **מ. איתן יעקב / בשביל מה הבאת אותנו לכאן?**
137..... **מא. אסיף סבג / "כנגד ארבעה בנים דברה תורה"**
141..... **מב. נריה נמיר / שבת הגדול**
144..... **מג. עדיאל כהן / עדיאל כהן**
147..... **מד. עקיבא הורביץ / העליון, התחתון, ומה שביניהם**

נספחים

- 149..... **מה. הקדשות /**

דבר השלוחה

בשנת 1943 כתב בחור אלמוני בשם זרובבל גלעד את המנון הפלמ"ח. המילים הפותחות את השיר הם "מְסָבִיב יְהוּם הַסֵּעַר", כוונתו הייתה, שמסביב לא מפסיקים לפגוע בנו, אבל אנו לא מפחדים ותמיד נהיה ראשוניים לבצע כל פקודה שתינתן. עברו כמעט שבעים שנה מאז, ועדיין מסביב יהום הסער, אבל בשונה מאד מהמצב לפני שבעים שנה, הגויים לא פוגעים בנו, הם פוגעים בעצמם או שהקב"ה דואג לטלטל אותם. כל העולם במשבר, בארצות האסלם מהפכות, יפן שהיא המדינה המסודרת בעולם מכל הבחינות, כלכלית מדינית וביטחונית, נמצאת במצב של קטסטרופה בלתי נשלטת. ארצות המערב מתמודדות עם בעיות כלכליות חמורות, והבעיה שלנו בישראל שהשקל חזק מידי כלפי הדולר. איני טוען שנגמרו הבעיות, לצערנו אנו חווים צרות אבל יחסית לעולם ממש הרגשה של "מסביב יהום הסער" ואנו ממש שלווים. היו שרצו לטפס על הגל של ההפגנות במצריים על מנת שגם בישראל יצאו להפגנות על מחיר הדלק, אבל כשטוב לאנשים אין להם זמן וסבלנות להפגנות.

אז מה שצריך לעשות עם זה, להגיד תודה לקב"ה, לצערנו אין בעל הנס מכיר בניסו, הקב"ה מנער את כל העולם על מנת שלנו יהיה טוב, וחייבים להודות לקב"ה על כך כל הזמן. כל זמן שנודהתמשיך הברכה, אם נפסיק להודות ישנו סיכוי שנפסיד את השפע.

כמו שצריך להודות לבורא על השלווה במדינת ישראל כך אנו חברי השלוחה צריכים להמשיך להודות על השלוחה וההצלחה שלה, שום דבר לא מובן מאליו, השלוחה עומדת בנס, ועל ניסים צריך להודות, ואם נפסיק להודות אז ח"ו... ולכן לא נפסיק להודות.

אנו שולחים ברכת גיוס קל ונעים לשיעור ב' שהתגייס לאחרונה, ומאחלים להם שיחזרו במהרה לשלוחה שלמים ברוחניות ובגשמיות. כמו כן שיעור ג' היקר, אנו כבר ממש מתגעגעים אליכם, עוד ארבעה חודשים ואנו בעז"ה נפגשים שוב.

שיעור א' היקר, אנו שמחים לראות אתכם מתמודדים ונלחמים, המשיכו כך.

שיעור ד' היקר, האחריות שאתם מפגינים כלפי השלוחה וכלפי כל דבר שבקדושה, מעורר השתאות. כמו כן אנו חייבים להודות לכם על שבת זכור המופלאה שארגנתם. היה נהדר.

שיעור ה' היקר מחזור ד' בשלוחה, שתזכו לסיים את ההסדר מתוך התעלות, ושתצאו לחיים מתוך געגוע ללימוד התורה, ושתזכו כולכם להקים במהרה בתים נאמנים בישראל.

בברכת פסח כשר ושמח

צוות השלוחה

אל תיתן לעובדות לבלבל אותך הרב גרשון שחור שליט"א - ראש השלוחה

כשקוראים את התנ"ך כדאי תמיד לנסות ולהכניס את עצמנו לתוך העלילה ולחשוב איך אנו היינו מתנהגים באותו מצב. לימוד שכזה יגרום לנו ללמוד באופן משמעותי הרבה יותר. מעבר לכך, זה מעלה שאלות רבות שברוב המקרים המדרשים התמודדו איתם.

על פי שיטה זו ננסה ללמוד את סיפור עשרת המכות. משה רבנו עומד במצרים ומכריז על מכת דם. כמובן בהתחלה כולם צוחקים עליו ולא מתרגשים מהאיום. מגיעה מכת דם, וממשיכים לצחוק עליו מתוך תפיסת עולם שמשה הוא בסך הכל עוד מכשף שיודע לשחק קצת עם הטבע. הרי גם החרטומים של פרעה הצליחו להפוך מים לדם. אותו חוסר אמון היה גם במכת הצפרדע, אולם עם הזמן ממשיך משה להכות את מצרים בכינים ערוב דבר ושחין. כאן כבר הצחוק מתחיל להפוך לבכי, ולאט לאט ממלכת מצרים קורסת. במכת הברד מתקיים בירור עמוק, הברד על פי דברי משה לא יפגע כלל במי שישאר בבית, רק מי שישעה בחוץ בעת הברד ייפגע. המדהים הוא, כפי שכותבת התורה, היו מצריים שעדיין לא האמינו למשה והשאירו את בעלי החיים בחוץ. מה אנו היינו עושים במצב כזה? אל תמהרו לענות! לאחר הברד מגיעות עוד שתי מכות איומות - ארבה וחושך, ואז מגיע האיום הקשה מכולם, מחר בחצות כל הבכורות של העם המצרי ימותו. מה אתה היית עושה בתור בכור? כנראה שהיית עושה מה שעשו באמת בכורי מצרים. היית מתחיל ליצור לחץ ציבורי לשחרר את עם ישראל בכדי שתישאר בחיים. המדרש מספר על הבכורות שהגיעו להורים שלהם בדרישה שישחררו את עם ישראל, ההורים כמובן לא יכלו לעזור להם ואז הדרישה הגיעה לבית פרעה. פרעה לא התבלבל ושלח שוטרים לדכא בכוח

את המרד. אולם כפי שקורה היום, העם המצרי לא שותק לנצח, והבכורות לקחו נשק בידיהם והתחילו להחזיר, ועל כך נאמר הפסוק בתהילים "למכה מצרים בבכוריהם" שהבכורות עצמם הרגו במצרים. היינו, לפני יציאת מצרים לא רק שכל התשתית הפיזית נהרסה במצרים בעקבות עשרת המכות, אלא המצרים חוו גם מלחמת אזרחים שריסקה כליל את המדינה המצרית.

עכשיו נשאל שוב, איך נוצר מצב שאדם לא מכניס את הבהמות שלו לבית לפני מכת הברד? איך ישנם מצריים שאחרי תשע מכות לא שומעים לבכורות שאומרים: כל האיומים של משה התגשמו אחד לאחד, אם כך גם האיום הזה יתממש, אז במקום שנמות מחר בלילה תשלחו כבר את היהודים הללו ממצרים ונשאר בחיים. האם יש מישהו שיכול להתווכח עם הטיעון ההגיוני הזה?!

התשובה לכל השאלות הללו נעוצה בתפיסת עולם שאומרת שאם תוכיח לי הגיונית שאני טועה אז אסכים איתך. אולם האמת אחרת לחלוטין, ההיגיון והעובדות הם משפיעים קטנים מאד על ההחלטות שלנו. כמו שכתוב בכותרת המאמר, אל תתנו לעובדות לבלבל אתכם.

אתן שתי דוגמאות מהחיים שלנו על מנת להוכיח את דברי. כל אדם מעוניין לחיות כמה שיותר שנים, אולם למרות התובנה הכול-כך בסיסית הזו, ישנם הרבה אנשים שמעשנים בכל יום כמה קופסאות של סיגריות. אין ויכוח על כך שהסיגריות מקצרות את שנותיו של האדם. האם שיחה שתבהיר ותסביר את כל הנתונים הללו לקבוצת מעשנים, תגרום לכך שהם יפסיקו לעשן?

ישראל נכנסה למהלך של הסכם שלום עם הערבים שגרים במדינת ישראל, מאז שפרץ השלום, אנו עדים להתגברות של פיגועים ומלחמות. ישראל ברחה מעזה, מתוך תפיסה שהדבר יקל עליה הן במישור המדיני והן במישור הביטחוני, וכתוצאה מכך חטפו את גלעד שליט לעזה, ולנו אין כל יכולת לזהות היכן הוא נמצא בניגוד לנעשה ביהודה ושומרון, ששם מזהים הכול בתוך זמן מועט. וישנה מפולת מדינית בעולם שהולך לקראת הכרה חד צדדית במדינה פלסטינית. אחרי שהוכח שזה לא עובד, האם הדיבורים על "שלום" הפסיקו?

כל הדוגמאות הללו ממחישות את העובדה שכל עוד אתה נמצא בתוך העניין השיקולים המשפיעים עליך הם רבים, ואז ראיית המציאות שלך שונה. אסביר את דברי, אם תשאל מתמודד לכנסת שכל הסקרים מראים שהוא רחוק מלעבור, למה אתה עדיין רץ? הוא יאמר לך שכולם טועים ובסקרים שלו הוא ראה שהוא נכנס, וכולם בסוף יאכלו את הכובע. המתמודד הזה באמת מאמין שכך המציאות וכך הוא רואה את הדברים באמת, אין כאן מצב שהאדם חי בשקר, אלא זו המציאות על פי הראייה שלו.

גורמים רבים יכולים לעוות לנו את ראיית המציאות, לחץ חברתי, תאוות, כבוד, הרגל, איבוד של מוקדי כוח, ועוד ועוד. כל אחד מהגורמים הללו בעצם משנה לנו את תפיסת המציאות שגם אם ניתן את כל העובדות שבעולם שיוכחו שהדרך לא נכונה, האדם ימשיך ללכת בדרכו מתוך אמונה פנימית שהוא בסדר.

אם כך נשאלת השאלה כיצד נדע שהדרך שלנו נכונה, אולי גם אנו עיוורים החושבים שדרכנו נכונה אך בעצם אנו מתעלמים מהאמת?

את השאלה הזו שאל רבן יוחנן בן זכאי לפני שנפטר, הוא התלבט אם בעולם האמת הוא ילך לגיהנום או לגן עדן. הרי לא ייתכן שרבן גמליאל רצה לעשות רע, אולם הוא פחד שאולי הוא רצה לעשות טוב, אבל מתוך עיוורון הוא עשה רע.

המשנה במסכת אבות [ב, א] מציגה דרך לברר את הדברים. היא מציעה נוסחה שעליך להעביר את דרכה כל מעשיך, ומה שיעבור דרכה - נכון, ומה שלא יעבור - צריך תיקון ושיפוץ על מנת שיעבור.

כך אמר רבי יהודה הנשיא מסדר המשנה: "רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם", משמעות הנוסחה היא שמעשיך חייבים להיות נאים וראויים בעיני אלוקים ואדם. אם זה ראוי בעיני האדם ולא בעיני האלוקים פסול, וכן להיפך, אם בעיני אלוקים זה טוב, אבל בעיני בני האדם זה נראה לא ראוי, זו לא הדרך.

שנזכה לכיוון את מעשינו לאבינו שבשמים באמת!!!

נ.ב. אני מודע לכך שהשאלה יותר חזקה מהתשובה, אולם הדבר החשוב ביותר היא השאלה, חשוב שהאדם ישאל את עצמו כל הזמן בצורה הכי אובייקטיבית שהוא יכול, האם אני עיוור או לא, עצם השאלה הוא כבר שלב מתקדם בפתרון. דרך השאלה אדם מגיע למידת ההתבוננות, שהיא הבסיס לכל התקדמות והתעלות רוחנית.

דשא ווקאלי הרב דניאל אלול

הדשא של השכן תמיד ירוק יותר, אך לא נראה לי שהיית רוצה לשבת עליו, בטח לא אם היית חי לפני 3323 שנה, ומקומך היה בממלכה המצרית. הדשא של השכן המצרי אכן היה ירוק יותר, אלא שהוא היה גם רך מאד, ואפילו קולני למדי - קרקורי הצפרדעים היו מסוגלים לסדוק קיר בטון מזויין - לו היה כזה במצרים הקדומה. על דשא מגעיל שכזה מסופקני אם מישהו מאתנו היה רוצה לדרוך, ואפילו לא להלך עליו כחותה על הגחלים.

לשמחתנו נשתמרה כתבת שער במוסף העיתון "קהיר-ניוז" שיוצא בדיוק בשבע מיום ליום, ונחשב ליתד נאמן של המודיע המצרי.

והרי לפניכם תיאורו הקולח, פחות או יותר (אל תדונו אותו לכף חובה, פשוט נתקעה לו צפרדע על האף ושיבשה לו את הסיקור הנרחב, שלא לדבר על... טוב אך למה נקדים את המאוחר). מה שחשוב לזכור הוא גילוי מרעיש מפי סוכן המוסד "סמי אלמוגרבי" הידוע יותר בכינויו החסוי "ראש הפרמידה", שכל מקורותיו של העיתון הנ"ל לקוחים מדברי חז"ל הפרוסים בגמרות ובמדרשים השונים.

והנה זה מגיע...

במכת דם פרעה עצמו לא לקה. האמת היא שה' עשה זאת משום שנהג כבוד במלכות ולא רצה לזלזל בו עד כדי כך. פרעה הבין אחרת. הוא התגאה וחשב שה' לא מסוגל לפגוע בו והתריס כלפי מעלה "אלו היה יכול לי היה מביא עלי המכות". ה' השיב לו "שוטה אני חלקתי לך כבוד, חייך שמכת

הצפרדעים שולטת בך שנאמר ובכה ובעמך". זאת ועוד, במכת דם ה' היכה את היאור שהיה אלוהי מצרים, אך פרעה לא שת לבו לכך. אמר ה' "אפילו לאלוהיך לא איכפת לך, הריני מתחיל בך את המכה".

אין דבר בעולם שנברא לחינם. אפילו דברים שנראים מיותרים, גם הם נצרכים. ואמר ה' "אני עושה שליחותי אפילו ע"י נחש אפילו ע"י עקרב ואפילו ע"י צפרדע", ובצפרדעים אפרע מן המצרים. "ומעשה היה בעקרב אחד שהלך לעשות שליחותו של הקב"ה בעבר הירדן וזימן לו הקב"ה צפרדע אחת ועבר עליה והלך אותו עקרב ועקץ את האדם".

ה' לא חושש שפרעה יצליח להמלט מהמכה ולכן אין לו בעיה לפרסם את בואה של המכה עוד בטרם תגיע. לא זו בלבד אלא שהקב"ה מדגיש שפרעה ילקה ראשון יען כי הוא התחיל בעצה להזיק לישראל. המטרה העיקרית היתה כדי שפרעה יקבל את התוכחת ויחזור בו, אך לא כך היו פני הדברים.

רק רגע. מה זה הרעש המוזר הזה מכיוון הנילוס? רק לפני מספר ימים ליקקנו את הפצעים ממכת דם, מה כעת?

משה היה זה שצריך להכות את היאור, אך הוא לא מכה אותו יען כי מכיר הוא לו טובה על שזכה להסתופף בין גליו בהיותו בתיבה. אז נכון שהיאור לא כל כך מרגיש ולא בטוח שאיכפת לו מי יכה אותו, אך עיקר הדבר מכוון אל האדם - לחנך אותו להכיר טובה לכל אחד שקיבל ממנו טובה, בלי שום תירוצים והתחמקויות.

איך שלא יהיה, אהרן הכהן נוטה את ידו ומכה את הנילוס, והנה יוצאת צפרדע ענקית מהיאור. המון העם נזעק להגן על הממלכה המתבוססת

בדמיה (בדמייך התפגרי), והאמיצים שבהם החלו להכות במפלצת הירוקה. הבעיה היתה שעל כל מכה ומכה היתה הצפרדע מוציאה מפיה נחילים של צפרדעים שאחת מגעילה יותר מחברתה, עד שמילאו את כל מצרים בצפרדעים.

זקן מצרי החל לצעוק עליהם: "מה אתם עושים? אתם לא רואים שהיא משריצה עוד ועוד? תפסיקו! זה לרעתנו", אך לא היה מי שיקשיב לו, או בגלל הרעש של הצפרדעים, או בגלל האמוק שנכנסו אליו. כשאדם עצבני לא מעניין אותו השכל וכל מחשבותיו. הוא עסוק ליטול את נקמתו מהחיה המוזרה שלפניו. ניתן ללמוד מזה לקח אלינו, יש ויכוחים שאתה כל כך עסוק בלהשיב לחברך ולבטל את דבריו עד שאתה לא מבחין שלמעשה המפסיד היחיד זה אתה, אך צו איסור פרסום הוטל על שאר הדברים ונרחיב עליהם אי"ה במקום אחר.

הצפרדע הגדולה לא היתה פריירית, היא לא הסתפקה בלידת מליוני צאצאים אלא הוכיחה את כישוריה גם בשריקות קרביות, ולקולה הצרחני נאספו ובאו נחילים נוספים מכל רחבי הדלתא, כחול אשר על שפת הנילוס. ולפי דברי רש"י שמעו קולה כל הצפרדעים שבעולם ובאו.

חרטומי מצרים שבורים. משה ואהרן גנבו להם את ההצגה, אך הם לא יתנו לאף אחד לערער על מעמדם המעורער. הם מנסים את כוחם בכישוף ומביאים צפרדעים נוספים על מצרים. שמע, טיפשות כזו לא מוכרים אפילו בבורסת טוקיו. לא מספיק מיליארד צפרדעים "מייד אין איזראל" שצריך תוספת של החרטומים. איזה "גול עצמי", אך מה לא עושים כדי לשמור על כבודם האבוד. אין שכל אין דאגות.

ולמה עלו הצפרדעים דוקא מן היאור? ובכן, פרעה התגאה ואמר "לי יאורי ואני עשיתיני". אמר לו הקב"ה "אראה לך אם היאור שלי או שלך, שמכתו תהוא ממני עליו, ואני גוזר עליו והוא יעלה צפרדעים".

רגע, כעת מוסרים לי **שלא רק מצפרדע זו באו הצפרדעים**, אלא כל מקום שהיה שם עפר והיתה טיפה של מים בו היה נעשה צפרדע.

למתבונן מן הצד היה נראה שכל חיילות היבשה הצפרדעיים היו זהים זה לזה, אך לא כך היו פני הדברים. היו מעמדות וכיווני חשיבה שונים ביניהם. ראשית, הקב"ה שלח את המעולות שבהן דוקא אל פרעה. מדובר **בצפרדעים מעצבנות במיוחד** (זן קדאפי), שהיו שייכות לסיירת מובחרת ממשמר החופים של היאור. כך מגיע למלך הגאוותן.

פלוגת הסיור כללה צפרדעים רציניות במיוחד, שהיו מוכנות למסור נפש כדי לקיים את רצון הבורא. היו כמה **צפרדעים מצ'וקמקות שבחרו להתרווח על כריות הפוך בארמון המלכותי**, אך לעומתן היו את אלו שבחרו **דוקא לצלול לתוככי התנורים ולעלות על המוקד בקיום רצונו יתברך**. מפלוגת המחץ הזו למדו חנניה מישאל ועזריה את הקל וחומר שהביא אותם לזנק לתוך האש בימי נבוכדנצר מלך בבל.

צפרדעים אחרות בחרו להשתובב והיו **נכנסות לתוככי העיסות שהיו לשות נשות מצרים**. כדי שתמשיכו לקרוא את המאמר לא נרצה לתאר לכם איך נראית צפרדע בפיתה. רק זאת נספר שנוסף על כל הצרות הן היו מצננות את התנור וכך גם הבצק לא ממש נאפה, ויצא בצק שדומה יותר לגבינה צהובה מותכת (דביקי, נמתח ונמרח), אלא שכאן הצבע הצהוב התחלף בירוק זוהר ורטוב. איככככס!

היו גם כאלו שממש החליטו להתעלל במצריים האומללים. **המצרים היו שותים מים ובתוך המעיים שלהם הם היו נעשים צפרדעים, שהיו מקרקרות מתוך בטנם.** הנבחרות שבהן זכו לשכון כבוד בבטנו הנפוחה של פרעה. הננס ממצרים פתח את פיו לקרוא לעזרה אך במקום קריאות "הצילו" יצאו מפיו קולות משונים שמזכירים יותר מקהלת צפרדעים שיכורה. ויש מצרים שזכו ליחס פרסונל בכך **שברגע שהיו מוזגים את הכוס מיד היה מתמלא כולו בצפרדעים.** לך תשתה שייק צפרדעים טרי ורוחש, ועוד 100 אחוז טבעי. איזה גועל!!!

ואמרו עליו על **פרעה הרשע שנתעטר בבגדי מלכות וישב על כסאו וכל גדולי מלכות לפניו, ובאותה שעה נזדמנו להם צפרדעים והיו נכנסים מפי הטבעת שלו (מאחוריו) ויוצאים מפיו, וגם לכל שריו ויועציו ששהו שם נעשה כן.** והיה הצפרדע קורא ממעי פרעה, ועונים לו חבריו ממעי כל הסובבים אותו, **וצפרדע אומר לחברו אימתי נצא מכאן, ועונים הצפרדעים זה את זה עד שיבוא בן עמרם ויתפלל עלינו.** זה מה שיוביל בסופו של דבר את פרעה לבקש את משה שיסיר מעליו את המכה, אך חכו, עוד לא התחלנו, הבה נמשיך.

איזה פדיחה. **רמטכ"ל צבא מצרים** שמע על הידיעות המרעישות (תרתי משמע) כשהוא שוכב על מיטת השן שבהיכלו. קולן של הצפרדעים היה דומה לאזעקת מלחמה אלא שבמלחמה יש צפירות עולות ויורדות וכאן הן היו רק עולות ועולות. הוא זינק ממיטתו על פי מיטב המסורת וניסה להכניס את רגליו אל נעליו אך שוד ושבר בגבולו. **רגלו מעכה צפרדע שמנה במיוחד שישנה שנת ישרים בתוככי הנעל.** הוא רץ יחף על רצפת חדרו החשוך, אך לא הבין **מדוע הרצפה זזה מתחתיו.** כשמיקד את מבטו התגלה לפניו שטיח מצרי עשוי כולו צפרדעים מצחינות. הוא קרס תחתיו ושבק חיים לכל חי מתוך התקף לב ושבץ מוחי כבד.

חשוב לזכור כי לא כל הצפרדעים מצאו את דרכם אל רחבי המדינה בדרכים מקובלות. **שייטת 17 מקבלת פקודה** והיא מתקדמת תוך כדי צלילה שקטה אל מתחת לארמונות המלוכה המצריים, ואז מתקבלת הפקודה השניה לפרוץ אל תוככי הארמון, אך יש מחסום טבעי לא פשוט. לוחות שיש אדירי מימדים חוסמים את דרכם. אל תראו את הצפרדעים ככה, כשהן מבצעות את רצון הבורא יתברך שמו הן לא רואות בעינים אפילו לא דרך משקפי צלילה. הדברים מתוארים במסמך עתיק: "**מלמד שהיה הצפרדע עולה מן התהום ואומרת לשיש עשה לי מקום שאעלה ואעשה רצון בוראי והיה נבקע השיש ועולה**".

נו, ואחרי שעלתה מן התהום מה עשו לוחמי השייטת הירוקה?

החזיקו חזק. לפי דעה אחת הן היו נושכות את בית הסתרים שלהם ומסרסות אותם מידה כנגד מידה מפני שהיו מונעים את ישראל ממצוות פריה ורבייה, וזאת מעבר לבושה הגדולה, שאין לך בושה גדולה מזו. לפי דעה שניה הצפרדע היתה עולה ממצולות הג'ורה בשעה שהמצרים היו עושים את צרכיהם והיתה נושכת אותם באחוריהם. תאר לך איך המצרי יוכל לשבת כעת. לא נעים וכן נורא. אך הסיוט לא תם. בתור מומחיות לרפואת גסטרו הן היו שולפות את כל החלחולת שלו עם המעיים ושולחות אותו לטרדת עולמים בגיהנום. וזהו מה שאמר הכתוב "**וצפרדע ותשחיתם**". יש להסתפק אם יצטרך המצרי לברך "**אשר יצר**" אחרי עשיית צרכים זו, שכנראה היתה האחרונה בחייו.

חבר'ה, זה לא צחוק, אך הצפרדעים הקדימו את האתון של בלעם, שכן גם להם ה' פתח את הפה והן היו מדברות עם המצרים ומוכיחות אותם לפני שהיו הורגים בהם, וזהו שנאמר "**על דבר הצפרדעים**".

הצרחות שלהם היו **מרעישות אוזניים**. אין מנוחה למצריים, **בדיוק כמו שעשו לישראל**, שלא היו נותנים מנוחה אפילו בהפוגה שבין עבודה לעבודה, והיו מעירים אותם משנתם לאמר "עימדו, עשו עבודת פרעה", לכן הביא עליהם קולנים שיצווחו באוזניהם. שלא נתבלבל. הסבל היה כפול ומכופל. היה קולן של צפרדעים קשה להם יותר ממכתם, שהיו נכנסות בגופן וצועקים בתוכם. **פרעה מנסה להרדם אך הקרקור קודח לו במוח והוא מתהפך על יצועו ומנסה למצוא על הסדין איזור נקי מצפרדעים**, ולא יהיה הדבר קל בעיניך. תאמינו לי, אני מה זה לא מקנא בו, הוא כבר לא יודע אם הם מציקות לו או עושות לו מסאג' בגב. מה שבטוח זה שלישון ככה - זה בלתי אפשרי, אפילו לא בטעות.

רגע, יש דיווחים על **צפרדעים מסוג אחר** לגמרי הפוקדים את הממלכה. מדובר **בתנינים אימתניים**, שכמותם ראו רק הדינוזאורים הקדמונים. איזה פחד. **הם טורפים כל מי שעומד בדרכם**, ואם אין שום אדם שעומד בדרכם הם דואגים שיהיו כאלה, ואז הם מטפלים בהם טיפול אישי (אכילת כזית מצרי נחשבת למצוה, ויש לדון אם מדובר בשיעור "חזון איש"). הם פשוט עושים גם ביקורי בית... בחינם! (עלא כיס סחבו).

כתב צעיר חקר ומצא כי **המילה "צפרדעים" מוזכרת בפרשה זו עשר פעמים**, וזאת כנגד עשרה מקומות שהיו בהם: בביתך, בחדר משכבך, על מטתך, בבית עבדיך, בעמך, בתנורך, במשארותיך וכו'.

איזה קטע, מרוב המהומה וההרוגים, לא הבחינו כולם שעם כל הבלאגן - **זכו הצפרדעים לפרס נובל לשלום**, יען כי שנים רבות נטושה היתה מלחמה בין מצרים ובין כוש, והכל על עניני גבולות (כמנהגו של המזרח התיכון מאז ועד היום). הצפרדעים נתנו גושפנקא חוקית להסכמי הגבולות, שכן בכל מקום שהיה שייך למצרים היו צפרדעים בשפע, ואילו בנחלת כוש לא היתה

אפילו צפרדע אחת לרפואה (ואפילו לא למחלה). כך נקבעו הגבולות בחותמת אלוקית.

אחד מהכתבים החשובים בממלכה המתפוררת שואל את **שאלת ה"מליון דולר"**. חבר'ה, **על מה ולמה לוקים אנו דוקא ע"י הצפרדעים?** מה הקטע כאן? אף אתה הקהה את שיניו ואת אפו, על אפו ועל חמתו ועל חמותו ואמור לו כי המצרים היו מתעללים ביהודים **ודורשים מהם לצוד להם שקצים ורמשים** שלא לצורך כלל, בעצם כן לצורך, לצורך הסדיסטי שלהם כדי לשחק עימם, ותו לא. הקב"ה העניש אותם מידה כנגד מידה ושלח להם את השקצים המאוסים בדמות הצפרדע. זאת ועוד, אמר הקב"ה יבואו צפרדעים שגידולם במים ויפרעו מהמצרים שביקשו לאבד אומה שעתידה לקבל את התורה שנמשלה למים, שנאמר "הוי כל צמא לכו למים". ויש אומרים שלפי שאמרו לישראל לצבור טיט ולעשות לבנים, לכן השריץ ארצם צפרדעים.

צחוק צחוק אך שכחנו את פרעה. שליט מצרים, שעד לפני זמן לא רב היה מנהיג בלתי מעורער, מתחיל להיות מעורער בנפשו. במכת דם שיחק אותה חזק, כי המכה לא פגעה בו באופן ישיר, שכן כסף לא היה חסר לו, ויכל לקנות כמה מים שרצה. הבעיה היתה שמכת צפרדע פגעה בו, ואז החל מיודענו לזעוק מכאב ומבושה. הוא היה מוכן אפילו לדבר כמו בייני"ש ולומר שהוא מוכן להרשם לסמינר ערכים או להתחבר לאתר הידברות, והעיקר שהמוות הזה יסור ממנו. **ושלא תחשבו שהוא לא ניסה להתגונן מפני הצפרדעים.** ההיפך הוא הנכון, עשו לו כמה תקנות שלא ישלטו בו הצפרדעים, אך אין עצה ואין תבונה נגד רצון ה'.

המלך הפרעוני צורח על עבדיו ששיגו לו את משה ואת אהרן, אך מה לעשות, אף אחד לא מוצא אותם, ממש כאילו בלעה אותם האדמה (או

הצפרדע הגדולה). איפה הם? כך במשך שבוע ימים, עד שביום השביעי פתאום "נוחתים" שני שליחי הא-ל משום מקום ועומדים בזקיפות קומה יהודית בארמון המלוכה. משה פונה אל פרעה בהצעה מפתה "התפאר עלי למתי אעתיך לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארה". וכל זה כדי להודיע שזה אות ופלא ואינו ממקרה הזמן.

ראש שירותי הביון המצרי "עלי באבא" לוחש באזני פרעה שמהו נראה לו חשוד. למה הם נעלמו בדיוק לשבוע ובאו בעיתוי משונה כזה. משהו נראה לי כאן מסריח, ונראה לי שהצפרדע מסריח מן הראש. פרעה מכחכח בגרונו, ופותח את פיו (לא לפני שיוצאים לו מהפה כמה צפרדעים קטנים). הוא מנסה לשוות לקולו גוון סמכותי ואומר למשה בקול צרוד (ראשן צפרדעים צעיר החליט בדיוק אז לערוך טיול סנפלינג על מיתרי הקול של פרעה): "מה, אתה חושב שלא קלטתי אתכם. כל מכה אורכת שבוע ימים בדיוק, כך היה במכת דם וכך גם כעת. אתה ידעת את זה והתחבאת במשך כל השבוע כדי שתגיע אלי בדיוק בשעה שהמכה עומדת לסור, ובטוח אתה שאומר לך להסיר אותם מיד, וכך יחשבו כולם שבידך הדבר להסירם. אז זהו, שאתה טועה. לא אתן לך את התענוג הזה! "ויאמר למחר. ויאמר כדברך למען תדע פי אין פה' אלקינו". אם החלטת לסבול בטיפשותך - אין מי שיציל אותך.

פשוט לא יאומן כי יסופר. **המלך המושפל מוסיף עוד 24 שעות סבל, וכל זה רק כדי לשבור את המילה של משה. למותר לציין שהוא אוכל את הכובע שלו אחרי שהתברר לו ששוב הוא טעה ומשה צדק. בטח אשתו הכינה לו מרק צפרדעים מהביל כדי לנחם אותו.**

משה רבנו יוצא מגבולות העיר כדי להתפלל. הוא אינו מתפלל בתוך העיר מפני שהיתה מלאה שיקוצים וגילולים. "ויצעק משה אל ה' על דבר

הצפרדעים" - מדוע היה צריך משה לצעוק? אלא, שיש הלכה שאדם צריך להשמיע לאוזניו את התפילה שלו, וכיון שהרעש של הצפרדעים היה מחריש אזניים, היה צריך משה לצעוק בקול גדול כדי שישמעו אוזניו, ותתקבל תפילתו.

כעבור יממה סרה מכת הצפרדעים. בעצם זה לא כל כך ברור. הצפרדעים מתות וזה מפסיק את הרעש ואת נזקי המוות, אך מתחילה תקופה חדשה של סירחון נוראי ובואש גועלי, הסותב אחריו מחלות לא פשוטות. ולמה מתו בגבולות מצרים ולא סרו כמו החיות במכת ערוב? אלא לפי שלא היה שום הנאה מהם, לא מהנבלות שלהם ולא מהעורות, לכן לא היה בכך שום רווח אלא אדרבה רק הפסד גדול של סירחון וטרחה בפינוי הפגרים. ולמה כל זאת? למה היתה הארץ מבאשת? מידה כנגד מידה, לפי שהיו ישראל נבאשים ממכות המצריים, זכו המצריים למנה אחת אפים.

כתבנו לענייני ערבים מוסר כי הוא ראה דברים מופלאים בחייו העיתונאיים, אך דבר כזה הוא לא ראה בחיים שלו - תחיית המתים מופיעה בבית מדרשה - זה לא צחוק, "אשכרה" תחיית המתים, והפלא הגדול שגם נס פורים חודר אל תוככי ממלכת הפרעונים ומתקיים "ונהפוך הוא", כי כל הצפרדעים שחיפשו פינוק ונהנו על חשבונם של המצרים מתו בסופה של המכה, בעוד שאחיותיהם הקרביות מהקומנדו - אלו שמסרו נפש וחדרו לתנורים הלוהטים - הן ורק הן קמו לתחיה וחזרו ליאור כשהן מקפצות על גופות חברותיהן. ה' הכיר להם טובה, ואת הלקח הברור יקח כל אחד מאתנו לעצמו.

פרעה הרשע רואה שהיתה הרווחה וחוזר לסורו. הוא לא יודע מה מחכה לו במכת כינים, כי הוא עדיין לא קרא את המאמר של שנה הבאה, שתבוא עלינו לשלום. ועד אז שיהיה לכולנו חג פסח שמח וכשר, ויהי רצון שאת

תיאור שאר המכות נשמע מהרה מפיו של מלך המשיח בכבודו ובעצמו, וכמובן שהוא ישזור את ניסי מצרים בהפוגות שהוא יעשה במהלך סיפור הניסים של הגאולה האחרונה, במהרה בימינו אמן ואמן.

נ.ב. יהי רצון שנזכה ללמוד את כל מדרשי חז"ל על עשרת המכות ויציאת מצרים ולפאר בהם את שולחן הסדר, לצד המטבוחה וקציצות הבשר.

הכל דיבורים הרב אמיר שרון

מצוות התורה מתחלקות ל3 קבוצות:

- א. מצוות התלויות **במחשבה**, כגון - מצוות האמונה, איסור עבודה זרה וכדו'.
- ב. מצוות התלויות **בדיבור**, כגון - ברכת המזון, תפילה, קריאת שמע, זכירת עמלק וכדו'.
- ג. מצוות התלויות **במעשה**, כגון - תפילין, ציצית, סוכה וכדו'.

כאשר מתבוננים אנו במצוות הדיבור, מבחינים שיש עניין להזכיר מסרים מסויימים. בקשה - כמו בתפילה, הודאה - כמו בברכת המזון, או הצהרה - כמו זכירת עמלק. אולם כאשר מגיעים למצווה העיקרית של ליל הסדר - מצוות ההגדה, מוצאים שבנוסף לעצם מצוות ההגדה וסיפור יציאת מצרים, צריך להרבות באמירה, כלומר, עצם הגדרת המצווה היא לא רק להודיע ולספר מה שקרה, אלא להרבות ולהוסיף, להגיד ולספר, לומר להלל ולשבח, כמו שאמרו חז"ל "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

בנוסף לכך, אפילו המצוות המעשיות שבליה זה - מצוות האכילה, צריך לומר בפינו לפני שאוכלים: "מצה זו", "מרור זה", ומי שלא אמר זאת לא יצא ידי חובה. רואים שגם מצוות התלויות במעשה בליה זה שייכות למצוות התלויות בדיבור. לא מצינו דוגמא מעין זו במקום אחר. בכל בוקר מניחים תפילין, אך אין צורך באמירה לפני ההנחה "תפילין אלו שאנו מניחים".

לכן חז"ל דרשו את שמו של החג "פסח = פה סח". כלומר, כל עניינו של החג הוא דיבור.

אין לפרש שמטרת הסיפור היא רק להודיע את הדברים לדור הצעיר, שהרי אפילו במצב ש"כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו יודעים את התורה, מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים". ומה עניין לחזור ולספר למי שכבר יודע הכל? מה מוסיפים לו בזה?

ספר החינוך במצווה כא' כותב: "לספר בעניין מצרים בליל ט"ו בניסן, כל אחד לפי צחות לשונו, להלל ולשבח לה' יתברך על כל הניסים שעה לנו... ועניין המצווה, שיזכור הניסים והעניינים שאירעו לאבותינו במצרים, ואיך לקח הא-ל יתברך נקמתנו מהם. ואפילו בינו לבין עצמו אם אין שם אחרים, **חייב להוציא הדברים מפיו כדי שיתעורר ליבו בדבר, כי בדיבור יתעורר הלב**", עד כאן לשונו.

החינוך מסביר שהצורך בריבוי הדברים והוצאתם מהפה, גם אם אין בהם הוספת אינפורמציה חדשה, יש בהם כדי לעורר את הלב. נשתדל להסביר כיצד.

כידוע יש באדם שלושה כוחות - מחשבה, דיבור ומעשה. **המחשבה** היא החלק הגבוה באדם והוא משתייך לנשמה. **המעשה** מתייחס אל החלק הנמוך שבאדם, החלק הגשמי. **הדיבור** הוא כח ממוצע בין המחשבה למעשה והוא ייחודי דווקא לאדם, עד כדי כך שחיותו של האדם באה לידי ביטוי בעצם היותו מדבר, "נפש חייה - רוח ממללא".

המחשבה היא הכח המרכזי באדם. אך המחשבה היא דבר שאינו ברור ואינו נגלה. אין לנו מושג באשר למחשבות האדם האחר. הדיבור הוא כלי ביטוי של המחשבה. כאשר אדם מבטא את עצמו, הוא מוציא מהכח אל

הפועל את מחשבתו. במילים אחרות, את החלקים הרוחניים שבו. כאשר אדם לא מבטא עצמו בצורה ברורה ומדוייקת, פירוש הדבר שמחשבתו אינה ברורה ומוגדרת מספיק. "מי שחסר לו בהסברה, חסר לו בהבנה".

זאת ועוד, כותב בעל "מי השילוח", שהדיבור אינו רק כלי וביטוי ושופר של המחשבה, הוא לא רק מגלה את המחשבה הצפונה והנסתרת, הדיבור גם גורם להעמקת המחשבה וההבנה באופן שאדם מבין יותר ומפנים דברים שאמר, יותר מאשר לו האדם רק חשב אותם. וכך הוא מסביר הלכה ידועה ברמב"ם הלכות גירושין [פרק ב' הלכה כ']: "מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר". ולכאורה מדוע? הרי גט שנכתב כאשר לבעל אין כוונה לגרש, הגט פסול?

ברור לכולם שמי שמדבר אחד בפה ואחד בלב, אין שום ערך לדיבור שלו, כיוון שהאדם לא עומד מאחורי הדברים שאמר. הדיבור אינו משקף כוונה פנימית, והדיבור שדיבר הוא רק מעשה קוף. אם כן מה יועיל שיאמר "רוצה אני", הרי אי אפשר להכריח אדם לרצות. אפשר להכריח אדם לעשות מעשה, אך לא ניתן להכריח לרצות, כי רצון הפוך להכרח, ואם הוא מוכרח הרי שאינו רוצה.

מסביר הרב בעל "מי השילוח", שבכח הדיבור לעורר את הלב ואת הכוונה הפנימית באופן שאדם שאומר דבר מסויים הוא יזדהה איתו בסופו של דבר. בעל שאמר "רוצה אני" במקרים מסויימים יצליח לרצות, יצליח להזדהות עם הרצון הפנימי ולעשות את דבר ה' ולהקשיב לבית הדין, ואז פיו וליבו יהיו שווים.

נמצא שהייחס בין מחשבה לדיבור הוא דו-כיווני. הדיבור הוא פועל יוצא וביטוי של המחשבה, אך הדיבור פועל גם באופן שיש בכוחו לעורר את

המחשבה ולהשפיע על הרצון, כדברי החינוך: "חייב להוציא הדברים מפיו כדי שיתעורר ליבו בדבר".

אנו אומרים בהגדה, בתוך ההלל: "האמנתי כי אדבר, אני עניתי מאוד, אני אמרתי בח(ו)פזי כל האדם כ(ו)זב". ניתן להסביר זאת בשני אופנים:

א. האמנתי כי אדבר - אני מאמין (במחשבה) ולכן אני יכול לדבר - הדיבור כפועל יוצא של המחשבה.

ב. האמנתי כי אדבר - אני מצליח להאמין כיוון שאני מדבר - מחשבה כפועל יוצא של דיבור.

כל זה מתאפשר בליל הסדר כאשר 'אני עניתי מאוד'. לדבר ולענות ולספר הרבה, כדברי חז"ל: "לחם שעונין עליו דברים הרבה", כאשר מרבים ועונים ומספרים זה מחזק ומעורר את האמונה והכוונה.

למדנו אפוא, שכאשר האדם אינו מדבר, לא רק שהאחר אינו מבין או יודע את כוונותיו, אלא שגם האדם עצמו אינו מבין לעומק מה הוא רוצה. מאידך, כאשר אדם מדבר בחופזה וללא מחשבה מראש, הוא מגיע למסקנות שליליות ולהסתכלות שטחית על הסובב אותו ואין הוא מצליח לחדור פנימה לעומקם של דברים. 'אני אמרתי בחופזי הכל שקר, הכל כזב'.

לכן בפסח שהוא חג האמונה, יש צורך לעורר ולהדגיש את עניין הדיבור, כדי לחזק את האמונה בריבוננו של עולם וביציאת מצרים.

שמעתי פעם מרב גדול: "דברים חשובים אומרים הרבה, ודברים לא חשובים לא אומרים כלל"...

לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, אך הדיבור טוב הוא למחשבה ולנשמה.
פה-סח כשר ושמח.

השנה תצא מעבדות לחרות

הרב ניר כפרי

פעם אחת שמע רבי נתן מברסלב שיח חברים איך אחד מתאונן בפני חברו היות שחג פסח מגיע ועדיין אין לו מצרכי החג לו ולבני ביתו, ואמר לו בכאב: "וכי מהיכן אקח עבור צרכי הפסח"? ... פנה אליו רבי נתן ונחמו: "על הפסח יהיה לך, אבל מה על הפסח עצמו..." כאומר לו על הצרכים הגשמיים אין לך מה לדאוג הקב"ה ברוב חסדיו לא ישכח אותך. אבל מה עם הכיסופים והרצונות שלך לפסח עצמו על יציאה מעבדות לחרות, על גאולה רוחנית ועל ביעור החמץ הפנימי שלך... על דאגות של עוד כמה תפוחי אדמה וכמה ועופות כבר יהיה שליח מהקב"ה למלא את כל חסרונותיך. אבל על חסרונותיך הרוחניים שעליך לבדוק ולפשפש בחורים ובסדקים, את זה רק אתה יכול לבצע, ועל זה בודאי שיש לדאוג.

על השיחה הזו היה נוהג לומר אחד מגדולי חסידי ברסלב רבי יצחק בנדר: "מהיכן לוקחים את הפסח בעצמו", שיש לפרש שהכוונה גם כפשוטה: "איך נזכה כבר לצאת מהגלות ונזכה להקריב את קרבן פסח בבית המקדש", וכמובן גם כדברי רבי נתן: "איך אזכה לקבל את הפסח מתוך התעלות ושמחה אמיתית", שאילו הם הכיסופים האמיתיים שצריכים להיות לנו.

נשאלת השאלה, באמת איך אפשר להכין את הצרכים הרוחניים שלנו לחג? במיוחד כשיש לנו "בין הזמנים" ארוך כל כך!

ננסה להשיב ע"פ שיטת רבי נתן שענה ל"חבר" שעל פסח באמת צריך לכסוף ומאוד ולהשתוקק ולבקש מה' שיעזור לי לקבל את ימי חג הפסח

כראוי, והשנה אזכה באמת לבער כל שאור וכל מחמצת רוחנית מקרבי ואזכה להתחזק באמונה בה' שאזכה לגאולה אישית כמו עם ישראל שיצאו לחירות גשמית, אך מעל לכל זכו לצאת לחירות רוחנית. כך אזכה גם אני לבהירות ולחיזוק באמונה שאני יכול להשתחרר ולהתנקות מכל היצרים שלי ומכל השעבוד לישות שלי, ול"אני" שכל כך הרחיק אותי מעבודת ה'. על כאלו דברים גדולים באמת יש לרצות ולהשתוקק, כי זה באמת המהות שלי: "חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו". ה"אני" שלי זה לא עוד כמה בגדים חדשים לחג (בלי לזלזל בבגדים לחג, זה חשוב וזה משמח) אלא אני מזהה בעצם שה"אני" האמיתי שלי זה החלק האלוקי שבי שמבקש לחזור למקוריות שלו, שנעוצה בחי החיים הקב"ה ואיתו אני באמת שמח ולשם אני באמת רוצה לחזור. הרצונות האמיתיים האלו הם אלו שיוצרים לי את הלבושים האמיתיים שבהם אני מתלבש ובעזרתם אני יכול לקבל את החג הבא עלינו לטובה מתוך התחדשות ושמחה. המודעות החדשה שאני חלק מחיים גדולים ונצחיים היא שמחת החג של עם ישראל ואני חלק ממנו. עם ישראל חי וקיים למרות המון ניסיונות לשעבד אותנו ואת רוחו "שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו", אך האמונה שלי בקב"ה נותנת לי את הכוח להתמודד מול כל הניסיונות והאתגרים גם הגשמיים וגם הרוחניים שאני נמצא בהם, ואז מגיעה הישועה "והקב"ה מצילנו מידם". מתוך שמחה זו אנו שרים לפניו הללויה ואומרים הלל שלם אפילו בלילה שהוא הזמן של בחינת "אמונתך בלילות".

מהי השתוקקות? ואיך יוצרים אותה?

יותר נכון לשאול, יש לי הרבה רצונות והרבה השתוקקויות, אך איך אדע מה הם האמיתיות ומה הם השקריות?

חג פסח הוא חג הניקיון וחג החירות, והוא נועד בין השאר כדי לברר איזה רצון אמיתי שמוביל אותי לה', ואיזה רצון מוביל אותי בסופו של תהליך לאובדן דרך ובחזרה למצרים או יותר נכון ל"מצרים" שלי. לצורך כך נדרש הרבה אומץ ויותר מזה זמן כדי לערוך חשבון נפש (בשפה אחרת התבודדות) כדי לחפש בקרבי את האור שאיתו אני אחפש את החמץ בחורים ובסדקים, אור של האמונה בעצמי, בטוב שבי, במתוקן שבי, אף שאני לכאורה "ערום ועריה", אך אני מחזק את עצמי באור של נר (ואף לא של אבוקה) של מעשים ורצונות טובים של כיסופים אמיתיים פנימיים של התקרבות לה', ובלמוד תורה שלמדתי בישיבה במהלך זמן החורף שחלף והלך.

אותם ההצלחות ואותם שעות של לימוד תורה נשארו ויצרו אצלי אור של נר שאיתו ובעזרתו אני מאמין שאני מסוגל לבער את החמץ ואת השאור של התאוות והיצרים הרעים שגרמו לי לחשוב שבעצם אני שייך לחלק שלהם. עם האור הזה אזכה השנה לבדוק יותר טוב את החמץ ולבער אותו ממני, ואזכה לאמונה יותר בהירה וגדולה בה' ובגאולה האישית שלי שאני כל כך משתוקק ליצור אותה ומבקש אותה. השנה בפסח אני מקבל על עצמי לחשוב יותר על הנר המאיר שלי, יותר להזדהות איתו ולתת לו להאיר לי את הדרך הנכונה בחיים, שהיא עבודת ה' מתוך בחירה, הזדהות ומתוך שמחה שאני באמת מוצא את עצמי שייך למה שאני באמת - לה' יתברך איך שאני שמח בו והוא שמח בי.

"חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו". זהו אחד הביטויים המיוחדים שמביעים את ההשתוקקות ואת הייחול לגאולה חדשה. הגאולה האישית שלי אומנם כפרט מתוך כלל עם ישראל, אך פרט שהוא בעצם כל הכלל, שבלעדי הרי התיקון השלם לא יהיה באמת שלם ולכן העבודה הגדולה הזו מתחילה בי, וכאשר אני חושב בצורה הזו אני מרגיש שזה רצון אמיתי, כי

זה ממלא אותי בתקווה חדשה שאוכל להשתנות ואזכה להתחיל לחשוב על עצמי בצורה יותר חיובית. רצונות שקריים נראים יפים ומאוד מושכים אך זה רק לזמן מועט, כמו מים מלוחים לאדם צמא שלעולם לא ירוו את צימאוננו אלא רק יגרמו לו לחשוב שזה מים טובים, עד שתחושת הצמא תחזור אליו וביתר שאת כתוצאה ממליחות המים. זוהי תרמית של היצר הרע שהוא נפוח ומראה את עצמו יפה וגדול - בקיצור "חמץ".

אנו צריכים להתחזק בידיעה שבקב"ה מכין לכל אחד מאיתנו הרבה מתנות גדולות לחג, הרבה אמונה, הרבה קרבה, המון חרות מכל מה שאני רוצה להשתחרר ממנו... רק צריכים אנו לחזק את הרצון שלנו שבאמת אני שייך לכל הטובה הנצחית הזו, שאליה אני כל כך משתוקק להגיע.

ועם רצון טוב ותפילה נזכה כולנו לגאולה השלמה הפרטית והכללית.
אוהב אתכם ומוקירכם עד למאוד.

מצוות הבאת העומר

הרב אליהו מלכה

פרשת הקרבת העומר מוזכרת בתורה בחומש ויקרא [כג, י-כא]. בין השאר נאמר שם: **דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וְהִבֵּאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן (האלומה הראשונה מקציר השעורים). וְהִנִּיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת וְנִיפְנוּ הַכֹּהֵן (ממחרת יום א' של פסח)... וְלֶחֶם וְקִלִּי וְכַרְמֶל (זרעונים קלויים באש, שבולים בגרעינים כשהן לחות) לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבֵּיאְכֶם אֶת קֶרְבֶּן אֱלֹהֵיכֶם חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מִשְׁבְּתֵיכֶם (כלומר, אסור לאכול מן התבואה החדשה לפני ט"ז בניסן), עד כאן.**

מפסוקים אלו אנו למדים שמצווה להביא את האלומה הראשונה מקציר השעורים אל הכהן. **מביאים את העומר למחרת יום א' של פסח** (היינו ט"ז בניסן) **ועד אז אסור לנו לאכול מן התבואה החדשה.**

בביאור מצווה זו כתב בעל ספר החינוך [מצוה שב] וזו לשונו: "נצטוונו להקריב ביום שני של פסח, נוסף על קורבן מוסף של ימי הפסח, עומר אחד של שעורים הנקרא 'עומר התנופה'". זה היה קרבן ציבור, המובא בשם כלל ישראל.

משורשי המצווה - כדי שנתבונן מתוך מעשה החסד הגדול שעושה הקב"ה עם בריותיו לחדש להם שנה שנה תבואה למחיה לכן ראוי לנו שנקריב לה' ממנה, למען נזכיר חסדו וטובו הגדול טרם נהנה ממנו". עד כאן תורף דבריו.

אם כן לשיטתו של בעל החינוך במצוות הבאת העומר אנו מביעים תודה לה' על שמעניק לנו מידי שנה תבואה חדשה למחייתנו.

האלשיך הקדוש מסביר מצווה זו באופן אחר: אין דבר שגורם לבני האדם לחטוא כמו השפע הכלכלי, כמו שנאמר [דברים לב, טו] "וישמך ישורון ויבעט".

הגורם "לבעיטה" זו היא שכחת האלוקים אשר העניק לנו את השפע, ואז האדם חושב לעצמו כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה. לכן ציוונו ה' בראשית הקציר - בטרם ירום לבבנו בראותנו את התבואות בשדה ובבית - להביא את העומר הראשון לה', כדי לתנכנו כי לה' הארץ ומלואה.

כדי שנכיר שהכל מאת ה' ואין אנו עזי פנים להיות כפויי טובה לכן מניף הכהן את העומר לפני ה' למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים כדי לרמוז כי כל העולם של ה'. עד כאן תורף דבריו.

בעל ה"משך חכמה" משלים יפה את הדברים: כוונת מצוות הבאת העומר היא לחנך את ישראל שלא תהפך הגשמיות לעיקר בחייהם לכן ציוותה התורה כמה ציווים:

- א. בתחילת הקציר - אלומה ראשונה להביא לה'.
- ב. באמצע הקציר - ולקט קצירך לא תלקט.
- ג. בסוף הקציר - ולא תכלה פאת שדך לעני ולגר תעזוב אותם אני ה' אלוקיכם.

כאן רואים אנו כיצד השכילה התורה שאפילו את העשייה הפשוטה והחומרית ביותר של האדם - הוצאת לחם מן האדמה - צריך לעטוף אותה בתחילתה באמצעיתה ובסופה בדבר מצווה ולהעלותה ולהופכה לאמצעי להשרשת החמלה והחסד והקרבה לה'.

כך היא גם בעצם כוונת ריבוי המצוות לעם ישראל המתפרש על כל תחומי החיים הגשמיים של האדם, שמטרתם להעלות ולקדש את חיי המעשה.

ונסיים במעשה על אברך מחסידי קוצק שהיה סמוך על שולחן חותנו והיה יושב ועוסק בתורה. לימים יצא לרשות עצמו ונעשה מטופל בבנים ובעסקים ונטרד בטרדות החיים עד שהוכרח למעט בתורה ובחסידות. בא אל האדמו"ר מקוצק והתאונן לפניו על כך. אמר לו הרבי מקוצק: המשנה אומרת "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". לכאורה המשנה מחייבת הסבר, כי לאדם הרגיל נראה ההיפך, כי אם רצה הקב"ה לזכות את ישראל היה צריך להמעיט את המצוות, שגם אנשים טרודים יוכלו לקיימם, אלא התשובה היא שרצה הקב"ה להחדיר את התורה והמצוות לכל הענינים של העולם הזה; האיכר חורש, זורע ונוטע אז יש לו מצוות עשה ולא תעשה של כלאי זרעים וכלאי הכרם, לקט שכחה ופאה, תרומות ומעשרות וכו', בעל הבית טרוד בבנין ביתו אז יש לו מצוות מעקה ומזוזה ולא תלין פעולת שכיר, אדם אחר עוסק במשא ומתן הרי לך מצוות עשה ולא תעשה במידות ומשקלות.

לפיכך הרבה להם תורה ומצוות לכל פינות החיים כדי לזכות את ישראל שיוכלו לקיימם בעבודתם ובמנוחתם בעסקיהם ובטרדותיהם, בישיבתך בביתך ובלכתך בדרך. כל יהודי ויהודי במקומו וענייניו.

ריבוי המצוות מאפשר אפוא לקדש את כל החיים כולם בבחינת "בכל דרכיך דעהו", וכך האדם מתעלה מתוך הפעולות הגשמיות ומרומם את החיים כולם.

יהי רצון שה' יעזרנו על דבר כבוד שמו ונזכה להכניס אל קרבנו ואל כל מהלך חיינו את האמונה הצרופה ואת החיבור למצוותיה של התורה - תורת החיים.

להיות בן חורין

הרב פיני כפרי

במשך כל הדורות חגגו עם ישראל את חג הפסח הנקרא חג הגאולה, כשבפועל רואים אנו שהיו יהודים שמסרו נפשם לחגוג את חג הפסח ולהרגיש בני חורין גם בגלות הנוראית ואפילו בשואה האיומה. הכיצד זה יתכן? הרי זה לא הגיוני בעליל, כיצד עם משועבד שסובל גלות נוראה מושמד ומושפל, חוגג חג של גאולה ומרגיש בן חורין?

מעניין, שדוקא היום, כשזכינו לשכון כבוד בארצנו, אנו עובדים ועומלים קשות בשביל לנקות את הבית מכל פירור חמץ, מוציאים, מאווררים, שואבים אבק ובסופו של דבר מגיעים לליל הסדר עייפים ומותשים, וממש לא פשוט להרגיש בני חורין, אז מה קורה כאן? איך הדבר יובן?

נקדים לתשובה ונאמר שכמו לכל דבר בחיים יש ראייה שטחית ויש ראייה פנימית יותר. כמובן שניתן לתת הסברים פשוטים, אך אנו ננסה לענות ברובד הפנימי יותר.

אם נסתכל על המציאות היום-יומית שלנו בתקופה שלפני הפסח נראה ששלושים יום קודם הפסח אנו מכינים את עצמינו הלכתית ויש משפחות שמתחילות את ההכנות והניקיונות כבר מט"ו בשבט, אז מה בעצם עושה הניקיון?

החיפוש אחר החמץ בכל פינה והניקיון היסודי מעידים על חיפוש פנימי עמוק וניקיון שורשי מהאבק הפנימי שלנו קודם יציאתנו לחירות. "אחרי

הפעולות נמשכים הלבבות", ועצם הניקיון היסודי יוצר אצלנו ראייה פנימית חדה יותר על כל פינה שיוכל להיות בה חמץ רוחני.

כידוע לכל, החמץ הוא סמל הגאווה, שכן הוא תופח מעבר למימדיו האמיתיים. לעומתו המצה לא עברה תהליך של תפיחה, ואין בה אלא את עצמיותה.

ומה תכלית הגאווה?

לענ"ד, אם ננסה להתחקות אחר מעשים שאינם רצויים, כגון אלימות, התנהגות שאינה ראויה כלפי זולת, מריבות בין בני זוג ואף עם ההורים, וכל מעשה נפשע נבחין שהגאווה הביאה לכך והיא שהתסיסה אותנו לפעול שלא כיאות, שכן "מי הוא שידבר אלי כך", "אתה בעצמך..", "שקול מילים או שקול שיניים" ושאר ביטויים שמושפעים מהגאווה.

לאחר מעשה אנו שואלים את השאלה "מדוע עשיתי זאת" איזו טיפשות, איזו טעות, כל כך חבל. מהות השאלה מעידה על חוסר שליטה, כאילו מישהו השתלט עלי ועשה בי מעשה מסוים. במילים אחרות, הייתי עבד של המידות הרעות שלי.

חז"ל אומרים "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", לכאורה הייתי אמר הפוך, כי בהשקפה ראשונה נראה שמי שעושה ככל העולה על רוחו הוא בן חורין ולא זה שכפוף לחוקי התורה. האמת היא שתפיסת העולם המקובלת היום היא שלהיות בן חורין פירושו להיות בטל וחסר מעש. אך אין זה נכון, כי להיות בן חורין באמת זו דרגה שאדם מגיע אליה לאחר עמל רב ויגיעות אין ספור. כדי להיות אדם נקי צריך להיות בשליטה מלאה כך שלא להוציא מילה שאין הוא באמת חפץ בה, שלא לעשות מעשה שאין הוא

באמת חפץ בו (ושלא יתחרט עליו בהמשך), וכן שלא לחשוב מחשבות שאינן לרוחו הפנימית האמיתית. זו עבודה קשה ביותר, שצריכה לבוא ע"י עמל ויגיעה רבה, של חיפוש בחורים ובסדקים כדי לזהות את יצר הרע בתוכנו. הדבר דומה לתוכנת האנטי-ווירוס שמחפשת בכל קובץ על מנת לבדוק אם הוא נגוע הוא אם לאו.

פעם אחת ניגש ר' אריה לוי לבית מדרשו של הרב קוק על מנת להתייעץ עמו. הרב לא היה באותה השעה אך הוא ראה בבית המדרש את הרב דוד כהן (הרב הנזיר, שנקרא כך כיוון שקיבל עליו נזירות כהכנה לרוח הקודש). ר' אריה ניגש ושפך שיחו בפני הרב הנזיר. ר' אריה סיפר כי הרב רק הסתכל בעיניו ולא דיבר כלל כמנהגו בקודש שלא לדבר הרבה כלל וכלל. לאחר זמן בו ישבו שניהם ושתקו הרגיש ר' אריה שכל שאלתו נפתרה כלא היתה. וכך הלך לביתו שמח וטוב לב, אך תמה כיצד ייתכן דבר שכזה.

רואים אנו דוגמא לאדם שעבד על מידותיו ותיקן אותן. ובשליטה על דיבורו הגיע למציאות של חופש פנימי, שהוא הסתלקות הספקות, ובכך ידע גם להשפיע על הזולת.

סוף דבר, מבינים אנו כי בן חורין אמיתי הוא אשר שולט על מידותיו ומעשיו כך שחיינו נפעלים בצורה אמיתית ולא כרשעים שהם מלאים חרטות (כלשון חז"ל). עבודתנו לקראת פסח היא ביעור החמץ הפנימי ע"י עבודה יסודית, תחילה כלפי חוץ ולאחר מכן לתת לזה לחלחל לנו פנימה אל תוך הלב, ונסיים בתפילה לה' שנזכה להיות בני חורין אמיתיים.

פסח כשר ושמח.

מעבר בין עולמות

ר' ישראל בן-ססי - עוזר ראש הישיבה

אנו יודעים ומאמינים שחג פסח הוא חג החירות, וחירות אמיתית מושגת רק על ידי עבודת השם. חז"ל אומרים "אין לך בין חורין אלא מי שעוסק בתורה".

במאמר זה ננסה להבין עוד נדבך בעניינה של חירות אמיתית.

מכל מועד ועניין שהקב"ה עושה בעולמו אנו צריכים לנסות להבין את שורשו הפנימי, ולנסות לקחת ממנו מוסר וכיוון לחיים.

אחד הדברים המרכזיים ביציאת מצרים, הוא שלא הספיק בצקם להחמיץ ושעם ישראל יצא עם "לחם עוני". זה כל כך מרכזי עד שהדבר מוזכר בפירוש בהגדה. ונשאלת השאלה, מה אכפת לי עם איזה לחם בני ישראל יצאו ממצרים? מה זה משפיע לי על המהות אם הלחם היה עוני או לא?

אלא, כיוון שהחג נקרא "חג המצות" ונקרא גם "זמן חרותינו" הרי שבפנימיות הדבר ודאי ששני עניינים אלו שייכים, כלומר: המצה (לחם העוני) מלמדת אותנו כיצד מגיעים לחרות. הכלל הוא שחירות אמיתית תבוא רק על ידי יציאה והרגשה של עוני ומחסור.

ננסה להסביר. כל זמן שהיו בני ישראל במצרים הם היו משועבדים "בחומר ובלבנים". כלומר, שעבוד לחומר וגשמיות. זוהי הייתה הבחינה העיקרית של מצרים - שיעבוד הגוף. ולכן, כדי להוציא אותם מעולם החומר אל עולמו של הקב"ה - עולם הרוח - היה הכרחי להוציא אותם מהגשמיות.

ומזה נלמד, שהכניסה הראשונה שלנו לעולם של רוחניות תהיה חייבת להיות מלווה ביציאה מעולמנו הגשמי, או בעיקר ההבנה שהעולם הגשמי כרגע לא טוב לנו. הזכיה להיכנס לעולם של רוחניות תהיה מלווה ב"פת במלח תאכל ובמים במשורה תשתה". עיקר הזכיה להיכנס לעולם של רוחניות כך היא.

וזהו העיקר שאנו למדים מהיציאה עם אותו לחם עוני. יציאה מעולם גשמי חייבת להיות מלווה בהרגשה שאותו עולם הוא לחם עוני בשבילי, וכך יבנה הרצון לעולם אחר, עולם של שפע. הרגשת החוסר תניב רעב למשהו נשגב יותר.

זאת ועוד, בכל המועדים יש מצווה של שמחה, ומהי השמחה בחירות שבפסח?

חירות שבאה בלי שמחה, היא איננה חרות שלמה. הרצון של האדם לצאת מהגשמיות ולהיכנס לרוחניות צריך לנבוע לא מרצון להשיג מדרגות ועליות רוחניות אלא מאותה הכרה שבגללה בני ישראל יצאו ממצרים. הסיבה הראשונה שהביאה את בני ישראל לרצות לצאת ממצרים, היתה כי הקושי הגופני לחץ אותם והעיק עליהם. הוא הפריע להם בנפשם, והרגישו צורך להשתחרר ממנו.

כשם שבגוף הגשמי, כשהאדם עובד קשה הרי שהרצון להפסיק לעבוד נובע מקושי ומלחץ שמעייף את הגוף, כך גם ברוחניות, הרצון של האדם לצאת מעולם החומר ולהיכנס לעולם הרוח לא צריך רק לנבוע מהטוב שיש בעולם הרוחני, ושהוא מאמין בדברי תז"ל שבעולם הרוחני יש נחת שמחה, אלא עליו להרגיש שכל מהותו בעולם הגשמיות והחומר הוא רע ומר, בבחינת

"ויעבידו את בני ישראל בפרך וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים".

כל זמן שהאדם לא מרגיש שהחיים שלו בעולם הגשמי הם בבחינת "פרך" ובגדר "וימררו את חייהם" לא יהיה בו את הרצון האמיתי לצאת מהגלות לגאולה, וכשאינן רצון אמיתי לצאת מהגלות ממילא יהיה קשה להיגאל.

בדיוק בנקודה זו יש את השוני העמוק בין גאולה רוחנית לגשמית. עבד שנמצא בגלות ולא רוצה לצאת ממנה, אם הוציאו אותו משם הרי בסופו של דבר הוא בן חורין למרות סירובו לצאת לחופשי. ברוחניות לעומת זאת המהלך שונה, כי פה כבר מדובר ביציאת הנפש, ואם אין רצון לצאת, אז הנפש נשארת מקושרת לחומר, ואם היא תישאר מקושרת כמובן שלא תהיה שום אפשרות להיגאל.

ההכרה הראשונה שאדם צריך בשביל להיכנס באמת לעבודת ה', היא שצריך להרגיש בעולם הגשמי שיעבוד וקושי, ורק אז תהיה לו את האפשרות הקלה והמהירה להיגאל.

רק אחר כך צריך לבוא הנדבך השני של "ויזעקו ותעל שוועתם". הקב"ה השביע את ישראל שלא ידחקו את הקץ, "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ" [שיר השירים]. אין עבודה ואין יכולת לצאת מהגלות לבד. לצאת מהגלות ניתן רק ברצון של הבורא יתברך, והרצון הזה מתעורר עם התעוררות הרצון שלנו להגאל. ולכן יש צורך ל"ויזעקו" וכפי שהוזכר הזעקה האמיתית באה רק אם יש צורך והרגשה פנימית לצאת מעולם הגשמיות, וכך המעבר יהיה קל יותר, ואולי בעצם זהו המצב היחיד שבכלל יהיה מעבר לעולם הרוחני באופן יסודי ומושלם.

אדם שתמיד ירגיש את הערגה והרצון להישאר בעולמו הקודם הוא תמיד יהיה בבעיה. אם הוא יאמר או ירגיש "טוב להיות דתי, אבל מי שלא שומר תורה ומצוות נהנה יותר". הוא בבעיה כי ירגיש תמיד את החוסר, וגם אם עבר לצד הרוחני הרי שהמעבר יהיה קשה. לכן חובה להרגיש מיאוס בעולם הגשמי כהכנה למעבר אל העולם הרוחני. כי כל זמן שאין רצון פנימי לשינוי - מעין בכי פנימי של הנפש, שמבינה את מצבה האמיתי - אין טעם לבנות בנין חדש.

לסיכום, עיקר עבודתנו ביציאה מעבודות לחירות הנפש היא בראש ובראשונה המיאוס בעולם שעוסק בחומר, ורק לאחר מכן יהיה לנו קל להתקדם לעולם הרוחני.

הקב"ה יעזור לכולנו שנזכה להכיר בשפלות מצבנו, להכיר ולהבין שאנו חייבים את קרבת הקב"ה כדי לחיות ולהתקדם, ורק הכרה זאת תעזור לנו להתקדם ולחזור בתשובה שלימה אמיתית.

פסח כשר ושמח.

יזכרנו ה' רון ארביב - מדריך

"ה' זְכַרְנוּ יְבָרְךָ. יְבָרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל. יְבָרְךָ אֶת בֵּית אַהֲרֹן. יְבָרְךָ יִרְאִי ה'
הַקְּטָנִים עִם הַגְּדֹלִים" [תהילים קטו, יב-יג]

פסוקים אלו, שאנו מזכירים בהלל שבהגדה, נראים קצת "מוזרים",
והמאמר הזה ינסה לעזור לנו להבין אותם. השאלה היא: מדוע חילק
הכתוב את עם ישראל לשלוש כתות? לא היה מספיק לומר רק "יברך את
בית ישראל" ובכלל זה נכנסים גם "בית אהרון" וגם "יראי ה'?"

ה"חפץ חיים" זצ"ל מסביר שהפסוק כתוב כך כדי לומר לנו שכל כת בפני
עצמה ראויה להיזכר ולהתברך לפניו, וכי לכל אחד יש זכויות לכך.

ה"חפץ חיים" מביא דוגמא מרחל אמנו שכתוב עליה "וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת
רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹקִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחֲמָהּ" [בראשית ל, כב]. רש"י במקום
מסביר שזכר לה את זכויותיה שמסרה ללאה את סימניה שנתן לה יעקב,
ואפילו שידעה שבזה היא מקלקלת לעצמה כי על ידי המעשה הזה לאה
תהיה נשואה ליעקב, ולא מן הנמנע שלאה תהיה אשתו היחידה ולא רחל.
בגלל שלא חשבה על עצמה אלא על אחותה, ה' זכר לה את המעשה הנעלה
הזה ונתן לה ילדים נגד הטבע.

וכך אמר דוד המלך עליו השלום "ה' זכרנו", הכוונה בזה היא זכור לנו את
זכויותינו בפרטות, כל כת על מעשיה ומצוותיה המיוחדים לה, ובזכות זה
יברך אותנו ה'.

בהתחלה יזכור לנו הקב"ה שקיבלנו את התורה כולה ואמרנו "כל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע", ולא ביררנו על התורה ולא עשינו תנאים כמו שעשו שאר האומות, שזה אמר "חוץ מלא תרצח", וזה אמר "חוץ מלא תנאף", ועל ידי זה פרסמנו את שמו של ה' בעולם. עוד יזכור לנו ה' כמה פעמים היו עלינו גזירות קשות ונוראות, וכמה פעמים עם ישראל מסרו את נפשם על קידוש ה'. ולא רק על עניינים שמן הדין אדם מחוייב למסור עליהם את הנפש, שעל זה ודאי מסרו את נפשם. אלא גם מסרו נפש על דברים שלא חייב למסור עליהם את הנפש, וכל זה על כבוד קדושת שמו של הקב"ה.

נכון שאסור לנו לשכוח שאלמלא הקב"ה שעוזר לנו בכל פעם ופעם, לא היינו מתקיימים כלל! הוא "פודנו מיד מלכים וגואלנו מיד כל העריצים", הוא "שם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלינו". אך יחד עם זאת יש לזכור שסבלנו תלאות רבות (ועדיין סובלים מהם). ואפילו בזמן הגלות המרה שכל עם ישראל היה מגורש מארצו ומפוזר בכל הקצוות תבל ואין לו נביאים, ולא סנהדרין, ולא בית מקדש ועדיין הוא מוסר את נפשו על קיום התורה בכלל ובפרט, גם על ידיעת התורה וגם על קיומה.

וכן בעניין קיום התורה, כל ישראל משתדלים לקיים כל אחד ואחד כפי יכולתו, זה בתורה, וזה בעבודה, זה בחסד, וזה ביראה וזה באהבה, זה במצוה זו, וזה במצוה אחרת.

וצריך עוד לדעת שאת כל זה עשו כלל ישראל פעמים רבות מתוך הדחק, כשאין להם מזון ומחיה, ומתוך צרות ופרעות בכל העולם. למרות כל זאת הצליחו לסדר שישה סדרי משנה הן משניות והן גמרא, וגם כל חלקי ההלכות מסודרים עם כל המפרשים בסדר מופתי. על כל זה מגיע "ישר כח" גדול לעם הנבחר.

ה' יזכרנו - בזכות כל מסירות הנפש וקידוש ה' ראויים אנו לגאולה אמיתית. ועל זה אמר דוד המלך "יברך את בית ישראל" - בהתייחסו דווקא לכלל ישראל.

אח"כ נאמר "יברך את בית אהרון", שיזכור זכותם של הכהנים הקדושים בית החשמונאים שעשו מלחמה לכבוד ה', ויגן עלינו בזכותם, וכן יזכור את מעלתם של הכהנים שמורים תורה לישראל, כמו שנאמר "יורו מְשִׁפְטֵיךָ לְעֵקֵב וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל" [דברים לג, י].

עוד אנו אומרים "יברך יראי ה'", שיזכור לנו הקב"ה זכותם של יראי ה' המעוררים את כלל ישראל לקיום התורה והמצווה. גם זכותם גדולה מאוד וראויים שיתברכו גם כן "הקטנים עם הגדולים".

יהי רצון שהקב"ה יזכור לנו את כל המסירות נפש וקידוש ה' במשך הדורות וגם בימינו, ונזכה לגאולה אמיתית ושלמה במהרה אמן.

חכם = רשע?

ר' יצחק אנג'ל

"חכם מה הוא אומר? מה העדת והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה'
אלוקינו אתכם? אף אתה אמור לו כהלכות הפסח...".
"רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם? לכם ולא לו... אף אתה
הקהה את שיניו... ואילו היה שם לא היה נגאל".

רבים שאלו מה בין שאלת החכם לרשע. זה שואל: "מה העדות והחוקים
והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם?", וגם זה שואל "מה העבודה
הזאת לכם?". לכאורה זו באמת "אותה הגברת בשינוי אדרת", והנה לחכם
עונים במאור פנים ואומרים לו מהלכות פסח, ואילו את שיני הרשע
מקהים! למה?

ההבדל יובן ע"י סיפור על אודות מלך חובב חכמה ודעת, ששלח את יועצו
לתור ולחפש את חכמת העולם. יצא היועץ לדרך ארוכה וכעבור זמן רב שב,
והתייצב בפני המלך לדווח על מסעו. בארצות הרבה תייר, וחכמה הרבה
למד. ביקש ממנו המלך שיתמצת את כל החכמה במשפט אחד. השתחוה
היועץ ואמר למלך: "גִּזְר". - "גזר?!". תמה המלך. אמר לו היועץ: "כלום
ראית מימך שדה גזר בעונתו?" - "לא", הודה המלך, "רק את הירק אני
מכיר כשהוא מוגש לשולחני ומעטר כל סעודה - חי כבוש ומבושל, מרהיב
עין בצבעו ומשמח חיד בטעמו". אמר היועץ: "אבקש מהמלך להתלוות אלי
ולראות את שדה הגזר פורח בהדר הטבע, שם יבין הוד מלכותו כל החכמה
כולה ברגע אחד". הסתקרן המלך למשמע הדברים הסתומים ויצא מחוץ
לעיר בליווי יועצו.

שמש פז האירה שדות ירק פורחים, שבהם גדלו ירקות שונים. אמר היועץ למלך: "יום נאה כל כך, כדאי ללכת ברגל, לטייל מעט". ירדו מהסוסים והלכו בין התלמים, גחנו הסוסים והחלו ללחך את פלומות הירק בשדה. שאל היועץ את המלך: "אמור נא לי מלכי, איזה ירק גדל בשדה זה?" הביט המלך ומשך בכתפיו; בשדות אחרים ראה עגבניות, קישואים ושאר ירקות, ואילו כאן פלומות ירק, ותו לא. "באמת, מהו ירק זה? מה שמו? ומה טיבו?" שאל המלך.

גחן היועץ, חפר בידיו בקרקע, משך בחזקה, ועקר גזר ענק, כתום ויפה... הביט בו המלך וחיכה להסבר. אמר היועץ: "הנה כך היא החכמה, מונחת היא לפנינו 'תחת רגלינו', ואין אנו שמים לב, איננו גוחנים לחשוף אותה ולהוציאה לאור עולם! מעטים הם היודעים להסיק מהעלים החיצוניים, שתחתיהם מסתתר פרי נפלא. מעטים יותר אלו הגוחנים לחפור, לעמול ולהפיק את הפרי. אבל אדוני המלך הבט נא: סוסיך אוכלים בכל פה, זוללים הם את... העלים ובטוחים שבכך מיצו את הפרי... אף בעניין החכמה כך הוא. התעניינתי וראיתי מה רבים הם החכמים בעיניהם, הרואים ראייה שטחית, מסיקים מסקנות שטחיות ובטוחים שמיצו את הנושא והגיעו לתכליתו. מעטים הם היודעים שיש עומק לפנים מעומק ומעטים עוד יותר היגעים בלא חשך לחשוף רובד לפנים מרובד, עד שמגיעים הם אל הפרי - אל לב האמת..."

ואמנם, זהו ההבדל בין החכם לרשע. הרשע רואה ראייה שטחית ומזלזל במראה עיניו: "**מה העבודה הזאת לכם?**", אבל החכם יודע שיש כאן עומק לפנים מעומק, ושואל על מנת לגלות את הפרי הטמון מתחת לפני השטח. הוא רוצה להבין, ולכן שואל שאלה עניינית: "**מה העדת והחוקים והמשפטים?**". אף אתה אמור לו כהלכות הפסח ותגלה לו את הפנימיות הצפונה בכל מצווה והלכה! [סעודת מלכים, פה].

הסבר נוסף להבדל בין החכם לרשע הביא הגאון רבי סלימאן מנחם מאני זצ"ל, בנו של ר' אליהו מאני (ידיד נפשו של ה"בן איש חי") וביאר דבריו ע"פ משל קצר: בעיר אחת פשטה שמועה שהגיע משלוח ענק של בדים ואריגים מרהיבים. תור ארוך השתרך לפני החנות וכל העת נהרו ובאו לקוחות, שטופלו במסירות ע"י שני העובדים החרוצים. בערבו של יום הגיע תורן של שתי נשים, אמרה אחת הנשים לחברתה: "הרואה את, אחד מהם הוא בנו של בעל הבית, והשני אינו אלא עובד בחנות". תמהה השומעת: "מי הבן ומי העובד? שניהם עובדים ביעילות רבה, במסירות ובמרץ!". ואז נשמע קולו של בעל החנות: "מהרו בחורים, שעת הסגירה הגיעה!" הנשים פנו לשלם והמוכרים פנו אף הם לבעל הבית. קנח האחד מצחו והפטיר: "אוף, איזו התנפלות של הקונים! זה היה יום עבודה מתיש כל כך". והשני אמר: "הסחורה הזאת הייתה מבוקשת ביותר, היא נחטפה כולה! מאיזה תוצרת היא? ומה סוד הברק שלה?". פנתה האישה לחברתה ולחשה באזנה: "הבנתי מיהו העובד ומיהו הבן! - מי שהתלונן על העבודה הקשה היה העובד, ומי שהביט ברווח הנאה שהניבה הסחורה היה הבן..."

הוא הדין בענייננו, הרשע שואל: "מה העבודה הזאת לכם?" - הוא רואה אותה כעול, שיש להפטר ממנו ולצמצמו, אבל הבן החכם מתעניין ברווחים, ושואל: "מה העדות והחוקים והמשפטים..." [ממני פריך עמוד סה]. כל חכם לב יבין מיד שכדאי לו להתאמץ להיות החכם, ואז גם יזכה שמה שנראה מבחוץ כמו עול כבד יהפוך להיות רק רווח.

יהי רצון שהקב"ה יזכה אותנו לראות את הטוב שבמצוותיה של תורה, ולקיימן תמיד מתוך שמחה.

לאט זה הכי מהר

ר' יוסף ברזלי

אשר א. התקשר לאחת מחברות הסלולר בגלל שהפלאפון שלו "עושה לו בעיות קליטה". לאחר כמה צלצולים נשמע קולה של המזכירה האלקטרונית: "ברוכים הבאים למרכז שירות לקוחות של חברת *****". נציגינו עוסקים כעת בפניות קודמות, אנא המתן ותענה בהקדם האפשרי". מיודענו שהיה "קצת" חסר סבלנות לא המתין יותר מדי ולאחר דקות ספורות כבר ניתק את השיחה והשליך את הפלאפון בעצבנות על השולחן. המתנה ארוכה בתור לקופה, או נסיעה מאחורי רכב שנוסע באיטיות, מקרים כאלה ודומים להם מזדמנים לאדם מידי יום.

לבושתנו, בדורנו האחרון התרגלנו למבחר גדול ולזמינות מיידית בחיינו, מה שגורם לחוסר סבלנות ולעצבנות כשלא מספקים לנו באופן מידי את מה שאנו רוצים.

מחלה זו פשתה גם לתחום לימוד התורה, קיום המצוות והיראה שלנו. לדוגמא, אדם שומע שיעור תורה על מעלות גומל החסדים ובחסרונו של האדם הדואג רק לעצמו. כבר ביציאתו מהשיעור החליט לקבל על עצמו בלי נדר להתחזק בעניין וכבר חיפש איזה שהוא חסד לעשות עם הזולת. בדרכו הביתה חשב איזה חסד יוכל לעשות, אולי יפתח גמ"ח לנזקקים או יתנדב באיזו עמותה של ילדים בעלי קשיים פיזיים... ואז הוא נזכר שבעצם הרב אמר שהחסד הגדול ביותר הוא עם בני ביתו של אדם ולא בחוץ כי בביתו זה בלי שום אינטרס לקבל תמורה והכל זה מתוך חובה (והלוואי שגם מתוך חיבה). שמח על היזכרו בהבחנה זו שבין מעלות החסד וכבר גמר בליבו שבשנייה הראשונה שהוא מגיע הביתה יבקש מאשתו שתלך לנוח

והוא ישגיח על הילדים ויעשה כלים וינקה את הבית והוא ידאג להכל!!
היא רק תנוח... בהגיעו הביתה, פתח את הדלת וכשראה את ערמות הכלים
שבכור, הכביסה המלוכלכת ואת זאת שצריך לתלות, והנה הוא רואה גם
את מרוצת הילדים סביב אשתו מה שאומר שאין סיכוי לשבת בשקט, מיד
שכח את כל שיעורו של הרב ואת מעלת גומל החסד ואת שאיפותיו להיות
"הבעל המושלם". כך עבר לו היום בעזרה קטנה פה ובהתחמקות גדולה
שם. בערב כל הילדים כבר ישנים, הכל שקט ואו אז מתחילות לעלות
מחשבות ואירועי היום. בסוקרו את מהלך יומו נזכר בשיעור שלמד היום
על גומל החסד, ואת התלהבותו ושאיפותיו. עצב הגיע לליבו והחמצת פנים
קטנה עלתה על פניו. "שוב נכשלת... אמר בליבו, "כל יום קבלה חדשה
ואף פעם זה לא הולך כמו שאני מתכנן...". מתהפך במיטתו קצת ימינה
קצת שמאלה עד שנרדם בייסורי מצפון.

התורה בכלל ועבודת המידות בפרט צורכות מהאדם התבוננות בכל רגע
ודורשות בירור מתמיד במעשיו. בנוסף לזאת נדרשת סבלנות רבה לראות
הצלחות ובמיוחד כאשר עושים טעויות בניסיונות העומדים לפנינו.

על דרך זו מפרש המהר"ל [גבורות ה'] את מאמר ההגדה "ויוציאנו ה' ביד
חזקה ובזרוע נטויה...".

"כאשר הכה הקדוש ברוך הוא אותם (את מצרים) היה זה ביד חזקה,
רוצה לומר בכח גדול, ובזרוע נטויה שהיה זרוע שלו נטויה עליהם, כלומר
שהמכה נמשכת עליהם זמן מה, שכל מכה היה לה המשך".

ההסבר אלינו הוא כך, כשאדם מקבל עליו עול תורה ומצוות ומחליט
להתחזק בעבודת ה' עליו לפעול בשני מישורים: "ביד חזקה... בכח גדול" -
כשמקבלים החלטה להתחזק לא דוחים את זה לאח"כ, ליותר מאוחר. זאת

עצת יצר הרע, אלא יתחזק מיד באותו עניין וישתדל לעשות את אותה הפעולה בהזדמנות הראשונה שתזדמן בפניו. מצד שני צריך לזכור כי "ובזרוע נטויה... כלומר שהמכה נמשכת עליהם זמן מה" - שינוי פנימי באדם, הן במידות והן בשאר המצוות, לוקח זמן כי אולי בשכל הוא מבין שכך צריך להיות אך ההתחברות למצווה תהיה בלב, וכל עוד לא ירגיש שהוא מחובר למצווה יקשה עליו לעשותה, וגם אם יעשה אותה הוא ירגיש שהיא מכבידה עליו.

"...ובאלו שני דברים הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל... כי פרעה בסור המכה מעליו היה שב לחטא, ולפיכך לא היה אפשר להוציא אותם כי אם על ידי המכה והמשך המכה שאז היה נותן להם רשות ללכת... ובשניהם הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל ממצרים, וזהו ובזרוע נטויה שהיה זרוע נטויה עליו, כמו מי שמכה אחד זרוע נטויה עליו שיחזור ואם לא יחזור יכה אותו עוד".

על-ידי שני הכלים האלו של קבלה מיידית וסבלנות לעבודה מתמשכת יוכל היהודי לתקן ולהתעלות בלימוד התורה וקיומה ובפרט בעבודת המידות ואז גם יראה ה' יתברך ימלא רצונותיו וישפיע עליו סייעתא דשמיא.

"אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטה מקדשין אותו מלמעלה וכו'" [יומא לט, א].

ממנהגי מרוקו בחג הפסח

ר' יוסף טולידנו

חג הפסח הוא חג גדול ומיוחד בכל קהילות עם ישראל, הרבה דינים והלכות מלווים אותנו במהלך ההכנות לפסח, ובתוך כל אלה יש את המנהגים המצויים בכל קהילה וקהילה. ננסה להביא ולהסביר את טעמים של כמה ממנהגי צפון אפריקה המכובדים והמיוסדים על הררי הקודש.

ההכנות לפסח

ישנו מנהג, לא רק בצפון אפריקה, **לפזר בבית עשרה פתיתי לחם** (שגודלם פחות מכזית) לפני בדיקת החמץ כדי שהבודק יבדוק טוב וכדי שבאמת ימצא בבדיקה חמץ לאחר כל ניקיונות הבית. צריך לעטוף אותם טוב כדי שלא יתפזרו הפירורים ונהגו לתת לילדים שיחלקו אותם בחדרים. בכזה בלנכה (=קזבלנקה) שבמרוקו ועוד מקומות **נהגו להניח גם נתחי כבד יחד עם הפתיתים** זכר ל"הכביד ה' לב פרעה", וע"י זה נעשו ניסים לאבותינו והתפרסם שמו של הקב"ה בעולם.

נהגו **בתענית בכורות לעשות סיום לזוהר (או סיום מסכת)** ולפתור את הבכורות מלצום. וכתבו חלק מן הפוסקים שאפילו סיום פרק אחד מספיק כדי לפתור את הבכורות כי גם זה נחשב סיום של חלק מהתורה. בכל זאת במרוקו נהגו רוב הבכורות לצום.

נהגו בצהרי ערב פסח **לאכול רק תפוחי אדמה וביצים שלוקות**, ושתי טעמים לדבר:

א. כיוון שאסור לאכול לחם ואסור לאכול גם מצה, ולכן אכלו תפוחי אדמה וביצים כי זה משביע.

ב. תפוחי אדמה וביצים מרדימים את האדם, ונהגו לאכול אותם כדי שישנו בצהריים, וכך בלילה, בליל הסדר, יהיו ערים.

ליל הסדר

מנהג צפון אפריקה בליל הסדר לפני אמירת ההגדה, לוקח בעל הבית את הקערה של פסח הקרויה ה"ציניא די בבהילו" ומעבירה שלוש פעמים מעל ראשו של כל אחד מבני הבית, הגדולים והקטנים כאחד, ואומר בקול רם ובנעימה מסורתית "בבהילו יצאנו ממצרים, הא לחמא עניא בני חורין". וזהו מנהג של כל חכמי מרוקו הקדמונים.

טעם המנהג: בא לרמז שכל המסובים מסתופפים בצל המצוות ובזכות הלילה הזה הקב"ה מגן ושומר על עם ישראל מכל צרה. בהזדמנות זו הנשים מבקשות רחמים על בניהן ובנותיהן, ומיד לאחר מכן מניחה בעלת הבית את הקערה בתחילת השולחן וכל הטקס הזה מעורר ומפתה את הילדים הקטנים לשאול "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות".

נהגו בקהילות מרוקו שכאשר קוראים את עשרת המכות אחד מבני הבית מביא קערה וספל עם מים ובעל הבית שופך מכוס היין שלו לתוך הקערה שלוש שפיכות ואומר "דם אש ותימרות עשן". כשבעל הבית אומר את עשרת המכות שופך מכוסו עשר שפיכות של יין לקערה ועוד אדם שופך מספל המים ביחד אתו עשר שפיכות של מים. וכשאומר דצ"ך עד"ש באח"ב שופכים שוב שלוש פעמים יין ומים לקערה (סך הכל 16 פעמים). את התערובת שופכים במקום שלא עוברים בו אנשים. לאחר שפיכת המים בעל הבית והאדם השני נוטלים את ידיהם בלי ברכה.

טעם למנהג: יין, שהוא אדום, מסמל דין קשה שיהיה על הגויים, והמים מסמלים את הרחמים שיהיו לבני הבית ולכל עם ישראל.

מנהג נוסף נהגו, ולא רק במרוקו, הוא שבעל הבית ואבי המשפחה מתגנב ונעלם לכמה דקות, מסתובב ברחובות כשעל שכמו צרור של מצות ומקל בידו ושואל בקול רם "הגידו לי מאין עברו בני ישראל?" ומי שרואה אותו עונה "מכאן עברו" ושואלים אותו "לאן אתה הולך?" והוא עונה "לירושלים". אחר כך נכנס לביתו בצורה מבוהלת ומספר לכל הנוכחים שהוא מיוצאי מצרים וזה עתה בקע ה' את ים סוף ובני ישראל זכו בכסף וזהב רב והמצרים עתה מושלכים על שפת הים וכל זה כדי להמחיש את הניסים והנפלאות שנעשו לאבותינו בלילה הזה וליצור אווירה של יציאה לחירות. במראכש היו עושים זאת בתוך הבית, בעל הבית היה הולך מפינה לפינה ושואל את בני הבית שאלות. יש שנהגו לעשות זאת לפני ההגדה ויש שנהגו לעשות זאת מיד לאחר תפילת ערבית.

בעניין הקטניות ישנם מנהגים רבים בקרב קהילות מרוקו. יש שנהגו לא לאכול קטניות יבשות אבל הקלו בקטניות לחות [נתיבות המערב]. ויש שהחמירו גם בקטניות לחות. הרב יוסף בנאים בספרו "נוהג בחכמה" כותב, שלא נהגו לאכול בכלל קטניות בפסח.

וכן יש מנהג לא לאכול חומוס בגלל ששמו דומה למילה "חמץ". ויש שנהגו לא לאכול שום כי הוא מתנפח במים (כמו בצק שמחמיץ). אולם אלו הן רק חומרות וסימנא בעלמא בלבד (הרחבה בעניין זה עיין בשו"ת עשה לך רב ובשו"ת שואלין ודורשין).

כל קהילות מרוקו נהגו שלא לאכול אורז בפסח ומחמירים בו מאד כל פוסקי מרוקו שאפילו יש אומרים שמכיוון שחומרא זו הונהגה על בסיס ספק דאורייתא יש להורות שלא לעשות התרת נדרים לנוהגים כך אלא עליהם להמשיך במנהגם.

מנהגי המימונה

במוצאי שביעי של פסח נוהגים קהילות מרוקו לחגוג את חג המימונה לאות ברכה, שפע ועושר וישנה הקבלה בין מנהגי הלילה הזה לבין מנהגי ליל הסדר:

כנגד המצה שאוכלים בליל הסדר שהיא לחם עוני, אוכלים "מופלטה" ושמים על השולחן שפע של קמח לבן עם מטבעות כסף בתוכו סמל לעשירות. כדאי לנסות, אך הזהרו מחיקויים.

כנגד המרור והכרפס שמטבילים במי המלח, בעל הבית לוקח עלי חסה וטובל אותם בדבש ומחלק לבני הבית.

כנגד החרוסת העשויה מתמרים מרוסקים, אוכלים תמרים שלמים, טבעיים ומובחרים.

יש משפחות שנהגו כנגד הזרוע שלא אוכלים אותה בליל הסדר, לאכול צלי בקר.

במראכש נהגו לשים סימנים אל תוך קערה כנגד ה"ציניא" (הקערה של פסח), ולהעביר אותה מעל ראשי האנשים, ובמקום לומר "בהילו יצאנו ממצרים" אומרים פסוקים של ברכות, כגון "אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך" וכן "כי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים" וכו'.

מרבית בביקורים אצל המשפחות כנגד כל ימי הפסח שנמנעים ללכת לביקורים מפאת חומרות והקפדת ענייני הכשרות, מה גם שבפסח אין הרבה במה לכבד אורחים, על כן במימונה מחדשים הביקורים והאהבה השוררת בין המשפחות ובני הקהילה.

הלילה נקרא "ליל המימונה" (מימון מלשון כסף ושפע - מסמל את עריכת השולחנות, הביקורים והברכות). למחרת בבוקר קמים מוקדם כנגד יום הפסח שקשה לקום בו מפאת המצות, היין וריבוי הסיפורים ביציאת מצרים עד שעה מאוחרת, יוצאים לגנים ולשדות ליהנות משפעו של הבורא ולהודות לו. החכמים ניצלו יום זה ללימוד תורה בשמחה ותענוגים רוחניים, והעיקר שהכל נעשה על רקע של יראת שמיים והודיה לה'.

בברכת "תרבחו ותסעדו".

נ.ב. זו היתה רק מטעמת על קצה המזלג של מנהגים יפים מבית אבא, וכל אחד מוזמן להמשיך ולחקור בענין ולדלות פנינים כפי שתשיג ידו. חשיבות השמירה על מנהגי אבות ידועה ומפורסמת, ויהי רצון שנזכה כולנו ללכת בעקבי הצאן ולזכות יחד עם אבותינו לדורותיהם לגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

פסח ובניו - חברה לסלילת דרכים בעבודת ה' ר' עידן מוגרבי

לפני שה' ברא את העולם הוא היה לבד, כמו שאנחנו אומרים בתפילה
"אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא".

ברגע שה' ברא את העולם הוא צמצם את עצמו, ואפשר "כביכול" מקום
ריק מאלוקות כדי לאפשר מציאות של נבראים, וככול שנתקדם בימי
הבריאה נראה שה' יצר יותר יכולת לחלוק עליו.

לדוגמא: ברגע שה' ברא את העולם הוא יצר שניות, הווה אומר שיש את ה'
ולעומתו יש את העולם. וכך הלאה בימי הבריאה, ומשניות זו השתלשלה
הבחירה החופשית. כשהאדם נברא ביום השישי נוצרה הרמה הכי גבוהה
של הבחירה וכאן נוצרה אפשרות להגיע אפילו לחילול ה' כי יש בכוחו לומר
לה' "לא רוצה..." . יכולת שאין לשום נברא.

באותה "שנייה" שקדמה לבריאת העולם הייתה לקב"ה את האהבה
לעולם, לכן כתוב בתפילה "המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית" זאת
אומרת, ה' בורא את העולם בכל רגע ורגע, ובכל רגע מתחדשת אהבתו
לעולמו. השורש של העולם והבריאה הוא האחדות!

חכם אומר: "מה העדות והחוקים והמשפטים..."

החכם מתכוון לזמן הזה שיש מציאות של מחלוקת ואומר שגם בתורה יש
סתירות. מצד אחד היא "חוקים" דבר שחוקק בנו וברור (ישראל ותורה
כגוף אחד). מצד שני היא "עדות" מלשון עדים, עדות צריך כשיש אמת

נסתרת וצריך לגלות אותה (מחלוקת). אנו בעולם השקר והתורה באה לאמת את זה מהצד.

החכם אומר מצד אחד התורה חקוקה וברורה בתוכנו ומצד שני הקב"ה מצווה אותנו כאילו שזה חיצוני. החכם שואל מה ה' רוצה ממני? למה הוא צריך לצוות אותי אם התורה חקוקה בי? אם כן אז למה אני לא מרגיש אותה?

התשובה לחכם: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן". בפשט ההלכה, אחרי אכילת האפיקומן אסור לך לאכול שום דבר אחר...

למה?

עד עכשיו החכם חשב שהתורה היא **עדות**, כלומר באה "מבחוץ", כי אנו בעולם של שניות ומחלוקת. או שהתורה היא **חקוקה** בלב של כל יהודי ויהודי ואין צורך בציווי אלוקי.

לכן אנו אומרים לו שהוא עדיין לא טעם מספיק את טעם התורה, לכן הוא לא מכיר את המקום שלו בעולם. בפסח ה' מצווה אותי על האכילה של קרבן פסח, מצה, ומרור, וברגע שישאר לי הטעם של מצוות ה' אז אני אכיר אותו יותר. זה מה שאומר הפסוק בתהילים: "ותורתך בתוך מעי", ומחדש האיז' ביצר שאלו הם המצה והמרור. כשאני אוכל מצה ומרור אז אני מכניס את כל התורה לתוכי ומגלה שבעצם אין סתירה בין העדות והחוקים. במילים אחרות, אין סתירה בין הגילוי להסתת, וזאת ע"י הטעם של מצוות ה' שאני מכניס לתוכי בפסח.

אנו עונים לו, נכון שהתורה צריכה להיות חקוקה כמו טבע של אכילה ושינה... בלי שום ציווי, אבל היא גם צריכה להיות משהו שבוער בי שאני ארצה לקיים אותה. לכן ה' מצווה אותי כדי שאני אתגבר מהעומק שבתוכי כדי לקיים אותה ולא רק כי אני חייב.

לכן אנו אומרים לו תטעם את הטעם של העדות-ציווי, ואל תעבוד רק עם חוקים והרגל. אני רוצה שתטעם וכך תרגיש את המקום שלך אצל ה' ותבין שהכול אחד, כמו לפני הבריאה שהכול היה אחד.

אנו אומרים לו, אחרי האפיקומן אסור לאכול כלום בציווי! כי ה' רוצה שהאור המיוחד של פסח, שבו ברור שה' אחד יכנס לגוף שלו ויישאר שם כמה שיותר, כך הוא ישמור את הטעם גם אחרי הפסח כשהעולם חוזר למציאות של פירוד והסתרה, הכול זה בעצם אחד!

הרשע הוא לא באמת רשע...

הוא ניסה לעשות טוב ולהיות עובד ה' אבל לא הרגיש את ה' ולכן הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם". הרשע אומר אם ה' באמת היה רוצה שנעבוד אותו, אז הוא היה עושה את זה יותר קל. לא?!

הרי כל כך הרבה אנשים עובדים את ה' אבל סובלים כל כך הרבה צער, ואף אחד לא רואה סימן. את הרשע לא מעניינת הבעיה שיש לחכם, בעיית הניגודים והפירושים. הוא שואל שאלה פשוטה: "למה ה' כל כך רחוק???"
לכן הוא בעט, כי הוא לא הרגיש את ה'.

לרשע נענה: "אף אתה הקהה את שיניו". השיניים שיש לאדם נוצרו כדי שהאדם ילעס ויטחן את האוכל שהוא מכניס לגופו, כי אם הוא לא ילעס

האוכל לא ייספג טוב בגוף... כך אנחנו עונים לו, פעם "לעסת" את התורה?
ניסית להוריד אותה ללבך? בבחינת "אדם כי ימות באוהל".

בגלל שניגשת לתורה באופן כל כך שטחי ולא רצית להרגיש את ה' או
שרצית שהיא תיהפך להיות חלק ממך, ולא אתה חלק ממנה לכן לא מצאת.
היינו לא יגעת לכן לא מצאת והתוצאה היא שאתה לא תאמין.

התם הוא יותר גבוה.

הוא שואל, מה זאת?

"מה" זאת הבחינה שבה האדם מסוגל לחשוב שהעולם הוא מציאות בפני
עצמה. אבל אם הוא היה מתבונן הוא היה מבין שבכל מקום יש את ה'...
ואז הוא היה מתבטל אליו. זוהי הבחינה שהיתה למשה "ונחנו מה", זאת
אומרת ביטול גמור לקב"ה בלי עצמיות!

"זאת" זו הבחינה שמהו קיים, משהו שאתה מצביע עליו. כמו בהגבהת
ספר תורה, שאנו אומרים "זאת התורה", זאת אומרת שיש לי תפקיד
בעולם שאני צריך למלא, ולא כל הזמן להתבטל ולחשוב שיש רק ה' כי אני
מבוטל אין לי מה לעשות כי אני בחידלון.

הזוהר הקודש מסביר את זה בשתי בחינות:

א. יחודא תתאה - זה אני יודע שיש ה' ואני אוהב אותו ועובד אותו.

ב. יחודא עילאה - זוהי התבטלות גמורה, אני כבר לא קיים.

כמו ב"שמע ישראל" שאנחנו סוגרים את העיניים, כי באותו הרגע אני כבר
לא קיים "ה' אחד" אין עוד מלבדו. גם באדם יש את שני הבחינות הללו,

לדוגמא: ההורה מבטל את הישות שלו בפני התינוק, ההורה שוכח את עצמו ומתאחד עם הרצון של התינוק שלו, כאילו הוא לא קיים. ככל שהילד גדל מתמעט "היחודא עילאה", כי כבר אני מתייחס אליו כאל ישות עצמית... וכך גם אל עצמי.

איך אפשר לחיות עם שני הבחינות גם יחד?

לתם נענה: "בחוזק יד הוציאנו ה'..."

למרות שה' רם ונישא הוא צמצם את עצמו, וירד בעצמו למצרים, כמו בבריאת העולם שהרחבנו בהתחלה שהוא ירד לדור בתחתונים, רק שהוא עשה זאת בחוזק יד, זאת אומרת שה' השקיע בזה את כל כוחו. ככה ה' נתן לנו כלי כדי להיות בשני הבחינות גם יחד שזה בעצם התורה.

זה העניין של התורה שבעל פה מצד האחד היא התורה של הקב"ה בבחינת "בתורת ה' חפצו", ומצד שני יש בחינה "ובתורתו" שלו יהגה יומם ולילה לאחר שקנה אותה. כשאדם לומד תורה הוא יכול להיות מסור ומבוטל לה' יתברך... אבל יחד עם זה להביא לידי ביטוי את עצמו את הראש שלו והסברה שלו... וכך אנו רואים שיש הרבה שיטות בראשונים, שלכל אחד היה שיטה משלו.

ושאינו יודע לשאול הוא הכי גבוה, כי הוא חי כל הזמן בעולם אלוקי, ממש חי בנס. בדרך הטבע הוא כל הזמן רואה את ה' בכל מקום גם בדברים הקטנים, הוא מלא בידיעת ה'.

גם לנו יש את זה לפעמים בחיים וגם בעבודת ה'. כשנולד לך ילד אתה רואה נס מול העיניים שלך ואתה לא מפסיק להשתגע באופן החיובי, אתה יכול ללמוד תורה לשמוח ולהשתגע מכל מילה שיש, או סתם כי אתה יהודי.

בעצם, בליל הסדר, ניתנת לנו אפשרות להיות במדרגה הזאת. אנחנו עולים מ"חכם" עד ה"שאינו יודע לשאול". כי בלילה הזה הקב"ה פותח לנו פתחים נשגבים. ליל הסדר הוא כולו שירות ותשבחות, השאלות הם רק בהתחלה. אבל אחר כך רק אחדות ואמונה צרופה, וזה הרבה מעבר לשאלות.

מתוך שיחותיו של הרב שלמה קרליבך זצ"ל
ומתוך שיעורו של הרב אמיר שרון שליט"א
תודה לרב ניר על העזרה!

ותודה לאשתי שתחי' על הסנדוויץ' והתפוח בכל בוקר!

הערת העורך (מהשולחן עורך): הכל טוב, אך אסור להתבלבל. אין מצוה להיות רשע, ואין חסידות להיות "אהבל" או סתום שלא יודע כלום. בטח שלא יועיל להיות גולם סטייל התמים שמוכר לכולנו כבחור הפתי. אז מה כן? יש כאן רצון לצאת כנגד החכם בעיניו שחושב שהוא יודע הכל, ובעצם אינו יודע כלום. יש כאן רצון לצאת נגד פסילת הרשע מכל וכל, שהרי צריך ללמד עליו זכות. יש כאן רצון להעלות על נס שאחרי שאתה חכם רגיל אתה מתעלה עוד ועוד ומגיע בסוף למסקנה שיחסית להיקף התורה ועומקה אתה בעצם לא יודע כלום, ואתה חוזר להיות כתינוק הנתון בחיק אמו. ההקצנות באות להדגיש, אך צריך להזהר שהן לא יהפכו את העולמות וישברו את הכלים.

סוד האמונה והחוש

ר' אבישי לטין

חז"ל הקדושים כותבים לנו במסכת ראש השנה [יא, א]: "בניסן נגאלו, בניסן עתידין להגאל".

כאשר אני מתבונן באמרה זו של חז"ל אני מבין בפשטות שניסן הא חודש של גאולה, אך מה באמת ציפו מאתנו חז"ל כשאמרו לנו את זה? האם לצפות למשיח יותר בניסן? האם להיות דרוכים בחודש זה יותר משאר מועדים אחרים שיש לנו?

בכדי לענות על שאלה זו צריך להבין מעט מהי בכלל גאולה.

כפי שרובנו רגילים, כאשר אנו שומעים או קוראים מימרות של חז"ל ומורי דרך אחרים על גאולה, לרוב, אנו מתייחסים אליהן כאל גאולה כללית, זאת אומרת שמדובר פה על ביאת משיח צדקנו, בניית בית המקדש וכו'... ועל כן, תפקידנו ועבודתנו בעניין היא הצפייה והאמונה השלמה באמונת חכמים אשר הם כשלעצמם בהחלט דברים נשגבים ונפלאים והלוואי שנזכה להם בשלמות.

אך במקביל לגאולה העולמית ישנה עוד גאולה המצריכה עבודה שונה לגמרי, והיא הגאולה הפרטית של כל אחד ואחד מאתנו. צריך לדעת שמעבר לצורך של עם ישראל להיגאל כעם ע"י משיח ובית מקדש ישנה מציאות של גאולה פרטית של האדם בפני עצמו, וחז"ל באים לרמוז לנו כאן שמעבר לכך שחודש ניסן הינו חודש המסוגל יותר לגאולה הכללית הרי שהוא גם חודש בו מתגלה אור הגאולה הפרטית, אור של תיקון, אור שעל

ידו כל אחד ואחד מאתנו יכול להגאל, ובכך נקרב גם את הגאולה הכללית והאחרונה.

מהו אותו אור של גאולה שתפקידנו לתפוס, שעלינו לעמול ולהתפלל לקבלו, ואיך בכלל עושים זאת?

האור הזה בפשטות הוא אור האמונה.

ונבאר את הדברים יותר לעומק.

כאשר ברא אלוקים את אדם הראשון היה אדה"ר שרוי בתכלית הדבקות בו יתברך, משום שלא היתה שום מציאות של חטא המפרידה כביכול בינו לבין ה' יתברך. במילים אחרות, הוא היה בשיא הגאולה. אך כאשר חטא אדם הראשון הוא נפל, הוא נפל מהמקום הזה שעמד בו לפני כן, נפל למציאות גלותית.

מהי אותה נפילה? ומה ההשלכות שלה לגבינו?

האר"י הקדוש מגלה לנו דבר נפלא וכותב: "עניין נפילת הנשמות בחטא אדם הראשון היא הנפילה מאמונה לחוש".

וננסה להבין.

אם נשאל אדם מבקש ה': "האם אתה קשור לה' יתברך בתכלית ההתקשרות?" הוא יענה: "הלוואי, הייתי רוצה מאוד". עומק התשובה שלו נובעת מהכרת החוש שלו, שלא חשה שהוא דבוק בה' תמיד בתכלית הדבקות, וזה עיקר העניין!

האדם צריך להאמין שהוא דבוק בה' תמיד בהתקשרות מוחלטת, האי!
אבל אני לא מרגיש! וכי אם האדם אינו מרגיש שהוא מאוחד עם ה' זה
אומר שהוא מופרד ממנו? כשהוא יאמין באמת הוא גם ירגיש! אבל קודם
כל צריך אמונה. הבעיה היא שהאדם מאמין שהחוש הוא האמת, וממילא
אם הוא מרגיש קרוב אז הוא קרוב, ואם הוא לא מרגיש אז הוא לא קרוב.
וזה גופא החטא: שהאדם מאמין לחוש במקום לחוש את האמונה!

אסור לנו לשכוח שהקב"ה אמר לאדם הראשון לפני שחטא בעץ הדעת "כי
ביום אכלך ממנו מות תמות", ולאחר שחטא כך באמת נגזר עליו. על כן
נאמר בגמרא [שבת יג, ב]: "ובשר המת אינו מרגיש". במה אינו מרגיש? בזה
שאנחנו דבקים בו יתברך תמיד בתכלית הדבקות. עבודתנו בעניין היא
לשבר את האמונה שלנו בחוש ולהתחיל לחוש את האמונה.

עבודה זו איננה פשוטה כלל ועיקר, משום שבחינו בפרטיים הורגלנו
לשפוט ולבחור כל דבר על ידי החוש שלנו, עפ"י מה שאנחנו אוהבים,
שונאים, חושקים או מואסים, וזה עיקר מה שמוביל אותנו. לכן קשה לנו
מאוד לתפוס עבודה כזאת של ביטול החוש בעבודת ה', משום שאם אני לא
מרגיש שמישהו אוהב אותי אני לא ארגיש זאת רק כי הוא אמר לי. ובחיים
הגשמיים שלנו אם לא ארגיש זאת, ממילא גם לא אאמין לו באמת. לכן
עבודה זאת היא שונה ולא פשוטה, אך כאשר נשבר את האמונה העיוורת
שלנו לחוש והוא יפסיק להיות הפרמטר העיקרי שלנו המחליט אם אנחנו
קרובים לה' או לא, ובמקום זה נתחיל לחוש את האמונה, אז נצא באמת
מעבודת לחרות בפרטיות של כל אחד ואחד, ונעבוד את ה' באמת.

אור הגאולה הזה של העבודה המיוחדת הזו של שבירת החוש גלוי וניתן
לתפיסה תמיד, אך מואר ביותר בחודש ניסן ובעיקר בחג הפסח - חג
הגאולה, הכללית והפרטית. וזה אחד מהרבדים העמוקים שבאמרה זאת

של חז"ל הקדושים, שדבריהם עמוקים מני ים המגלים לנו ברמז עבודה
נפלאה זו המביאה לגאולה אמיתית.

שנזכה לצאת מעבדות לחירות ולקיים כל דברי חז"ל הקדושים בתמימות
ופשיטות, ונזכה לחוש את האמונה באמת.

בצפייה לגאולה הכללית וביאת משיח צדקנו במהרה בעז"ה.

ארבע לשונות של גאולה

ר' אברהם טויטו

מובא בגמרא במסכת פסחים שארבע הכוסות שאנו שותים בליל הסדר נתקנו כנגד ארבע לשונות של גאולה - והוצאתי, והצלתי, וגאלתי ולקחתי.

מה הם בדיוק ארבע לשונות של גאולה? וכנגד מה הם תוקנו?

המהר"ל מפראג מאיר את עינינו בספרו גבורות ה' [פרק ל] ומסביר שהקב"ה אומר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שצאצאיו יגלו למצרים כחלק ממהלך אלוקי שמטרתו להביאם אל הגאולה.

אומר הקב"ה לאברהם בזו הלשון: "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים ועיניו אותם ארבע מאות שנה". מכאן שבמהלך הגלות ישנם שלושה שלבים שעם ישראל יצטרכו לעבור והם:

א. גרות - עם שלא חי בארץ שלו אלא בארץ זרה מרגיש גר.

ב. עבדות - זוהי עבודת מצרים.

ג. ועיניוים - זהו הסבל שהמצרים מתעללים בהם בכל יום ויום במהלך העבודות.

מנגד לאותם שלבים שבמהלך הגלות יש לנו את ארבע הלשונות שבתהליך הגאולה.

כנגד העיניוים שהם השלב האחרון של עבדות מצרים מגיע הלשון הראשונה של הגאולה "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים".

הקב"ה הוציא אותנו מהסבל וזה היה במכת ערוב, שפרעה כבר קורא לישראל "עם" שנאמר: "ולא שילח את העם" והם נהפכים להיות רק עבדים שמרגישים גרים בארץ לא להם.

כנגד **העבדות** שעם ישראל חוו בהיותם במצרים מגיע להם הלשון השנייה של הגאולה שהיא "**והצלתי אתכם מעבודתם**". הקב"ה מציל אותנו מעבודתם וזה היה במכת ברד, ששם כבר לא היינו עבדים אלא נקראנו בתואר המכובד בני ישראל שנאמר: "ולא שילח את בני ישראל".

כנגד שלב **הגרות** מגיע לנו הלשון השלישית של הגאולה "**וגאלתי אתכם**" - הקב"ה גואל אותנו במכת בכורות ועם ישראל יוצא ממצרים בדרכו אל ארצו.

מובא בגמרא [גטין יג, א] "עבדא בהפקרא ניחא ליה". זאת אומרת כל רצון העבד הוא לפרוק את עול אדוניו מעליו, וללא ספק זהו אינו רצון הקב"ה לעם הנבחר. לכן באה הלשון הרביעית של הגאולה שהיא "**ולקחתי אתכם לי לעם**", ואותה לקיחה שהקב"ה לוקח אותנו לו לעם היא לקיחה המחזירה אותנו לכאורה אל העבדות, אך אותה העבדות היא החירות האמיתית, כמאמר הריה"ל הקדוש "**עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבדו חופשי**".

מה הגיון? מדוע להיות עבד של ה' זה להיות חופשי?

ובכן, מהות האדם היא נשמתו, ונשמתנו היא חלק אלו-ה ממעל. אם כן עשיית רצון ה' היא חלק מהמהות שלנו, אלא שהתרחקנו מנקודת האור וניטשטשו הגבולות. לא תמיד ברורה לנו הדרך, כי דרכו של יצר הרע לתעתע בנו ולהכניס לנו הרגשות לא טובות בקשר לקיום המצוות ולאמונה

הצרופה. טענות אלו נשמעות כביכול כאילו מקרבנו, וכאילו היו תוצאה של הרצון הפנימי שלנו, אך אין זה נכון. אין הן אלא טענות היצר, ששוכן בקרבנו ומדבר בגוף ראשון. כשאדם מקשיב לקול הפנימי העמוק והאמיתי שלו הוא מגלה שזהו קולו של אלוקים הקורא אליו מעמקי הנשמה. לכן להיות עבד לה' זוהי החירות האמיתית - כי זה אני, שהרי אני חלק ממנו. אשרינו שזכינו.

יהי רצון שנזכה לחזור בתשובה שלמה ולהגיע למצב של עבדות אמיתית שהיא בעצם החירות הכי גדולה, כמאמר השיעור הידוע של המקובל האלוקי מורנו ורבנו הרב גרשון שחור שליט"א "למה כדאי לי להיות יהודי?!"

זעקה כשרה

ר' רון מלכה

שעבוד עם ישראל במצרים החל בהדרגה, בתחילה המצרים שמו ידם על ממונם של עם ישראל. פרעה החל להטיל עליהם מיסים כבדים. לאחר מכן לקח מהם את הכרמים, השדות, והבתים אשר היו ברשותם. כעבור זמן גזר עליהם גם שיעבוד הגוף וכך המשיך והכביד עליהם עד שמרוב עבודת פרך ועינויים הפך פרעה את רוב בני ישראל לבעלי מומים, חרשים, גידמים, וחיגרים. ביציאת מצרים רוב בני ישראל היו בעלי מומים.

נשאלת השאלה, איך יכלו המצריים תוך פחות מתשעים שנה להפוך עם של חכמים וגיבורים לאנשים מצורעים מיואשים ומושפלים. לא זו בלבד אלא שהמצריים בעצמם מעידים על ישראל "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו" אז איך הם הצליחו?

יד ה' היתה בדבר הזה לטובתם הרוחנית של עם ישראל "כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך" [דברים ח, ה].

כמו שאומר ספר הישר "מאת ה' היתה זאת לבני ישראל להטיב להם באחריתם למען דעת כל בני ישראל את ה' אלוקיהם לעבוד אותו וללכת בכל דרכיו הם וכל זרעם אחריהם כל הימים" ומי יעמוד בסוד ה'!!!

פרעה החליט לשעבד את ישראל דווקא על ידי עבודה בחומר ובלבנים, שעבודה זאת מפרכת את כל רמ"ח האברים. עם ישראל היה כל כך משועבד לפרעה עד שהיה אסור להם להתאנח מהעבודה הקשה ללא רשותו. לבסוף

נאנחו בני ישראל לה' מן העבודה וברגע שהם נאנחו וזעקו אל ה' החל תהליך הגאולה.

ומעבדות מצרים נעבור ליציאת מצרים.

לאחר שבני ישראל יוצאים ממצרים הם חושבים "זהו נגאלנו. עכשיו נשאר לנו רק להגיע לחוף מבטחים", ופתאום הם מוצאים את עצמם בסיטואציה לא פשוטה בכלל, לפנייהם ים סוף, מהצדדים מדבר מלא נחשים ועקרבים, ומאחור מצרים רודף אחריהם, פרעה וכל חילו דוהרים לכיוונם.

ה' רצה ללמד את ישראל, שביציאת מצרים לא נגמרו המלחמות. נכון שנגאלתם, אך כעת רק מתחילה המלחמה. כשעם ישראל יצאו ממצרים הם התחילו את עבודת ה' הכי גבוה שלהם. ה' רצה להכשיר אותם לא לפחד, הזוהר אומר "תמיד שה' רוצה להביא ישועה לאדם הוא לוחץ ומוחץ אותו מכל הכיוונים סוגר אותו עד שלא נשאר לאדם שום מוצא ומה שנשאר לו זה רק זעקה וצעקה לבורא עולם, רק כשאדם מרגיש סגור מכל הכיוונים הוא מצליח לצעוק לה' יתברך זעקה כשרה ואמיתית מעומקה דליבא.

זו בחינת "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". כי דווקא בלילה כשחשוך ושום דבר לא ברור, כשהאדם מרגיש שהכל סוגר עליו ואין מוצא, דווקא אז צריך את האמונה בבורא עולם. לפעמים ה' מכניס את האדם למצבים כל כך חונקים ולוחצים רק בכדי שהוא ירים את ראשו לשמים ויגיד "אבא אין לי לאן לפנות רק אליך השם אנא ה' הושיעה נא". ואז הגאולה עומדת בפתח, ישועת הפרט והכלל.

אשריהם ישראל שבכל הדורות גם בגלות נושאים עיניהם לאביהם שבשמים ורואים ישועה, ותשועת ה' כהרף עין, במהרה בימינו אמן.

דם יהודי דוד אהרון ציוני

"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה': והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים" [שמות יב, יב-יג].

במכת בכורות הקב"ה מחליט לרדת בכבודו ובעצמו לארץ מצרים והוא מבקש מבני ישראל לסמן את בתיהם בדם על משקוף הדלת.

נשאלת השאלה: מדוע דווקא במכת בכורות היה צריך לעשות סימן חיצוני להבחנה בין יהודי למצרי, הרי בכל שאר המכות הקב"ה לא היה צריך סימן, ו"הצליח להבדיל" בין יהודי למצרי בלי שום סימן, למה הסימן דווקא במכת בכורות?

אלא, העניין הוא שביציאת מצרים היו שני חלקים:

א. עצם הגאולה משעבוד מצרים.

ב. שהקב"ה בחר בעם ישראל להיות לו לעם.

"ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי אותם לי" [במדבר ח]. באותה שעה של מכת בכורות התקיימו שני דברים גם יחד. תחילת הפסוק נוגעת לעצם שעבוד עם ישראל במצרים, וסוף הפסוק מתייחס לעניין בחירתו של הקב"ה בעם ישראל להיות לו לעם הנבחר. לכן, לעצם הכאת בכורי מצרים לא הוצרך שום סימן לדעת מי הוא יהודי ומי גוי כמו בכל שאר המכות הקודמות. אלא שצורך בחירת בני ישראל להיות העם הנבחר בידי הקב"ה

הוצרך האות. האות נעשה בחלק הפנימי של הבית כדי לדעת ולבחון מי הוא יהודי אמיתי הראוי להשתייך לעם ה'.

איך נעשה המבחן מי הוא היהודי הראוי להשתייך לעם ה' ומי לא?

מובא בספר יחזקאל [טז, ח]: "וְאֶעְבֵּר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה וְהִנֵּה עֲתִידָ עֵת דְּדִים", הגיע הזמן לקיים את השבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו. הבעיה היתה שלא היו בידי ישראל מצוות להתעסק בהם בכדי להיגאל, שנאמר "וְאֶתְ עַרְסִי וְעַרְהָה".

באותו הלילה נתנו ישראל דם פסח ודם מילה על משקוף ביתם, ועל ידי אותות אלו נבחר עם ישראל להיות העם הנבחר בידי ה'.

דם פסח מורה על האמונה, ודם מילה מורה על הקדושה. שני עיקרים אלו של אמונה וקדושה הם יסוד היהדות, ובהם תלויה יהדותנו של היהודי. איכות היהדות נמדדת בעיקר בשאלה עד כמה באמת אמונתו בהירה ונהירה לו, ועד כמה הוא חי חיים של קדושה, שנאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". עניין הדם לאות על הבתים מרמז, שיהודי אמיתי הוא זה שמוסר נפשו ושופך דמו על יסודות אלו, שנאמר: "ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי". על ידי זה שיהודי מוסר נפשו לחיות חיים של אמונה וקדושה הוא זוכה להשתייך לעם ה'. להבחנה זו היו צריכים ישראל ביציאת מצרים, כדי לדעת מי הוא יהודי אמיתי במלוא השלמות.

אשרינו שזכינו להיות העם הנבחר, ויהי רצון שנזכה לחיות באמונה שלימה וקדושה ונזכה להתקרב אל ה' יתברך.

חג שמח!

כל דכפין ייתי וייכול... לשנה הבאה בני חורין

יוסף חיים כץ

"כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין".

שואלים המפרשים: מה הקשר בין הזמנת העניים לאכילה לבין הבעת תקווה שנהיה בני חורין בגאולה הקרובה?

מרון החתם סופר זצ"ל אמר שבמצות הצדקה יש שני חלקים. האחד, סיפוק צרכי העני כסף וכו', והשני זה לעודד אותו ולשמח אותו. העידוד חשוב יותר אף מעצם הנתניה, שהרי "הנותן פרוטה לעני מתברך ב-6 ברכות והמפייסו בדברים מתברך ב-11 ברכות [בבא בתרא ט, ב]. ואמרו באבות דרבי נתן, שאם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושות בארץ מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן כלום. אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות אפילו לא נתן לו כלום מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם! לפיכך, כאשר מזמינים אנו עניים לשולחנו מסמיכים אנו את ענין הגאולה כדי לעודד וכדי להשריש תקווה, שהרי מצב זה זמני הוא וכבר בשנה הבאה נהיה בארץ ישראל השלמה, איש תחת גפנו ותחת תאנתו ונהיה כולנו בני חורין מכל צרה וצוקה. כך כל העניים יהיו נינוחים ונכבדים, וזכות הצדקה תהיה מושלמת.

יתכן שצפונה כאן עוד כוונה נסתרת אשר יש בה לקח נפלא. שנינו [יבמות סב, ב] שהנושא את בת אחותו והמלווה סלע לעני בשעת דחקו עליו הכתוב אומר: "אז תקרא וה' יענה, תשווע ויאמר הנני" [ישעיה נח, ט]. וביאר המהר"ל מפראג זצ"ל, שהתפילה נענית בהתאם למידת קרבתו של הבורא,

כמו שנאמר "קראוהו בהיותו קרוב", ועוד אמרו "כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו". כאשר אנו מרגישים קרובים לזולתנו ונותנים להם את ההרגשה הזו, כך, בהנהגת מידה כנגד מידה, מתקרב הבורא אלינו ונענה למשאלותינו. שיא הקרבה ע"פ המהר"ל זצ"ל הוא במקרה שאדם מלווה לעני בשעת דחקו, כי הוא מחסר מעצמו ומעניק לזולת "דבר זה הוא חיבור גמור וכאילו נחשבים לאחד". וזוכה בשכרו לשיא קרבת האלוקים ולמילוי כל משאלותיו "אז תקרא וה' יענה תשווע ויאמר הנני".

עוד יש לשאול: מדוע המלווה לעני משובח משה שמעניק לו במתנה, הרי לכאורה להעניק יותר גדול?

האמת היא שע"פ הגמרא: "גדול המלווה יותר מן הנותן צדקה" [שבת סג, א], ופירש רש"י שזה משום שאין העני בוש בדבר. ונמצא שהקירוב נוצר דוקא בנתינה שהיא בדרך כבוד ובהתחשבות ברגשות.

נמצאו שני הפירושים משלימים זה את זה. כאשר מארחים עני בדרך כבוד תוך כדי עידוד והחדרת תקווה שבשנה הבאה נהיה בני חורין נוצרת קירבה כה עזה שהיא "חיבור גמור" כלשון המהר"ל. בזכות מדרגה זו אליהו הגענו בזכות הצדקה אפשר לבקש מהבורא כל דבר, ואפילו את הסקשה הגדולה ביותר, שלשנה הבאה נזכה להיות בארץ ישראל בגאולה השלמה, ושנהיה כולנו בני חורין.

אם בקשות על הגאולה וקיבוץ נדחי ישראל נענות, אז מכל שכן שניתן לבקש כל שאר בקשות והצטרפויות למילוי כל משאלות ליבנו לטובה! אמן!

בברכת פסח כשר ושמח!! ולשנה הבאה בני חורין בארץ ישראל השלמה!!

גאולה ראשונה ואחרונה

שי שרון

כולנו מחכים לגאולה, אבל יש דבר מאוד יסודי שנצרך בשביל להגיע אליה.

בשביל לדעת מהו היסוד אותו אנו צריכים לתקן, נתבונן במה שכתוב בתורה על הגאולה הראשונה ממצרים, ומשם נוכל ללמוד על הגאולה האחרונה.

הנקודה המרכזית שבולטת מאוד בכל המהלך של עם ישראל בגאולה הראשונה, היא הגישה הבכיינית והמתלוננת של עם ישראל כלפי חבלי הגאולה והקשיים שליוו אותה בכל שלביה. כבר מההתחלה, כשהגיע משה, כבר היו טענות נגדו, וכך במשך כל הארבעים שנה עד לכניסה לארץ. על זה יש לנו מצוות עשה "זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלוהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד למקום הזה ממרים הייתם עם ה'" [דברים ט]. עיקר מה שהכעיס את ה' היתה המידה הרעה של בכיה והתלוננות.

היו הרבה בכיות במדבר (על ים סוף, במרה וכו') אבל הדבר "ששבר את גב הגמל" היה בכי של חינום שבכו על דברי המרגלים. ה' אמר להם אתם בכיתם בכיה של חינום אני אקבע לכם בכיה לדורות! הבכיה של חינום הביאה אחריה עונש איום ונורא: אלפי שנות גלות קשות מלאות בסבל ויסורים. לכאורה מה הם עשו שהם קבלו עונש כזה? סך הכל קצת בכו! הרי הם לא עבדו עבודה זרה, לא נפלו בגילוי עריות, מה יש בזה שהוא כל כך נורא עד שקיבלו עונש כה חמור? אלא ה' מגלה לנו ואומר שהדבר שמכעיס אותו יותר מכל עוון זו כפיות טובה! בכיינות!. כל עברה אחרת גרועה ככל

שתהיה אפילו במזיד מתקבלת אצל ה' אחרת לגמרי. ה' יודע שיש לאדם יצר הרע והוא מגושם בתאוות וכו'. לא שזה לא נורא, אבל זה לא מתקרב למידה הרעה של כפיות טובה. אחרי כל הטובות שה' עשה לך אתה עוד בוכה? ועוד בכיה של חנינם? אז הקב"ה אומר כביכול חייבים ללמד אותם לקח, ונותן להם את העונש הכי חמור בתורה.

וכך באמת לגבי הגאולה הקרובה. עיקר הסיבה שהעונש עוד לא נגמר הוא בגלל שעוד לא תקנו את אותו עוון של הבכייה לחנינם. אנחנו עדיין בוכים ומתלוננים על כל דבר שלא מסתדר כמו שרצינו. עד שלא נעקור את המידה הזאת של כפיות טובה לא נזכה לגאולה וברגע שנתקן את זה נזכה מיד לגאולה.

זה מה שאומר רבי נתן : "כי באמת אם היו הכל שומעים לקול צדיקי אמת, ללכת בדרך זה, להאמין תמיד בה' יתברך שהכל לטובה, ולתן שבח והודיה תמיד לה' יתברך, בין בטוב ובין במיצר, כמו שכתוב בה' אהלל דבר באלוקים אהלל דבר, בודאי היו מתבטלים כל הצרות והגליות לגמרי, וכבר הייתה הגאולה השלמה". רבי נתן מבטיח, שעל ידי שנלך בדרך של תודה יתבטלו כל הצרות והגליות ונזכה לגאולה השלמה. מאחר וכל הגלות נגזרה בגלל בכיה של חנינם, אז התיקון הוא ללכת רק עם תודה והודאה ולשבח לה'. במדבר ראינו כל כך הרבה טוב, ואף על פי כן בכינו על כל דבר קטן. עכשיו מידה כנגד מידה צריכים להודות על הצרות ולהאמין שאין רע שה' עושה רק טוב. גם אם אנחנו לא רואים את זה.

זה הכלל. שורש כל הרע הוא כפיות טובה (אדם הראשון כפר בטובה ואמר "האישה אשר נתת עמדי היא נתנה לי ואוכל"). שורש כל הטוב הוא הכרת הטוב!!! אדם שהגיע למידת הכרת הטוב הוא טוב! כי הוא מכיר טובה, הוא מודה לכולם, אוהב את כולם ורוצה בהצלחת כולם וכו'... זה מתחיל בבית,

להודות להורים ולמשפחה על כל מה שנתנו לך (גם בגלל זה מצוות כיבוד הורים כל כך חשובה), בין בני זוג שכל אחד אומר תודה לשני על כל דבר, אז בטוח יש שלום בית. צריכים ללמד את זה כבר בגיל הילדות להגיד תודה על כל דבר קטן שהם מקבלים, כדי ללמד אותם להכיר טובה.

אדם שהולך עצוב ומיואש לוקחים ממנו את כל הטוב שנתנו לו. כי הוא חושב שמגיע לו לכן הוא בוכה ורואה רק מה שחסר לו. אבל אם הוא מסתכל ומודה לה' על כל הטוב הוא לא יהיה עצוב, אלא יהיה שמח ומהלל את ה', ואז הוא עולה ומתעלה ברוחניות ובגשמיות.

יהי רצון שנזכה להכיר טובה לה' וגם אחד לשני כמו שצריך. לראות רק את הטוב כל הזמן להיות שמח עשרים וארבע שעות ביממה ואפילו בשעות שינה.

שיעבוד בני ישראל במצרים

אביה נחום

תקופת השעבוד

בני ישראל היו במצרים מאתיים ועשר שנים. בזמנו של יוסף הצדיק הם היו במעמד מיוחד ומדרגתם היתה מעל המון העם המצרי, בגלל שהם היו ממשפחתו של המשנה למלך. כשבעים שנה אחרי שירדו יעקב ובניו למצרים נפטר יוסף, ומאז ירדה קרנם של ישראל וכבודם הושווה למצריים. אחר פטירת לוי - שהאריך ימים יותר מכל אחיו - פחת מעמדם של ישראל שוב וכעת לא כיבדו אותם כשוויים בין שוויים אלא התייחסו אליהם כאל נחותים. הדבר היה מלווה בירידה רוחנית של ישראל מצד עצמם. למעשה אחר פטירת לוי מתחיל השעבוד עצמו. ישראל הפכו לעבדים מוחלטים 94 שנה אחר הירידה למצרים. יוצא מכאן שעם ישראל היו עבדים במשך 116 שנה, כי סך הכל היו במצרים 210 שנה.

שעבוד הדרגתי

עד כה ראינו ירידה הדרגתית בכבודם של ישראל, אך למעשה גם בשעבוד עצמו ישנו תהליך הדרגתי, שקושי ותוקף השעבוד גדל ככל שהזמן עובר.

כשלושים שנה אחר פטירת לוי הוחמר מצבם של ישראל והמצרים עינו אותם עינויים קשים **ומרים**. באותה תקופה נולדה מרים, והיא נקראת בשם זה משום המרירות והסבל שעברו עם ישראל במיוחד מאותה עת ואילך, בבחינת "וימררו את חייהם". המצרים ממש מיררו את חייהם של עם ישראל.

המצרים שעבדו את עם ישראל בהדרגה. בהתחלה הם לקחו את כספם של בני ישראל, ופרעה הטיל עליהם מס כבד. כלפי חוץ הוא הראה להם שזה לא מתוך שנאה אלא עזרה למלכות, ועל בסיס הטענה הזאת לקחו מהם גם את הכרמים והשדות שנתן להם יוסף, וגם את כל הבתים הטובים.

ואז הגיעה גזרת השעבוד באופן הישיר ביותר.

פרעה ביקש שהעם כולו יתגייס לעבודות ציבור לטובת הממלכה. מדובר היה בעיקר על עבודת בניה ותשתיות לאומיות. זו היתה עבודת פרך, גם כי היתה מפרכת ושוברת גופו של אדם וגם כי פרעה החלק לשעבד אותם בפה רך. עם הזמן המרצע יצא מן השק והשעבוד היה גלוי ומפורסם. לא היה כבר מה להסתיר. עם ישראל הוכרז כאויב והוחלט לטפל בו בשני מישורים. מישור ראשון הוא חיסולם של כל הזכרים כדי למנוע התנגדות צבאית. מעבר לכך היה ענין לנצל את שוק העבדים הזול לצורכי בנייה, כאשר ידוע כי חלק בלתי מבוטל של העבודות היה רק לצורך שעבוד נטו ללא שום תכלית אחרת. פשוט לשבור את רוחם של ישראל, וקיבוע מעמדם כעם של עבדים.

היו גם גזרות נוספות, שלא יעסקו בפריה ורביה, שלא ישמרו על טהרתם ועוד, אך זה מתייחס כבר לרובד של המלחמה הרוחנית בין העמים. הדברים בהחלט הרבה יותר עמוקים ממה שחשבנו.

קושי השעבוד והעינויים הקשים הותירו צלקות כבדות שגרמו לישראל לצאת בעלי מומים, חרשים, עיוורים, פיסחים וגידמים. זה היה נס שהם נשארו בחיים.

כל זה היה מצד המצרים, שחשבו כי יוכלו לנו, אך יושב בשמים ישמח ה' ילעג למו. הקב"ה החליט לגאול אותנו, ועל אפס ועל חמתם יצאנו לעיניהם בעיצומו של יום, ומצרים נותרה כמצולה שאין בה דגים, חסרי כל, חסרי כסף וזהב, חסדי עבדים ובנוסף לזה - חסרי כבוד, וגבר ישראל.

"דור רוח הקדים"

אדיר סיאני

בליל שביעי של פסח נקרע ים סוף לשניים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים. לאחר מכן, המצרים נכנסו אחריהם, עמוד הענן ירד לקרקעית הים והפך אותה לבוץ סמיך. עמוד האש הרתיח את הבוץ עד למצב שבו טלפי הסוסים נמסו וגלגלי המרכבה נשרפו. במצב שכזה כל המרכבות נגררו ואיברי יושביהן התפרקו. באותה העת משה נטה ידו על הים וחומות המים התמוטטו על המצריים והטביעו אותם. מכאן אנו רואים שאין גבול לניסים ולנפלאות שעשה הקב"ה בקריעת ים סוף, הם היו רבים כל כך, ולפחות הגיעו לפי 5 מניסי מצריים. מעבר לכך, כבוד ה' התגלה אליהם בצורה נפלאה עד שהיו מראים באצבעם ואומרים "זה אלי ואנוהו". עוד אמרו חכמינו זצ"ל "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים".

לכל הניסים הללו ישנה הקדמה, לפני קריעת ים סוף הוליד הקב"ה רוח קדים שייבשה את הים, שנאמר "ויולך ה' רוח קדים עזה כל הלילה". נשאלת השאלה לשם מה היה צריך הקב"ה להביא רוח קדים? וכי אי אפשר היה לקרוע את הים במאמר ה' ללא כל רוח!?

אומר הרמב"ן זצ"ל שהיה כאן סממן של טבע כדי להטעות את המצרים ולפתותם כדי שיכנסו לים ויקבלו בו את עונשם.

לעומתו, סוברים רבנו עובדיה ספורנו ורבנו בחיי זצ"ל, שרוח הקדים נצרכה כדי לייבש את קרקעית הים כדי שעם ישראל יעברו בחרבה בקרקע מוצקה, כמו שאנו אומרים בהגדה של פסח הודאה כפולה "קרע לנו את הים, העבירו בתוכו בחרבה".

רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל מביא את סברתו בעניין רוח הקדים, והסבר זה יפה לכל דור ודור ואפילו לכל אדם ואדם. זהו "טבעו של האדם" שאין התגלות פתאומית משפיעה עליו אם לא קדמה לה הכנה מתאימה. כך גם בעניין יציאת מצרים, יכול היה הקב"ה לגאול את עם ישראל בצורה ישירה ללא שום הקדמות ועיכובים, אך החליט לא לפעול כך, ראשית משה נגלה לעם ישראל, נכסה ושוב נגלה. לאחר מכן הנחית את המכות, עם רווח בין מכה למכה (תהליך המכות לקח שנה שלמה) ורק לאחר מכן נגאלו.

כמו כן, מעמד הר סיני ומתן תורה, שהיה אירוע נשגב מאוד ולא התרחש בבת אחת, אלא היו שלושת ימי הגבלה וחמישים ימי ספירה לפני כן. בנוסף לכך, כיסה הענן את ההר ששה ימים, היו קולות, ברקים, עשן כבד, שופרות ולפידים. כך גם בימים הנוראים, עשרת ימי תשובה הם בעצם הכנה ליום הכיפורים, לכן כל התעוררות וכל מצווה מהווים נדבך להמשך, כלומר, הכנה לבאות. יוצא אפוא שמצווה גוררת מצווה, כל זה בכדי להכין את לבבות בני האדם למעמד הנורא של גילוי השכינה.

אותו עניין מובא גם כאשר אליהו הנביא רצה להוכיח לעם שה' הוא האלוקים. לכן לא קראם לכנס שבו הקב"ה יוריד לעם ישראל אש מהשמים. קדמו לכך שלוש שנות בצורת, בהן ניסו כהני הבעל להעביר את הגזירה, רק כשראו שהם עמלים לשווא, אז כינס אליהו הנביא את כולם לכרמל וגרם לכוהני העבודה זרה להבין את כישלונם, עד שלבסוף הם בעצמם הודו בזה. רק בשלב זה קרא אליהו לעם לבנות איתו את מזבח ה', אליהו התפלל וירדה האש, כתוצאה מנס זה נפלו כל העם על פניהם וקראו "ה' הוא האלוקים" פעמיים.

מכאן אנו למדים שזהו טבע האדם. עלינו להכיר בכך שתהליכים מבשילים לאיטם, שלב אחר שלב. כך גם ייעודה של רוח הקדים שהייתה כל הלילה,

מטרתה להכין את הלבבות ולרמוז שדבר מה הולך להתרחש, כמו אותה חרישה המכינה את הקרקע לקליטת הגרעין שיצמיח את פריו.

בהסתכלות רחבה יותר אנו רואים שדורנו הוא "דור רוח הקדים". מאורעות שונים, פיגועים, בלהות, לחצים ועצבים, וכל זה בא לרמוז לנו שעלינו להכין את הלבבות ליום שבו יתחולל הנס הגדול, להתכונן לרגע שבו ייתקע בשופר גדול ותבוא הגאולה במהרה בימינו אמן!

מי שמאמין לא מפחד

אור מדהלה

אחד מהשורשים החזקים ביותר אצל כל יהודי הוא האמונה בה'. הרמב"ם בספר המצוות שלו מביא את האמונה בה' כמצווה ראשונה.

אנו יודעים שמצוות האמונה בה' קשורה באופן ישיר ליציאת מצרים, כמו שכתוב "אני ה' אלוקיך" ומיד אח"כ "אשר הוצאתיך מארץ מצרים". כלומר, האמונה בה' תלויה באופן כזה או אחר ביציאת מצרים.

על המצווה להאמין בה' שואלים הקדמונים: איך בכלל אפשר לצוות על אמונה בה'? הרי אמונה זה דבר פנימי! לדוגמא, אפשר לצוות על אדם לעשות פעולה מסוימת, אך יהיה קשה לצוות עליו להרגיש משהו בליבו. במילים אחרות, אי אפשר לצוות על האדם להרגיש, או שהוא מרגיש או שהוא לא מרגיש! יותר מובן יהיה להסביר לו את חשיבות הענין, ואז אולי הוא ירגיש מעצמו.

גדולי ישראל משיבים, שבעצם האמונה בה' אינה מצווה, אלא היא מושג שהוא מעל כל המצוות. האמונה היא ניצוץ מולד שנשמתו של כל יהודי, ופשוט שלא צריך להגיד לו להאמין. חשוב לציין כי כך הם פני הדברים באשר לטבע של האדם באופן יסודי, כאשר עדיין לא השפיעו עליו הרגשות חיצוניות שעלולים לפגום לו את ניצוץ האמונה, אך גם אז עדיין הניצוץ קיים אלא שבאותה העת הוא חבוי וקשה לראותו במבט שטחי.

נחזור לשאלה, מה בעצם תוכן המצווה "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", הרי כל יהודי בשורשו כבר מאמין, אז למה צריך ציווי?

אלא באמת הניצוץ של אמונה כבר קיים. ה' פונה לכל יהודי שיש בו את הניצוץ הזה, ומצווה אותו לדעת שהוא זה שהוציא אותנו ממצרים. "אני ה' אלוקיך" שאתה מאמין בי, אני הוא זה שהוציא אותך מארץ מצרים, אני ולא אל אחר (השפעות זרות אחרות). אני הוא שמלווה אותך לאורך כל הדרך, ולא שום דבר אחר.

אם כן חוזרת השאלה, מה חשוב לי לדעת שהוא דווקא הוציא אותנו מארץ מצרים? הרי אני כבר מאמין בו.

אלא שכאשר אנו יודעים ומאמינים שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים אנו למדים על גדולתו והנהגותיו הברוכות של הבורא, וזה מעצים את אמונתו בה'. אנו לומדים שהוא משגיח על העולם מבריאתו ועד עכשיו, בכל שניה ושניה וכל רגע ורגע. אף פעם ה' לא עזב את עם ישראל וגם לא יעזוב. וכשם שקיים את הבטחתו להוריד את ישראל למצרים ("כי גר יהיה זרעך") כך קיים את הבטחתו לגאול אותם משם (ואחרי כן יצאו ברכוש גדול").

הדבר בא להוציא מליבם של טועים ההולכים שבי אחר טענת הכופרים שהקב"ה ברא את העולם ואז נעלם ונותן לו להתנהל איך שהטבע ינהל אותו. לטענתם, יציאת מצרים היתה תוצאה של תהליכים פולטים וטבעיים, ולא יד ה' (חלילה וחס).

מכאן אנו למדים שלא הטבע עושה את ההיסטוריה, ולא העמים והמעצמות הגדולות שהיו הם שקובעים את סדר היום העולמי. כי בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקב"ה מצילנו מידם. והנה מצרים ובבל וכל שאר העמים שניסו להפיל אותנו לכל אורך ההיסטוריה, נפלו אחד אחרי השני ואנו חיים וקיימים בזכותנו של ה'. אנו רואים שהקב"ה קיים ומקיים את הבטחותיו.

אבותינו במצרים הכירו את ברית בין התרים וידעו על הירידה למצרים (הם לא רק ידעו, חלקם הגדול גם חווה את השעבוד על בשרו). יחד עם זאת הם גם ידעו על ההבטחה להיגאל. בכל יום הם חיכו לגאולה הזאת, ולא הפסיקו להאמין ולקוות שהקב"ה יגאל אותם. משה רבנו פתאום מגיע ואומר "הגיע זמן גאולתכם". העם האמין בה' ובמשה עבדו, ויוצא שהקב"ה קיים את הבטחותיו במלואן.

כך נבנה עוד נדבך ביסודות האמונה. האמונה היא דבר מושרש, אנו צריכים להאמין שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים, ולא רק את זה, כי למעשה הוא מקיים את כל הבטחותיו לאורך כל הדורות כולם.

ונסיים בדברי רבי אהרן מלוניל "כי מי שאינו מאמין "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" - אף "באנכי ה' אלוקיך" אינו מאמין... וזהו דבר חמור מאוד, שהרי "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" זהו יסוד לכל התורה כולה".

מכאן נלמד כלל חשוב, אנו יהודים מאמינים בני מאמינים. בלבנו מושרשת האמונה בקב"ה, אנו רק צריכים לשמור אותה מהשפעות ולחזק אותה כל הזמן ובכל עניין, במיוחד בחג הפסח שעניינו אמונה וביטחון בה'.

ה' יעזרנו על דבר כבוד שמו. וכמאמר השיר "מי שמאמין לא מפחד".

מה נאכל במדבר?

אור מתנה

כתוב בפרשת בא "ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים..." הפסוק מדבר על הצידה שהכינו בני ישראל לקראת צאתם ממצרים ומדגיש את ההבדלה של החמץ מהצידה שלהם (עוגות מצות כי לא חמץ). בנוסף, הפסוק גם מדבר על בני ישראל שמחמת החיפזון לצאת ממצרים לא הספיקו להכין לחם אלא מצות, כי בזמן הקצר שהיה להם הקמח לא הספיק להחמיץ...

בליקוטי הלכות של רבי נתן הוא מפרש את הפסוק בשני אופנים:

האופן הראשון: מצה היא העוגה שבני ישראל אפו בצאתם ממצרים. היא נאפתה בחיפזון בלי ריבוי תחבולות להחמיץ ולהטעים את העיסה כמו שנוהגים לעשות בלחם חמץ, כי מצה מסמלת את הביטחון בקב"ה בלי שום מלאכה או תחבולה נוספת, כמו שכתוב "ויאפו את הבצק... עוגות מצות כי לא חמץ... וגם צדה לא עשו להם". למעשה העניין של הצידה לדרך שלא הכינו להם היה בגלל שסמכו על הקב"ה. כביכול המצה מסמלת אדם אשר סומך על הקב"ה באמונה שלמה. החמץ זה ההפך הגמור מאדם שמאמין בהשגחה פרטית. אדם זה מאמין בדרך הטבע, כי זוהי דרך האדם **להחמיץ** את המוח בתחבולות כיצד להשיג פרנסה כאילו הכל בידיו (כוחי ועוצם ידי). לכן לפי פירוש זה כל אדם צריך להבין ולדעת שכל הפרנסה היא מהקב"ה **בלבד!!!** לפעמים רואים אנו בחיי היומיום שלנו אנשים מתייגעים ומתחבטים כיצד לעשות עוד כסף ועוד איזו עסקה, ומנסים להשיג עוד איזה מקור פרנסה. וכל זה בלי לעצור שנייה אחת ולחשוב שאולי יש מישהו שם למעלה שמסבב ומסדר הכל.

ויש לשאול, בהנחה שאנו יודעים שהכל זה רק מהקב"ה (כמאמר השיר הנפלא של איציק אשל "זה לא ממני רק מהשם". בצעד תימני זה מחדיר יותר את האמונה), ובהנחה שאנו מכירים כי ה' הוא מקור הפרנסה הראשי של כל אדם ואדם, אז מדוע הוא מקשה עלינו כביכול ונותן לנו לעבוד כה קשה בשביל כל דבר?

רבי נתן מסביר בצורה נפלאה שאלה זו, וכדי להבין אותה צריך לחזור אחורה עד לבריאת העולם. הנחש מפתה את אדם וחווה לאכול מעץ הדעת, התוצאה היא שהאדם ואשתו חוטאים בחטא הגדול בהיסטוריה, ונענשים בהתאם. הם מגורשים מגן עדן. חווה נענשת "בעצב תלדי בנים" וכל מה שקשור לצער גידול בנים. אדם נענש "בזיעת אפך תאכל לחם בעיצבון תאכלנה". הכוונה היא, שכדי שיהיה לו פרנסה (לחם) כדי להתקיים הוא יהיה חייב להזיע בשביל זה, לעבוד נורא קשה ולהתייגע בתחבולות ובכל מיני השתדלויות שיגרמו לו לעצב בכדי להשיג את הפרנסה. משמע מכאן, שלפני כן האדם לא היה צריך להתייגע כלל בשביל פרנסה.

ננסה להבין את משמעות העונש שקיבל אדם. בחטא זה אדם פגע באמון של הקב"ה. הקב"ה ציוה עליו לא לאכול מעץ הדעת ובכל זאת הוא אכל. בחטא זה הוא גרם לכל היגיעות שיש לנו עד היום בעניין הפרנסה. רק צריך לזכור לא להאשים את אדם הראשון בכל הצרות הללו, כי כל אחד מאתנו זוכה לכך מצד עצמו, ולא זקוק לירושה מאדם הראשון.

נמשיך קדימה למעמד הר סיני. עם ישראל עומד לקראת מעמד עצום של קבלת התורה. בנוסף לכך, מתקבלת אפשרות לתקן את חטא אדם הראשון. באותו מעמד נפסק העונש של "בזיעת אפך תאכל לחם", שהרי כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. כך אדם יוכל לקיים את "הוי ממעט בעסק ועוסק בתורה", ועל ידי זה הוא זוכה להבין

ולדעת שהכל מאת הקב"ה. הרי כל העניין של יגיעת הפרנסה היא אך ורק בכדי להשכיח את אותו עון, וכל אחד מאיתנו יודע איך תמיד יש לנו את המחשבות האלה שרודפות ומטרידות אותנו בכל יום על העניין של פרנסה. לכן צריכים להבין שלמעשה כל הפרנסה והממון זה מהקב"ה. אז בעצם העונש של אדם הראשון הוא לא שנצטרך להתייגע ולהזיע בשביל פרנסה, אלא שיהיה לנו כמין יצר שיגרום לנו לחשוב כך. אז מדוע אנו לא זוכים להבין ולנהוג בשיטת "הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה"? אלא בגלל שכך הקב"ה רוצה שהעולם יתנהל, במשא ומתן שכזה על הפרנסה, וכל זה רק על מנת להשכיח את העון. **כעת התיקון יהיה על ידי שנאמין בה' למרות כל ההשתדלויות.**

אופן שני לפרש פסוק זה: עיקר קיום המצוות בא לידי מימוש דוקא ע"י שמחת המצווה ובגלל שזה ציווי של הקב"ה, ולא בגלל הפחד מעונש או בכדי לקבל שכר בעתיד (זה כמו צידה לדרך, שיהיה לנו לאח"כ). לדבר זה זכו בני ישראל במעמד הר סיני כשאמרו "נעשה ונשמע". לא היה חשוב להם הסברים וסיבות לעשיית המצווה, אלא הם עשו זאת בשמחה כה גדולה ובהשתוקקות עצומה שהסיבה לא הייתה חשובה להם. הם זכו למעין בחינה זו גם ביציאת מצרים, שלא הכינו להם צדה לדרך כי סמכו על הקב"ה ולא היה חשוב להם מה יהיה עם לחם ומים לדרך הארוכה שאליה הם יוצאים. כי זה ציווי של הקב"ה ואני בתור יהודי טוב עובד השם. זה מה שחשוב לי, לקיים את ציווי השם על הצד הטוב ביותר.

וזה מה שדרשו רבותינו ושמרתם את המצוות" - "ושמרתם את המצוות".
שכשם שאין מחמיצין את המצה, כך אין מחמיצין את המצווה.

מה הכוונה "וגם צדה לא עשו להם"?

כשאדם מקיים מצוות כמו בני ישראל שלא דאגו לצדה לדרך כי סמכו על הקב"ה, בגלל שזה ציווי של הקב"ה ומתוך שמחה, זוהי הדרגה הגבוהה והמעולה ביותר. וזה נזקף לזכותם של בני ישראל שלא שאלו הכיצד נצא למדבר ללא צדה. הנביא ירמיהו משבח את ישראל ואומר: "...זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". הקב"ה זוכר את זה שבני ישראל היו עדיין רק עם צעיר והלכו אחריו ללא תנאים והתמהמהות מיותרת, והלכו אחריו לארץ שוממה שאין שם אפילו מה לאכול.

רבותינו דרשו שאי אפשר לזכות לזה אלא על ידי אכילה דקדושה, שהיא בעצם אכילת המצה. לכן למדו רבותינו את כל המצוות ממצה, כי יש בהם דברים משותפים שנוהגים בהם:

אסור להחמיץ: במצה - בצורת האפייה שלה, שאסור שהעיסה תחמיץ, ובמצווה - יש את העניין של "מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה", שאסור לפספס אותה.

צריך לעשות בזריזות: במצה - ידוע שבני ישראל הכינו אותנו במהירות וחיפזון ולא יכלו להתעכב ולהתמהמה כי הזדרזו לצאת מממצרים, וע"י ההזדרזות והחיפזון שלהם יצאה המצה כי הקמח לא הספיק להחמיץ. במצווה - ידוע לנו שבכל המצוות יש חשיבות להקדים ולהזרוז לקיימן כמו קימה מוקדמת וזריזה לעבודת הבורא בתפילת שחרית, וזריזין מקדימין למצוות.

יהי רצון שנזכה להוריד מעלינו את זוהמת הנחש, ונקיים את "הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה", שנזכה לקיים מצוות מתוך שמחה ומתוך אהבה לקב"ה, אהבה ללא תנאים וללא ספקות, ואף נזכה לקיימן בזריזות ללא התמהמהויות מיותרות, ונהיה בבחינת "זריזין מקדימין למצוות".

הכרת הטוב אוריאל פינחסי

שאלו בשלוחה: מדוע חוגגים את חג הפסח? הרי כל הסיפור של יציאת מצרים היה לפני 3300 שנה! מה זה קשור אלינו?

אחת הסיבות לכך היא עניין הכרת הטוב, אנו צריכים לזכור מה היה לנו ולהודות על כך בכדי שנלמד להכיר טובה לקב"ה, וכך גם נבוא להכיר טובה לכל האנשים.

מובא במדרש: מפני מה ענש הכתוב ביותר לכפויי טובה? מפני שהוא כעניין כפירה בהקב"ה. שאדם כופר בטובתו של חברו הוא יגיע לבסוף למצב של כפירה בקב"ה. התהליך הזה רמוז במקרא בסיפור של יוסף ואשת פוטיפר. יוסף דחה את אשת פוטיפר ואמר לה "הן אדוני לא ידע איתי מה בבית (הוא סומך עלי בכל דבר בלי לחשוש) וכל אשר יש לו נתן בידך, איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה (עד כאן פירט בעניין הכרת הטוב לפוטיפר), ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלוקים" [בראשית לח, ח-ט]. מה הקשר בין החטא לה' לבין האמון שפוטיפר נתן בו? אלא הסביר יוסף: אדם שהוא כפוי טובה לאדם אחר, יכשל בסוף בגרוע מכל - בכפיות טובה להקב"ה!

נביא בעז"ה כמה דוגמאות לחשיבות מידה זו...

1. משה לא הכה את היאור ואת עפר מצרים במכות דם צפרדע וכינים, וכל זה רק משום הכרת הטוב. הכרת הטוב כלפי היאור על ששמר עליו בתיבה, וכלפי העפר על שכיסה את המצרי שהרג משה. נשאלת השאלה: וכי העפר והיאור הם בעלי רגשות שצריך להכיר להם טובה? אפשר

להסביר זאת על פי מה שכתב ספר החינוך, "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות". כלומר, המעשים שהאדם עושה משפיעים עליו! משה לא הכה את היאור ואת העפר לא בשבילם אלא בשבילו! - בשביל לחנך את עצמו להכיר טובה אפילו לדומם! אנו צריכים לעשות קל וחומר ולהכיר טובה לכל אדם! (כמו שמצינו שמכסים את החלות בשבת כדי שלא יתביישו. וכי יש להם רגשות? אלא לחנך את עצמנו לחשוב על אחרים, ואם על דומם אז כל שכן על אנשים אחרים.

2. ידוע הדבר שלא מקבלים את עמון ומואב בקהל ה', גם לא לאחר עשר דורות. הסיבה לכך משום שלא קידמו את בני ישראל בלחם ומים. לכאורה האם זה מצדיק עונש כל כך חמור? אלא, כיון שהם היו מזרע לוט שאברהם דאג לו כל ימיו, דווקא מהם היינו מצפים שיגמלו חסד עם זרעו של אברהם. בגלל שהם היו כפויי טובה באמת מגיע להם עונש כה חמור! ויתרה מזו, זה לא רק עונש כלפיהם, אלא פשוט הואיל ומידה רעה זו טבועה בהם לא רצה ה' שהיא תחדור אלינו דרכם (וכבר האריכו להסביר מדוע זה שייך רק לזכרים ולא לנקבות שלהם).

3. ה' מצווה את משה להלחם במדיינים. משה כביכול "לא מקשיב" לה' ושולח את פינחס שילחם במקומו. אמנם "שלוחו של אדם כמותו, אך מדוע הוא עצמו לא יצא? הסיבה לכך היא, שמשה גדל במדיין, הוא חשב שזה לא ראוי שהוא עכשיו יחזיר להם רעה תחת טובה. "בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן!".

כשנתבונן בחיינו נראה כמה השקעה השקיעו בנו ההורים. אם זה מרגע הלידה, לילות בלי שינה, חינוך, בגדים, אוכל, כמה צרות שעשינו להם והם סלחו לנו. לכמה צרות הכנסנו את עצמנו והם עזרו לנו לצאת מהם. את כל זה יש להכפיל "בעשרים פלוס" שנה ואז ב365 יום בשנה, הרי כל יום ויום מלא בנתינה, בעזרה, בהשקעה ומחשבה. חוזרים לבית יש אוכל מוכן, בית נקי, חדר מסודר. צריכים משהו, מיד ההורים דואגים, ועוד אינסוף טובות

שההורים עושים לנו. כל זה בלי לבקש שום תמורה והכל רק מאהבה, ומרצון שיהיה לנו הכי טוב שאפשר! כמה אנו צריכים להכיר להם טובה! אם הם מבקשים משהו חייבים מיד להקשיב להם, אפילו אם אנו "באמצע משהו חשוב", כמה שיותר לחשוב כיצד נוכל לגרום להם אושר ונחת אפילו אם זה בא על חשבוננו. גם אם ממש נתאמץ לא נצליח להחזיר להם אפילו אחוז ממה שהם השקיעו בנו, אבל בכל זאת חובה עלינו להשתדל לעשות את המרב בכדי לגרום להם נחת.

נסיים בסיפור ששמענו מהרב מלכה על הרי"ף, שפעם באו שני אנשים לדון אצלו על בית מרחץ משותף שהיה ברשותם. הרי"ף לא הסכים לשפוט בניהם משום שפעם רחץ בו וקיבל ממנו הנאה, ולא רצה לדון על דבר שהוא השתמש בו משום הכרת הטוב!

לסיכום, אם נתבונן סביבנו נראה לכמה אנשים אנתנו צריכים להכיר טובה; אם זה לחברים, לרבנים, למנקה שניקה לנו את הבית, לעובדת בחדר אוכל, ולעוד הרבה אנשים טובים באמצע הדרך, ומעל כולם לקב"ה ולהורים!

בעז"ה נשתדל לגרום לכולם נחת ולהשתדל להחזיר להם על הטובות שהם עשו איתנו וכך לכולנו יהיה טוב ונחמד יותר...

תודה רבה להקב"ה (זה לא קלישאה, באמת!) על הכל כולל הכל! להורים על העזרה והנתינה האין סופית, לרבנים על ההשקעה והכיוון לדרך הנכונה, לחברים ולכל השאר! בעז"ה שנזכה להחזיר לכם רק בשמחות...

מה ההבדל בין חמץ למצה?

אלעזר נמיר

מהו למעשה ההבדל בין חמץ למצה? הרי חומרי הגלם זהים, מדובר על קמח ומים.

יש כמה הבדלים בהכנה של החמץ והמצה. ההבדל הגדול נעוץ במצב שבו הם נמצאים. החמץ זה בצק שתפח. הוא עבר תהליך שהמצה לא עברה, וכבר רמזו בזה שהמצה מראה את מה שיש בה באמת, ובחמץ יש בחינה של שקר וגאווה כי תופח ומעמיד פנים של גדול יותר מכפי מימדי החומר באופן האמיתי.

זאת ועוד, החמץ כולל בתוכו את ארבעת היסודות: עפר, מים, אש ורוח. את החמץ מכינים בעזרת העפר - שממנו צומחת החיטה וממנה מכינים קמח, מים - שעל ידי המים לשים את העיסה, אש - שעל ידי זה החמץ נאפה, וכמובן בעזרת האוויר שהוא זה שמנפח את העיסה. המצה אמנם מכילה את שלושת הרכיבים עפר, מים ואש, אך איך בה את מרכיב הרוח. שוב הדבר רומז לגאווה ורמות הרוח, שהם מנת חלקו של החמץ.

כאמור, שני מצבים אלו מתבטאים בעיסה כחמץ וכמצה, והם קיימים גם בנפש האדם. **החמץ** רומז למצב רוחני בו מעורב בנפש האדם יסוד הרוח, ועל ידו הוא הולך ומתנפח זהו יסוד הגאווה. לעומת זאת **מצה** רומזת למציאות רוחנית שבה יסוד האוויר נעדר. אדם השרוי במצב כזה איננו מנסה להרשים את סביבתו במה שאין בו. הוא יודע את הערך שלו ומכיר את "גודלו" האמיתי. דווקא הכרתו בקטנותו ומוגבלותו מאפשרת לו לגדול באמת.

גם בצורת האותיות של חמץ ומצה יש הבדל פעוט אחד. בשתי המילים קיימות אותיות מ"ם וצדי"ק, אבל יש שתי אותיות שונות; האות חי"ת בחמץ ולעומתה האות ה"א במצה. ההבדל הוא קטן כי אם מוסיפים קו קטן לאות ה"א, מיד זה הופך אותה לאות חי"ת. הדבר מראה, שיש הבדל דק בין הדברים ואם אדם לא יתבונן על עצמו הוא עלול בקלות לרדת ממדרגת מצה ולהגיע למדרגת לחם.

יש הבדל בין החי"ת לה"א, החי"ת דומה לשם שלה, כמו חטא מלשון החטאה או החמצה כמו חמץ. מי שמתגאה הוא מחמיץ ומחטיא את היעוד האמיתי שלו, והוא גם מאבד את היכולת של מה שהוא יכול היה להיות באמת.

האות ה"א - האופן בו היא נשמעת רומז לנתינה, כמו שכתוב "הא לכם זרע" [בראשית מז, כג]. רק מי שמכיר בערכו האמיתי מסוגל לתת ולהעניק הענקה אמיתית לסובבים אותו.

האות חי"ת סגורה מכל הצדדים והיא פתוחה רק כלפי מטה, וזה שוב מרמז על מצב החטא וההחמצה, שלפעמים אדם מחמיץ הזדמנויות והוא אפילו לא שם לב מה הוא הפסיד. זה אומר שההחמצה היא ירידה והשפלה בלבד. לעומת זאת האות ה' היא פתוחה כלפי מעלה וכלפי מטה להורות שמי שמכיר בחסרונותיו יכול לצאת ולהתעלות ממצבו המוגבל שהוא נמצא בו.

יהי רצון שנעלה מעלה מעלה במעלות התורה, ונצליח בכל מעשה ידינו, ושנזכה לראות את ביאת משיח צדקנו אמן.

קרבן פסח

דביר אקדע

בפרשת "בא" עדים אנו לתיאור הפסקת עבודתם של בני ישראל במצרים וליציאתם מעבדות לחרות. כבני חורין, הם מצווים לקיים מצווה ראשונה המוטלת על כלל העם ערב יציאתם ממצרים - אכילת קורבן הפסח.

קדמו למצווה זו מצוות אחרות שניתנו ליחידים, כגון: מצוות מילה, ואיסור אכילת גיד הנשה.

התורה מתארת את נושא קורבן הפסח בפסוקים הבאים: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה: דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדְתּוֹ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לְחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבַיִת אָבִת שָׂה לְבַיִת: וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מִהִיֵּת מִשָּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׂכֵנוֹ הַקָּרֵב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסֵת נֹפֶשֶׁת אִישׁ לְפִי אָכְלוּ תִכְסּוּ עַל הַשָּׂה: שָׂה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לְכֶם מִן הַכֹּבָשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ: וְהָיָה לְכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לְחֲדָשׁ הַזֶּה וּשְׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַדְתּוֹ יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרֵבִים: וְלָקַחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזֻזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבַּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מִרְרִים יֹאכְלֶהוּ... " [שמות יב, א-ט].

ובהמשך מתואר באיזה אופן בני ישראל יאכלו את הקורבן: "וְכָכָה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגָרִים נְעֻלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמְקַלְכֶם בְּיַדְכֶם וְאָכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחַפְזוֹן פֶּסַח הוּא לֵה" " [שם יב, יא-יב]

נשתדל לעמוד על מספר שאלות המתעוררות בענין זה.

תחילה וראש, למי מיועד קורבן הפסח?

לפי רש"י: הקורבן מיועד לכל "בית אב". ביאור הדברים: בית אב הוא המשפחה הגדולה והמורחבת, הכוללת מספר משפחות קטנות שכל אחת מהן מתגוררת בבית משלה. כאשר בית האב כולל מספר רב של נפשות, כך שלא יספיק השה לספק לכל אחד מהם שיעור כזית בשר, אז ייקחו שה לכל בית בנפרד - לכל משפחה אחת. אם במשפחה יש מעט נפשות וקיים חשש שאין ביכולתם לאכול את כל הקורבן, התורה מציעה פיתרון להתחלק עם השכן באכילה.

שאלה נוספת, מה הטעם באכילת הקורבן, באיזה אופן נאכל ומדוע?

לפי ספר החינוך: הטעם העיקרי לאכילת קורבן הפסח הוא לזכור את יציאת מצרים, וגם כדי להבליט את החירות והשררה של עם ישראל לאחר יציאתם מעבדות.

את הקרבן מכשירים לאכילה ע"י צלייה באש, והטעם מובא בספר החינוך "נצטוונו לאוכלו צלי דווקא, לפי שכן דרך בני מלכים לאכול בשר צלי, שהוא מאכל טוב ומוטעם, אבל שאר העם אינם יכולים לאכול טעם בשר שתשיג ידם, כי אם מבושל כדי למלא בטנם. ואנו שאוכלים בפסח לזיכרון שיצאנו לחירות, להיות ממלכת כוהנים וגוי קדוש, וודאי ראוי לנו להתנהג באכילתו דרך חירות ושררות".

לדעת הרמב"ם הטעם בשחיטת הקורבן ואכילתו הוא כדי להשפיל את אמונת המצריים ולבזות את אלוהיהם, שהרי עבדו שם בין השאר גם לשה.

שאלה שלישית, מדוע אין להותיר ממנו עד הבוקר?

ספר החינוך עונה גם על שאלה זו, שאין בני מלכים נוהגים להשאיר אוכל מיום ליום, והרי עם ישראל הם כבני מלכים. מסיבה זו גם אין נוהגים להוציא את האוכל מחוץ לבית אלא נאכלים בהיכלם.

"אור החיים" הקדוש מוסיף ואומר כי על ידי שאוכלים את הקורבן עם מצות ומרורים, בכך האוכל נאכל כשהוא טעים יותר.

שאלה רביעית, מה הטעם בנתינת הדם על המשקוף והמזוזות?

לפי פירושו של החיזקוני, נתינת הדם על המשקופים והמזוזות באה במטרה להפגין את החירות הרוחנית. וכל זה שהמצרים יראו ששחטנו את אלוהיהם וגם אנו מתפארים בכך. ואכן כאן התרחש נס גדול לעם ישראל, המצרים ראו במו עיניהם איך השה נלקח לשחיטה ולא הצליחו להזיק לעם ישראל כלל ועיקר.

חז"ל במכילתא מביאים כי בפעולה זו של נתינת הדם על המשקוף והמזוזות יש הוכחה כי עם ישראל קיימו את המצווה, ומתוך כך ראויים הם להצלה על ידי ה'.

"אור החיים" הקדוש מוסיף, שיש באות הדם מעין חותם אלוקי ויש בכוחו למנוע את הגעת המשחית אליהם.

ושאלה לסיום, מה המטרה של פסח מצרים לעומת פסח דורות?

בפסח מצרים אנחנו מיישמים את החירות הרוחנית וגם הגשמית. לעומתו, פסח דורות - הוא לזכר יציאת מצרים.

לסיכום, על ידי אכילת קורבן הפסח עם ישראל מוכיח שיצא מעבדות לחירות ויכול לקיים את המצוות בלא פחד, אלא כבן חורין. אופן אכילת הקורבן מעיד על כך שאנו כבני מלכים. ומשמעות חג הפסח היא חג ההצלה [כך מפרש הכתב והקבלה].

יהי רצון מלפני ה' שכשם שנגאלנו ממצרים, כך בע"ה נגאל בקרוב בגאולה שלמה וישועת ה' כהרף עין, אמן ואמן.

פסח, מצה ומרור - עסקת חבילה

דניאל רדינסקי

בסדר פסח, החלק שכולם מחכים לו מגיע מיד אחרי "כורך", הלוא הוא ה"שולחן עורך". בדרך כלל בשלב הזה אף אחד לא מעוניין לדעת למה עושים את זה (במיוחד אחרי חצי שעה של חפירות...), העיקר שיסתיים כבר כדי שנוכל לאכול.

אז תכלס, מה באמת עומד מאחרי הכורך?

מקורו של המנהג בהלל הזקן. מסופר עליו שהיה כורך מצה ומרור ביחד כדי לקיים "על מצות ומרורים יאכלוהו".

יש שואלים, מה העניין לערבב בין המאכלים האלה, שהרי כל אחד בא לרמוז לנו דבר שונה, המצה רומזת על שבצקם של ישראל לא הספיק להחמיץ בגלל המהירות. לעומתה, המרור רומז על המרירות שבשעבוד מצרים, והפסח מהווה סמל לחירות ומעמדם הגבוה של עם ישראל. לכאורה מה הקשר ביניהם? הרי כל העניין שבליל הסדר זה ענין של חרות, שהרי אסור לשבור בקרבן הפסח עצם (כדרך המלכים) וצריך לאכול בהסבה, אז מה הקשר כעת להזכיר ענין סבל ומרירות.

אלא חשוב להבין שכל המנהגים האלה הם מנהגי שלטון ושררה, ולכן קיים חשש שיגיעו ישראל לידי גאווה וישכחו מאיפה יצאו. לכן ציוותה אותנו התורה לאכול מרור שיזכיר לנו את השעבוד כדי שלא נגיע לגאווה.

ישנו משל מעניין בהקשר לכך: היה פעם עשיר גדול שבתו הגיעה לפרקה וחיפש עבורה חתן ראוי. העשיר חיפש בכל העיר, בכל הישיבות ובכל מקום אפשרי ולא מצא חתן מתאים וכמעט התייאש. והנה הגיעה אליו שמועה שיש נער בן עניים בעיר הסמוכה, ונער זה ראוי ביותר להיות חתן לבתו. העשיר לא בזבז רגע ומיד עלה למרכבתו עם בתו ונסע לעיר הסמוכה, איתר את ביתו של הנער ומיד פנה אל החתן המיועד והבין שאכן הוא מתאים לבתו.

פנה העשיר לאבי הנער וביקש את הסכמתו לנישואין, אולם אבי הנער ביקש זמן כדי להתכונן לחתונה עם עשיר נכבד כמוהו. אבל העשיר היה נחוש, וטען שלא מפריע לו עניינים כספיים ושאינו רוצה להמתין, אלא לעשות את החתונה באותו יום. אבי החתן לא היה יכול לעמוד בלחץ של העשיר ונתן את הסכמתו. העשיר הוציא מיד חליפת בגדים חדשה והלביש בה את חתנו. מיד אספו מניין מכרים וערכו חופה וישבו לאכול סעודה דלה על שולחן בעל הבית.

והנה תוך כדי הסעודה, הבחין החתן שהעשיר לוחש למשרתו, שייקח את הבגדים הבלויים שלבש החתן מקודם ויחביאם במרכבתו. החתן המתין לשעת כושר ולקח חתיכת לחם מהשולחן והתגנב למרכבה והחביא אותה בין הבגדים שהחביא שם המשרת.

עברה תקופה, והחתן התחיל לנהוג בשררה והתהלך בגינוני שלטון. יום אחד, פרץ וויכוח בין החתן לחותנו. הרוחות להטו, והעשיר ציווה על משרתו שיביא את הבגדים ששמר מהחתונה. למרבה הפתעתו כשהובאו הבגדים בפניו נשרו מביניהם פירורי לחם מעופש ויבש. החתן פנה לחתנו ואמר לו: "ראה נא, אמנם ביקשת להזכיר לי את עברי כעני כדי שלא ירום ליבי, אבל בו בעת זכור נא את הבהילות שבה ביקשת לקחתני כחתן לבתך.

וזכור נא את ארוחת הלחם היבש שאכלת על שולחן אבי ואל תתהדר יתר על מידה על היותי בעבר עני".

הנמשל הוא, הקב"ה גאל אותנו מעבדות לחרות ולכן אנו חוגגים את חג הגאולה. כנגד חרות זו נתקנה אכילת הפסח. כנגד השעבוד אנו אוכלים מרור כדי שנזכור את עברנו כעבדים ולא נגיע לידי גאווה חס ושלום.

אולם למה אם כן אכילה המצה? להורות על החיפזון שבו יצאו ישראל ממצרים, על הבהילות והמהירות בה נגלה על אבותינו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, עד שלא הספיק בצקם להחמיץ.

רבותינו אמרו על "ואכלתם אותו בחיפזון" זה חיפזון השכינה. באכילה זו אנו מבקשים מהקב"ה לזכור לנו את חשיבותנו בעיניו באותה העת, ואת בהילותו לקחתנו לו לעם.

כל זה נחמד מאוד, אולם מדוע דווקא השילוב בין הפסח, מצה ומרור?

אומר המהר"ל מפראג, חובת אכילת המצה היא כנגד הגאולה והשחרור, ואילו חובת אכילת מרור היא כנגד הגלות והשעבוד. ואילו חובת אכילת הפסח מבטאת את מדרגתם הגבוהה של עם ישראל שהם העם היחיד שעובד את הקב"ה העולם, בהקרבת קרבן הפסח במצרים. לכאורה כל המאכלים האלה הם ניגוד גמור!

עונה על כך המהר"ל, סבלו של עם ישראל תחת ידי אומות העולם, אינו מהווה סתירה למדרגתם הגבוהה ובחירתם לעם ה'. אלא אדרבה, הוא מלמד על מדרגתם הגבוהה של ישראל. הקב"ה מדקדק עם מי שקרוב אליו,

ודווקא בגלל שעם ישראל קרוב לה' מידת הדין מתוחה עליו, לכן הוא סובל מעול הגויים.

אכילת הפסח עם המצה והמרור באה להודיע, שה"מרור" והצרות שיש לעם ישראל אינן מקריות, אלא הן תולדה של ה"פסח" (שמייצג את המדרגה הגבוהה של ישראל). מכיוון שעם ישראל נבחר לעם ה' באכילת קרבן פסח שהיא המצווה הראשונה שקיימו, ובכך הראו לקב"ה שהם עבדיו. לכן הוא מקבל בעסקת חבילה גם את ה"מרור" והצרות (כדי לתקן את החסרונות) ולאחר מכן זוכה לקבל את ה"מצה", המבטאת את הגאולה שמגיעה לאחר הגלות והצרות.

ברוך ה' שזכינו להיות קרובים אליו, יהי רצון שנזכה להגיע לעניין ה"מצה" ולביאת משיח צדקנו ולבניין בית המקדש השלישי במהרה בימינו.
[מתוך פירוש ההגדה של המגיד מדובנא והמהר"ל מפראג]

הייתי כעיוור בגלל האהבה

הראל צברי

כתוב בפרשת בשלח בעניין יציאת מצרים "וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה".

שלמה המלך כותב בספרו קהלת: "לכל זמן ועת לכל חפץ". במילים אחרות, לכל דבר ולכל חפץ בעולם יש את הזמן המיועד לו. זמן שבורא עולם יצר והתאים לכל עניין. הוא המעביר יום ומביא לילה, הוא יוצר אור ובורא חושך, והוא התאים לכל מציאות את הזמן ששייך לה. לכן יש גם דרך התמודדות המתאימה לכל מציאות שמשתנה מעת לעת.

אומר לנו האדמו"ר מסלונים בספרו "נתיבות שלום" שכך הם פני הדברים גם בנפש האדם. פעמים שהאדם "באורות" ופעמים בחשכות. צריך לזכור שכל זה הוא רצון ה', ולכבודו הוא עושה, כדי שנעשה רצונו בין ביום ובין בלילה. העיקר הוא שנמשיך ונעשה רצון ה' בין במציאות של יום ובין במציאות של לילה כמו שנאמר בסוף הפסוק "ללכת יומם ולילה".

הזוה"ק [ח"ב דף מו, ב] מבאר: "וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן - דא אברהם, ולילה בעמוד אש - דא יצחק".

אברהם ויצחק הם כנגד שתי המידות בעבודת ה': אהבה ויראה. אברהם אבינו עובד את ה' מאהבה, שהיה הולך ומקרב את הבריות לעבודת ה'. יצחק אבינו כנגד מידת היראה. בהתאם לכך כל דרך בעבודת ה' יש לה את הזמן המתאים. במציאות של יום, שמאירה לו לאדם עבודת ה', העבודה היא מאהבה. רמז לכך מהנאמר בפסוק "יומם בעמוד ענן", עצם עמוד הענן

שהגן על ישראל ביום בא בזכותו של אהרון שהוא היה **אוהב** את הבריות ומקרבת לתורה. לעומת זאת במציאות של לילה, כשחשוד לו לאדם, שום דבר לא ברור, ואז עבודת ה' צריכה להיות מיראה, כלומר להצמד לחוקי התורה, כמו שהולכים באפילה לאורו של לפיד בוער, ולעשות את הנדרש ולהיזהר מאיסורים. הרמז על כך בפסוק "בעמוד אש להאיר". להאיר אותיות ליראה.

נאמר בתהילים [מזמור צב] "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". בפסוק זה ישנו חיזוק לעניין שנאמר לעיל. במצב של בוקר, שהכל ברור לו לאדם ומאיר לו, אז "חסדך", אדם רואה את חסדיו של הבורא איתו והוא תכף מתמלא כולו באהבה אליו. אולם במצב של לילה אז "ואמונתך", כשהכל חשוד לו לאדם ולא מובן, ולא רואה את השגחת ה' איתו אז הדרך היא באמונה. לא לנסות לראות אלא להאמין בהשגחת ה' ולקיים הוראותיו.

לכן צריך לזכור תמיד שהתכלית שלנו היא "ללכת יומם ולילה", שהעיקר להמשיך ללכת ולהתקדם, לא לעצור ולא להתמהמה, בין במציאות של יום ובין במציאות של לילה. להמשיך וללכת בדרכיו של הקב"ה כמו עבדים למקום, כמו עבד אמיתי שמשועבד בכל עת ביום ובלילה. ואדרבא השעבוד המלא שלנו לרצון בורא עולם הוא הוא החירות האמיתית שלנו, וזה הנחת רוח הגדול ביותר שאנו עושים לו, שעושים רצונו יומם ולילה בכל עת תמיד וזוהי שלימות עבודתנו.

אפשר ללמוד מבורא עולם בכבודו בעצמו על דרך שלמות העבודה. במעמד מתן תורה בורא עולם הביא לנו תורת חיים, ספר הוראות להתמודדות נכונה עם מציאות החיים.

אמרו חז"ל שכשבורא עולם נתן לנו את עשרת הדברות, "אנכי" ו"לא יהיה לך" בדיבור אחד נאמרו מפי ה'. "אנכי ה'" - זוהי היא מצוות עשה המרמזת למידת אהבה, ו"לא יהיה" - זוהי מצוות לא תעשה והיא כנגד מידת היראה. השלמות באה כאשר מקיימים את שתי המצוות יחד. שלמות העבודה המוחלטת היא כשעובדים את ה' מאהבה ויראה כאחד, כמו שנאמר "ללכת יומם ולילה".

יהי רצון שנוזכה לעבוד את ה' גם ביום וגם בלילה, מאהבה ויראה, ונמשיך ללכת באמונה גם כשלא רואים דבר, ונוזכה לצאת ממצרים בכל יום מחדש, עד ביאת משיח צדקנו במהרה אמן.

חמץ בפסח ובכל השנה

יוסף חי חדד

בפסח ישנה חומרה מיוחדת בענין איסור חמץ, לא רק שאסור לאוכלו, התורה אסרה כל קשר אליו, אם זה בראייה או אפילו סתם שיהיה ברשותנו.

מדוע זה כך? הזוהר הקדוש אומר שהסיבה היא משום שהחמץ רומז ליצר הרע, וביארו שהחמץ רומז במיוחד ליצר הגאווה.

החימוץ נראה כגאווה והתנפחות של הבצק, כלפי חוץ נראה שהוא גדל, אבל שום חומר לא נוסף - הוא רק התמלא באוויר, כך הגאוותן מגדיל ומפאר את עצמו למרות שאין בכך ממש.

לעומת זאת, אנו אוכלים בפסח מצה שאינה מחמיצה ותופחת אלא נשארת בגודלה המקורי, היא מסמלת את הפשטות והענווה.

אך יש בעניין זה דבר לא ברור, אם החמץ מראה על גאווה והוא רע ופסול, אז למה אוסרים אותו רק בפסח ולא כל השנה? מעבר לכך, אחד השבחים על האדם הינו שהוא יודע לקחת חיטים ולהכין מהם עוגות חמץ נאות, והשבח שהוא מפתח ומשכלל את העולם. כמו כן, בחג השבועות חג מתן תורתנו הקריבו לחם חמץ בבית המקדש מן החיטים הראשונות.

אלא שישנם שני סוגים של גאווה, הראשון הוא, גאוות האדם המחשיב את עצמו יותר מן הראוי לו ומפריז ביכולותיו. זוהי גאווה פסולה כל השנה משום שאין בה שום דבר טוב, היא פוגעת באדם עצמו שבגלל גאוותו הוא

חושב שהוא מסוגל לעשות דברים שבמציאות הוא לא באמת יכול לבצע. כשהוא מנסה לעשות אותם הוא נכשל, כך כל חייו מלאים בטעויות ואכזבות.

הסוג השני של הגאווה עליו מוסב כל עניין איסור החמץ בפסח הוא הגאווה של האדם מול בוראו. שכשאומר האדם "ראה את העולם, איך פיתחתי ושכללתי אותו" הוא חייב לדעת שלאדם יש יכולת לפתח ולשכלל את העולם רק בענפיו, אך בשורשים אין ביכולתו לגעת, משום שהם בריאה אלוקית שלא משתנה.

ומה הם אותם השורשים? השורשים הם שורשי האמונה שהקב"ה ברא את העולם ובחר בעם ישראל לעם סגולה, ושהוא נתן את התורה לעם ישראל. לכן כשהאדם עומד מול בוראו הוא צריך להתעטף בענווה גדולה ואסור לו לערב את מחשבותיו ביסודות הבריאה.

אם כן, מה יש בחג הפסח שמקשר אותו לשורשים?

אנו רואים כי חג בפסח נקרא גם "חג האמונה", משום שהחג וליל הסדר נועדו להשריש בעם ישראל את יסודות האמונה שהקב"ה דואג לעמו ושהוא בחר בישראל לגלות את שמו בעולם.

עוד אנו רואים כי כל עניין יציאת מצרים היה ניסי, שהקב"ה הכה את מצרים בעשר המכות וישראל לא נפגעו, שהקב"ה קרע לנו את ים סוף, ולאחר שכל ישראל עברו, נסגר הים על המצרים והטביעם. קבלת התורה הייתה בדרך נס ואפילו שהלכו ישראל ארבעים שנה במדבר הם חיו על ניסים (בגדיהם לא בלו והם אכלו מן, ועוד ועוד). גילוי ה' הופיע בעולם בדרך ניסית כדי שנדע ונכיר שמדובר בעניין אלוקי ולא בדבר אנושי וטבעי,

וכדי להראות שה' נתן לנו את תורתו וזהו יסוד אלוקי מוחלט שלא ניתן לשינוי.

לכן בחג הפסח, שהוא ראש לכל הרגלים, שבו יצאנו ממצרים כדי לקבל את התורה ושמטרתו היא השרשת היסודות האלוקיים ושורשי האמונה בה', בחג זה אסור לנו לערב את הדעה האנושית שלנו שבאה לידי ביטוי בגאווה שהיא החמץ, לכן הוא אסור לא רק באכילה אלא אף בראייה ובשהייה ברשותו של יהודי בחג בפסח.

אבל במשך שאר ימות השנה שאנו לא עוסקים ביסודות אלא בענפים, החמץ מראה על עצמיותו של האדם שבשאר ימות השנה הוא רצוי והכרחי שבעזרתו האדם מפתח ומשכלל את הבריאה ויכיר בכך שהוא עושה זאת.

ישנו פסוק מפורסם "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". לכאורה זה נראה שלילי שכוחי ועוצם ידי גורמים לי לחיל, אך מחדש הר"ן שישנו ביאור נוסף לפסוק, שהאדם צריך לומר את הפסוק ולהכיר ביכולותיו, שרק כך האדם יוכל לפתח את הבריאה. אך כל זאת מתוך ידיעה מהו מקור כוחו של האדם, על זה בא המשך הפסוק "וזכרת כי ה' הוא הנותן לך לעשות חיל", עליך לזכור שכל מקור הכוח שלך הוא מה' ושמשורש זה אתה יונק את כוחך.

מה ששאלנו מדוע בשבועות חג מתן תורה מקריבים חמץ במקדש, וכי מה שייד חמץ שהוא גאווה בבית המקדש?

אלא שאנו רוצים להראות שבחג השבועות שבו קבלנו את התורה, התורה היא כמו מים, היא מחלחלת לכל הרבדים שבנו, ואפילו לרבדים הנמוכים ביותר כמו הגאווה, ויש בכוחה לתקן את אותם רבדים ולטהר אותם.

יהי רצון שה' יזכה אותנו להכיר את מקומינו, שמצד אחד לא נתגאה ומצד שני שלא נתפרס ונחפש כיצד להתחמק מהאתגרים שלנו, במסווה של ענווה פסולה. זכות הפסח ואכילת המצה תסייע בידינו להוציא עצמנו מן הכח אל הפעל, ונזכה לגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

[המקורות מהספר "פניני הלכה" וישר כח לרב אמיר שליט"א על העזרה הרבה]

הלכות חול המועד מאור כהן גדול

שמחת החג

כותב הרמב"ם "מצוות עשה מן התורה להיות שמח וטוב לב הוא ואשתו ובני ביתו וכל הנלווים אליו. ואף על פי שאכילה ושתיה מצווה היא, לא יאכל וישתה כל היום כולו, אלא כך היא הדת, בבוקר משכימים כל העם לבתי כנסיות ומתפללים וחוזרים לבתיהם ואוכלים. והולכים לבתי מדרשות קוראים ושונים עד חצי היום. לאחר חצי היום יתפלל מנחה ויחזרו לבתיהם לאכול ולשתות כל היום".

אמרו חז"ל [סנהדרין ז עמוד א] "תחילת דינו של אדם על דברי תורה" וכתב ה"פלא יועץ" שיש אדם שיבוא בטענה שהיה טרוד בפרנסתו כל היום להביא טרף לביתו ולכן לא עסק בתורה. אך חול המועד יסתור טענתו, שהרי בימי חול המועד הוא פנוי ממלאכה, ומבזבז את הזמן בטיול ברחבי הארץ, ובפטפוטים שונים. בשמים יטענו כנגדו, הרי היה לך פנאי בחול המועד ללמוד תורה ולמה כל היום אכלת "גונדי" (=מאכל פרסי עתיק וטעמו לא נתבאר). אבל האיש הירא את ה' וקבע את ימי המועד ללמוד תורה, אז דנים אותו לזכות ומחשיבים לו גם את שאר ימי החול שהיה טרוד בפרנסתו כאילו למד תורה.

זהו שאמר דוד המלך "כי אקח מועד אני מישרים אשפוט", שעל פי התנהגותו ומידת ניצול הזמן בחול המועד ישפוט אותו הקב"ה למישרין.

יעלה ויבוא

מזכירים "יעלה ויבוא" בשחרית, מנחה, וערבית. אם שכח לומר ונזכר כשאמר ברוך אתה ה' של ברכת "המחזיר שכינתו לציון" - יסיים "למדני חוקיך" ויחזור לומר "יעלה ויבוא". ואם כבר אמר המחזיר שכינתו לציון - יאמר "יעלה ויבוא" לפני מודים. ואם כבר אמר את המילה "מודים" - חוזר ל"רצה" וממשיך משם על הסדר. והוא הדין אם נזכר בתפילה קודם שעקר את רגליו. אבל אם נזכר כשבא לעקור את רגליו וכל שכן אם נזכר אחר שעקר את רגליו - חוזר לתחילת העמידה. ודין זה שייך אפילו בתפילת ערבית.

אומר "יעלה ויבוא" בברכת המזון. ואם טעה ולא אמר - אם נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה' בונה ירושלים" אומר (בלי שם ה') בלשון זו: "ברוך אשר נתן מועדים לעמו ישראל ששון ושמחה".

עשיית מלאכה בחול המועד

אסור לעשות מלאכה בחול המועד כדי שיהיו אוכלים ושותים ועוסקים בתורה בחול המועד. אבל אם הם אוכלים ושותים או פוחזים זה חמור מאוד. מכאן רואים ששחוק וקלות ראש בחול המועד יותר חמור מעשיית מלאכה, כי כל המטרה של חול המועד זה לדבוק בה' יתברך ובתורתו.

מלאכת דבר האבד - אסור לעשות מלאכה בחול המועד, אך מלאכת דבר האבד מותר. כגון, שאם לא ישקה את השדה אז היבול יכול להתייבש. במקרה כזה או במקרים דומים מותר לעשות מלאכה כדי להנצל מהפסד. מניעת רווח אינה נידונת כמלאכת דבר האבד, ובמקרה של ספק - יש לשאול רב.

אוכל נפש - כל מלאכה שקשורה לאוכל נפש מותר לעשות אותה, אפילו אם יש בזה טורח גדול.

כבושים - מותר להכין אותם בחול המועד בתנאי שיהיו מוכנים בחג ויאכל מהם בחול המועד או בשביעי של פסח. אם יהיו מוכנים רק לאחר החג - אסור להכין.

גילוח ותספורת - לא מתגלחים ולא מסתפרים בחול המועד. ואפילו אם לא הספיק להסתפר או להתגלח לפני החג אסור. אבל מותר לסדר את השפם. יש אנשים מיוחדים שחכמים התירו להם להסתפר בחול המועד כמו מי שיצא מבית האסורים וכדו'.

ציפורניים - מותר לגזוז ציפורניים בחול המועד, והאשכנזים נהגו להחמיר בזה.

משקפיים - מותר לתקן משקפיים בחול המועד.

תפירה - תפר שאינו מקצועי מותר (כמו לחבר כפתור), אך תפירה מקצועית כגון במכונת תפירה, הדבר אסור.

גיהוץ - מותר לגהץ את הבגדים בחול המועד.

רכב - לא מתקנים רכב בחול המועד אם צריך אומן (מוסכניק), ואם הוא לא צריך טיפול מקצועי מותר לתקן, כגון החלפת גלגל.

יהי רצון שה' יזכה אותנו לקיים את מצוות החג כתיקונן, ונזכה לרוב שפע ברוחניות וגשמיות אמן סלה.

למי החמיץ?

ניצן קרווה

לפני שנים רבות עלו סבא וסבתא שלי מתימן. שליחי הסוכנות רצו בכפר כאחוזי תזזית ודחקו בכולם למהר ולעלות על הרכבים כדי להספיק את הטיסה לארץ הקודש. בשל המהירות ובלבול הדעת שכחו תושבי הכפר לקחת עימם את תכשיטיהם. הם נזכרו בהם רק בהגיעם אל חופי הארץ, ומאז נוהגים כל יוצאי תימן להמנע מלהתקשט בתכשיטים, אפילו שכאן בארץ לא חסרים כלל תכשיטים.

נראה לכם הגיוני?

מה הקשר בין שכחת התכשיטים של סבא שלי אלי? וכי בגלל שהוא שכח לקחת את התכשיטים שלו בתימן כשעלה לארץ אני עד היום אמנע מלהתקשט בתכשיטים?

כאשר יצאו בני ישראל מארץ מצרים הם יצאו בבוקר של ט"ו בניסן בבהלה ובחפזון, ומתוך כל הבאלגן לא הספיק בצקם להחמיץ, ובמקום לחם יצאו להם מצות. והיום, גם אחרי כ-3000 שנה, אסור לנו לאכול חמץ בכל שנה לזכר אי החמצת הבצק שהיה ביציאת מצרים. למה אני צריך לאכול מצות בגלל שלפני 3000 שנה לא הספיק בצקם להחמיץ לכאורה בטעות?

נראה לכם הגיוני?

כדי לנסות להבין ננסה להתמקד בענין החיפזון, שהיה גורם מרכזי ביציאת מצרים.

ובכן, כשנודע לאדם כי בנו שב לארץ ישראל אחרי שהות ממושכת בארצות נכר, אפילו שהמטוס ינחת בחצות הליל, בלילה סוער במיוחד, עם כל התלאות שבדבר האב יחכה לבנו היקר בכליון עיניים בשדה התעופה, גם כדי לראות אותו בהזדמנות הראשונה, וגם כדי לעזור לו להגיע לביתו בשיא המהירות כדי שינוח וכדי להרגיע אותו אחרי הטיסה המייגעת, וכל זה בגלל שאותו האב אוהב את בנו כל כך שרוצה להקל מעליו בכל דרך אפשרית.

אותו הדבר אנו רואים ביציאת מצרים. בשנייה הראשונה שנגמרה גלות מצרים ה' ישר מכניס את מהלך הגאולה להילוך גבוה ומוציא את בני ישראל בדרך הכי מהירה כדי לסיים את הסבל הזה שעובר עליהם ולהכניסם למנוחה ולנחלה לארץ ישראל.

ענין החיפזון חוזר על עצמו מספר פעמים בהקשר לגאולתם של ישראל ממצרים. כמו שנאמר "וְאֶכְלְתֶם אֹתוֹ בְּחִפְזוֹן כַּפֶּסַח הוּא לֵה" [שמות יב, יא], ועוד נאמר: "וַיֹּאפּוּ אֶת הַבֶּצֶק אֲשֶׁר הוּצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חָמַץ כִּי גָרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכֻלוּ לְהִתְמַהֵמָה וְגַם צָדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם" [שמות יב, לט]. בספר דברים [טז, ג] מוזכרים הדברים בפירוש: "שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עֲלֵיו מִצּוֹת לָחֶם עֲנִי כִּי בְּחִפְזוֹן יָצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יָצִאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ".

ברגע שמגיעה עת הגאולה ה' לא נותן להם להתמהמה אפילו לא לרגע. הוא דוחק בהם למהר ולסיים את כל סיפור מצרים.

גם אחרי שיצאו ממצרים עדיין ניכר החיפזון בכל מהלך הגאולה: "וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי הַחִירָת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ הַיָּם הַמִּדְבָּרָה וַיִּלְכּוּ דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָּר אֶתֶם וַיַּחֲנוּ בְּמֶרְה" [במדבר לג, ח]. במקום שילכו דרך שהולכים אותה

במשך 3 ימים, הוליך אותם ה' את אותה הדרך ביום אחד בלבד כדי שיגיעו במהירות לארץ ישראל, ולא יתעכבו במדבר אפילו לא רגע נוסף.

אותו הדבר אנו רואים גם עם יוסף הצדיק ברגע שסיים לרצות את העונש שנגזר עליו לשבת 12 שנה בבית האסורים שבמצרים נאמר עליו: "וַיְרִיצֵהוּ מִן הַבּוֹר". מה הלחץ? חיכת 12 שנה, מה יקרה אם תצא בלי לרוץ? אלא שכאשר נגמר העונש ה' דואג שיוציאו אותו במהירות האפשרית מהכלא, ממש מריצים אותו ומקלחים ומלבישים אותו בבגדים יפים ויוסף חוזר לייעוד שה' נתן לו. כי ברגע שהגיע הזמן - אין להתעכב כלל וכלל.

אנו רואים פה שבעצם איסור אכילת החמץ לא בא סתם כדי לזכור שבני ישראל מהרו ונתקענו עם בצק שלא הספיק להחמיץ וקיבל איזושהי צורה מוזרה. איסור חמץ ומצוות אכילת מצה באים להעצים אצלנו את הידיעה שה' אוהב אותנו, ומצפה לגאול אותנו יותר ממה שאנו מצפים להגאל. עוד זאת צריך לדעת ולהפנים, שברגע שיגיע רגע הגאולה ה' ידאג שהיא תתרחש במהירות הבזק, וכמאמר הנביא האחרון שעמד לישראל [מלאכי ג, א]:
"הֲנִי שֶׁלַח מִלְאָכֵי וּפְנֵה דְרָךְ לְפָנַי וּפְתָאם יָבֹא אֶל הַיְכָלוֹ הָאֲדוֹן אֲשֶׁר אֲתֵם מִבְּקָשִׁים וּמִלְאָךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר אֲתֵם חֲפְצִים הִנֵּה בָא אֲמַר ה' צְבָאוֹת".

נ.ב. לא היה ולא יהיה תימני (גוי כמובן) שישכח שום תכשיט!
על כך צריך ליחד מאמר נפרד, ומחוסר משקיעים תימנים נאלץ לוותר עליו כרגע.

"מתחיל בגנות ומסיים בשבח"

נרדי ידעי

יש לשאול, מדוע ההגדה מתחילה בגנות ומסיימת בשבח? ומה בכלל הכוונה של "מתחיל בגנות ומסיים בשבח"?

ובכן, תחילת ההגדה פותחת בגנות "עבדים היינו לפרעה במצרים", ומסיימים בשבח הגאולה והניסים שאירעו לעם ישראל.

ישנם כמה טעמים לכך, וננסה בעז"ה להביא כמה מהם.

יש ענין להזכיר את הגנות כדי שלא תזוח דעתנו עלינו, ושנזכור תמיד מהיכן באנו ולאן הגענו, וכמובן שהכל בזכות ה'.

כשתשאל גוי על העבר שלו הוא לא יספר לך שום דבר רע. הכל יהיה מושלם. לעומתו אנו מתחילים ב"עבדים היינו". באים אנו לומר שבתחילה היינו בשפלות ואח"כ עלינו למעלה "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו".

רבי נחמן אומר שלא תחשוב שההגדה זה רק סיפור כללי על העבר, שעם ישראל היו עובדי עבודה זרה ועבדים ואז הקב"ה גאל אותם, אלא תדע שההגדה היא מסר לכל אחד ואחד מאיתנו. כך למעשה כתוב בהגדה "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". כמו שבהגדה עם ישראל היה ברובד נמוך ואז עלינו לגדולה ויצאנו משם, כך ידע כל אחד ואחד, שגם אם הוא בתקופה הכי שפלה שיש, הוא יצא מזה בסופו של דבר. זה העיקר - בסוף כולנו נגאלים, גאולת הפרט והכלל.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין מוצא נקודת שבח בהתחלה של הגנות שבהגדה. כתוב שעם ישראל עבדו עבודה זרה. הסיבה לכך הייתה משום שהם רצו רוחניות, רצו לדבוק במשהו אלוקי, לכן הלכו אחר עבודה זרה. לאחר שהאירו את עיניהם שיש אלוקים אחד בארץ והוא זה שברא שמים וארץ ובחר בהם מכל העמים, מיד החליטו ללכת אחריו באותה התלהבות והשתוקקות. לכך אמר הכתוב "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו".

יש מחלוקת בגמרא בין רב לשמואל מהי הגנות?

רב אומר שצריך להזכיר את הגנות הגדולה ביותר דהיינו "עובדי עבודה זרה היו אבותינו", עד שבא אברהם אבינו והתנער מעבודת אלילים של בית אבותיו ובחר ללכת בדרך ה'.

ושמואל אומר, שאמנם "עובדי עבודה זרה" זו אכן נקודת השפל הנמוכה ביותר, אבל כיוון שביום זה מזכירים את ניסי יציאת מצרים אין להזכיר גנות אחרת אלא לומר "עבדים היינו לפרעה במצרים".

מהו שורש המחלוקת בין רב לשמואל?

שניהם רצו לתאר את נקודת ההתחלה הנמוכה ביותר, כי ככל שנקודת ההתחלה נמוכה יותר, כך נעריך יותר את חסדי ה' שעשה איתנו חסדים גדולים וקרבנו לעבודתו.

דעתו של שמואל מובנת מיד, שכן עוסקים אנו ביציאת מצרים, ויש להודות על כך שהיינו עבדים ואחכ השתחררנו מהעול של מצרים. לעומתו טוען רב שאין בהזו כל כך הרבה שבח, שכן עדיין עבדים אנו לאומות אחרות, ועוד לא יצאנו לגאולה השלמה. לכן יש לשבח את ה' בעיקר על שיצאנו מטומאת

גילולי העבודה זרה, וזו הגאולה האמיתית, שאפשר להתפאר בה גם כשאנו תחת עול האויבים שלנו, כי נשמתו של העם היהודי משוחררת.

הדבר ברור לשתי השיטות לבסוף קרבנו המקום לעבודתו, ועם ישראל תמיד קשור בעומק לקב"ה וחוזר אליו מכל הלב.

יהי רצון שנזכה במהרה לשבח את ה' על ניסי הגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

חירות אמיתית

רואי חיים

כתוב בספר דברים "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחיפזון יצאת מארץ מצרים". על פי הפסוק רואים שהמצה שאנו אוכלים נקראת "לחם עוני".

עקב כך צצות לנו כמה תמיהות:

ראשית, מדוע בשעה שאנו חוגגים את היציאה ממצרים ואת החירות אנו חייבים לאכול לחם עוני? הרי אנו אמורים לשמוח ולא להתענות?

שנית, כל הדברים שאנו אוכלים זה לזכר השעבוד או הגאולה כגון הכרפס והמרור, אך לא בדיוק מובן על שום מה אוכלים מצה? מה, רק בגלל שלא היה להם זמן להכין, בגלל זה הנחילו את זה לשאר הדורות?

את השאלות הללו מיישב המהר"ל מפראג. צריך באמת שהמצה (לחם העוני) תהיה יפה כמו לחם של עשירים (באמת כיום המצה בסופר עולה הרבה יותר מלחם רגיל, וצריך להיות עשיר כדי לקנות לחם עוני).

עוד כותב המהר"ל, שבגמרא בפסחים מובא שלא יוצאים ידי חובה במצה עשירה (שחוף מקמח ומים מוסיפים לבלילה שמן ודבש). זאת אומרת, שהמצה נקראת עשירה כיוון שהתווספו לה טעמים, כמו אדם עשיר שיש בחזקתו המון דברים ששייכים לו חוף מעצמו וגופו. על פי זה אנו רואים שאין יוצאים במצה "עשירה" כי המצה צריכה להיות רק מקמח ומים ובלי

שום טעם נוסף, וזה עיקר עצמיותה, ורק אז היא ראויה להיקרא "לחם עוני", כשם שלאדם עני אין רכוש כלל חוץ מעצמיותו וגופו.

כשבני ישראל היו עבדים לפרעה התווספו להם רצונותיו של פרעה, והיינו תלויים בו. עכשיו שאנו יצאנו מעבדות לחירות, ממצב שבו היינו תלויים בו בעל כורחנו, למצב שבו אנו עצמאיים בזכות בוראנו, דווקא אז הכי ראוי שנאכל את המצה הפשוטה, שכן מהותה מסמלת את הגאולה. סמל הפשטות והמקוריות, ללא כל תוספות זרות ותפאורה חיצונית.

זאת ועוד, כתוצאה מכך האדם יגיע לעבוד את הקב"ה בבחינת "לחם עוני", שצריך לעבוד את הקב"ה בלי היסח דעת ותאוות למיניהם, וכך גם יגיע ל"חירות פנימית אמיתית".

יהי רצון שנוזכה להרגיש בחג הקרוב בפרט ובכל הימים בכלל את החירות האמיתית לה אנו משתוקקים ומצפים.

עבודת ה' הנכונה

אבי הורביץ

"כִּנְגַד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְרָה תוֹרָה. אֶחָד חֲכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שָׂאִינוּ יוֹדְעֵי לְשֵׁאוֹל".

ברשותכם נעסוק בהבדל שבין החכם לרשע, ונקדים לשאול, הרי לכאורה ההיפך מחכם זה טיפש וההיפך מרשע זה צדיק, אך חכם ורשע הם לא שני הפכים, אז איך שילבו אותם יחד במערכה, כאילו היו שני קצוות של אותו מישור?

ההבדל בין חכם לרשע ובין עובד אלוקים לאשר לא עבדו, נעוץ בכך שבאמת יש לנו רשות לחקור ולהבין בשורשי טעמי המצוות למרות שבאמת המצוות הן בעצם גזרות, גזרות מלך הן, מכל מקום מה שנוכל לבקש טעם המצווה נאמר בה הטעם. ואמר רבנו החיד"א שחייב אדם לדעת טעמי המצוות על פי הבנתו ודעתו כדי שלא יהיה בכלל "וַתְּהִי יְרֵאָתָם אֶתִּי מִצְוֹת אֲנָשִׁים מִלְּמֻדָּה".

למרות כל האמור לעיל נראה שצריך להדגיש כי כל החקירה וחיפוש הטעמים טובים רק בתנאי שהם נעשים לאחר עשיית המצוה, כי אולי לא ימצא טעם נכון בשכלו ויבוא לזלזל במצווה. לכן הקדימו ישראל נעשה לנשמע, כלומר נעשה המצווה תחילה ואחר כך ננסה להבין את טעמה.

"כי עבד הנאמן לא ישאל את רבו בזמן שמצווהו מה הטעם בפקודתו, אלא עושה הוא מיד, ואחר כך מבקש שיגיד לו מה הטעם. אבל עבד שאינו הגון

לא יעשה דבר מרצונו אם לא יידע טעמו, אם ישר בעיניו יעשו ואם לאו לא".

ועכשיו נבאר:

כי החכם אמר "כי ישאלך בינך מחר לאמור מה עדות והחוקים והמשפטים אשר ציווה ה' אלוקינו אתכם", שאינו מטריד את העולם בקושיות בשעת שחיטת הפסח בהקרבתו ובשאר פרטי המצווה, אלא תולה את זה בקוצר דעתו. רק למחר שואל כדי להבין את טעם המצווה.

אבל הרשע נוהג להיפך באומרו "מה העבודה הזאת לכם". הוא מראה באצבע בשעת עשיית המצווה ורוצה לדעת מיד אם יש טעם לעשיית המצווה לפי דעתו, ואם אין טעמים מוסברים היטב לפי שכלו לא ירצה להאמין דרך אמונה שלמה.

ובזה אפשר לפרש טעם שצריך להניח תפילין של יד לפני תפילין של ראש, כי תפילין של יד מורה על מעשה המצווה, להראות לך שקודם צריך לעשות ולקיים, ותפילין של ראש כנגד המוח והשכל, כי אח"כ נבין את הטעם.

וצריכים להיזהר בחקירות של יסודות האמונה כי שכלנו מוגבל ובקלות אפשר ליפול לידי טעויות. לכן קודם שיבוא לחקור צריך להגיד אני מאמין באמונה שלמה שכל דברי התורה הם אמת אלא שברצוני להבין גדולת תורתנו הקדושה. וזה מה שאנו אומרים בתפילה "אין כאלוקינו, אין כאדוננו, אין כמלכנו" ורק אחרי זה אומרים "מי כאלוקינו, מי כאדוננו...". כי רק אחרי שאתה יודע שאין כאלוקינו בידיעה ברורה, רק אז אתה רשאי להתבונן ולחקור.

וזה שאמרו חז"ל [משנה אבות ג, ט]: "כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת". והשאלה ברורה: כיצד יתכן שמעשיו מרובים מחכמתו? איך יעשה מה שהוא לא יודע? אלא הכוונה היא לחכמת טעמי המצוות, שכל מעשיו מרובין מחכמתו שהוא מתמיד במעשי המצוות למרות שהוא לא בהכרח מבין. אבל מי שחכמתו מרובה ממעשיו חכמתו לא מתקיימת כי גם המעשים שחכמתו מסכימה איתם לא יעשה אותם אלא רק כחנופה.

לפי זה, מה שהחכם "שואל" זה כדי להבין ולהשכיל ולדעת את טעמי המצוות, אך הרשע אינו מצפה לתשובה כי הוא פוסק את פסוקו "כי יאמרו אליכם".

ובאמת איך אנחנו לוקחים את זה לעצמנו?

ב"ה אנחנו לא רשעים, אנו עושים את המצוות, אבל אנחנו צריכים שלא יהיה מצוות אנשים מלומדה. ב"ה אנחנו זוכים להניח תפילין ולהתעטף בציצית, אבל אנחנו צריכים אחרי זה לבוא ולשאול, למה? למה צריך את זה בכלל? בשביל שנסביר את זה בשכל, אך יחד עם זאת נדע שגם אם אנחנו לא מבינים זה בגלל קוצר שכלנו. וברוך הוא וברוך שמו ששלח לנו ספרים רבים ורבנים (רבני השלוחה) שאפשר לבדוק אצלם את הדבר ולחקור.

אז יהי רצון שנזכה לקיים את כל המצוות ולא כמצוות אנשים מלומדה, ונזכה להבין אותן ולעבוד את ה' לשם שמיים, ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן ואמן.

מרור זה שאנו אוכלים

שלמה אדנה

סיפר רבנו ז"ל מעשה ממרור.

פעם אחת הלכו יהודי וגרמני לנדוד יחדיו. היהודי לימד את הגרמני שיעשה את עצמו כמו יהודי ולא יקשה עליו הדבר, כיון שלשון המדינה היתה גרמנית. היהודים רחמנים ובודאי ירחמו עליו. כיון שבא סמוך לפסח לימדו איך להתנהג בבית היהודי כשיזמינו לשולחן הסדר. הסביר לו שבתחילה עושים קידוש ואח"כ רוחצים ידיים, אולם שכח לומר לו שאוכלים מרור. בליל החג הוזמן הגוי למשפחה אחת והיהודי הלך למשפחה אחרת. הגוי היה רעב מאוד באותו היום, וציפה שכבר יגיעו לאכול את הדברים הטובים שאמר לו היהודי. אולם תוחלתו נכזבה. הוא ראה כי נתנו לו חתיכת כרפס במי מלח, ושאר הדברים הנוהגים בסדר, ועוד אומרים את ההגדה בניגון ועיניו צופות כבר לאכילה. והנה כאשר הבחין כי בוצעים את המצה שמח, כי הנה עוד מעט קט יוכל להשקיט את רעבונו. לתדהמתו הרבה נתנו לו מרור, וכאשר הכניסו לפה נעשה לו מר בפיו וחשב שזו הסעודה שלהם ורק את זה יאכלו. ברח לו תיכף ומיד במרירות פה ולב ונותר רעב. הוא חשב לעצמו: "איזה יהודים ארורים, אחר כל החגיגה נותנים לי לאכול מרור". הוא הגיע לבית המדרש ונרדם שם. אחר כך בא היהודי בפנים שמחות, שבע מאכילה ושתיה ושאל אותו איך היה הסדר. הגוי סיפר לו בכעס את כל מה שעבר עליו. אמר לו היהודי "אוי גרמני שוטה, אם היית מחכה רק עוד מעט היית אוכל טוב כמוני".

רבנו סיפר זאת כדי לומר שזיכוך הגוף בא במרירות. האדם חושב שתמיד יהיה רק מרירות על כן בורח תיכף, אולם אם מחכה מעט וסובל מעט, המרירות מזככת את גופו ואז מרגיש כל מיני חיות ותענוג.

ועוד, כזית מרור שאוכלים בפסח מסוגל לפרנסה, ואכילתו כיום היא מדרבנן מכוון שאין לנו כיום בית מקדש.

כבר נתבאר שקרבן הפסח חייב להיאכל באופן המביע את רעיון האחדות והשלמות שבעם ישראל. והנה צייתה התורה לאכול את הפסח בצירוף המצה והמרור כמאמר הכתוב: "על מצות ומרורים יאכלו". ועל כך מתעוררת השאלה מדוע חובתנו לאכול את הפסח, המביע את האחדות והיחוד, בצירוף עם דברים נוספים שאינם חלק מהקרבן עצמו?

אלא, שציווי זה נאמר בתורה כדי לעקור את דעת הכופרים. ישנם כופרים הטוענים, שאומנם יש בורא לעולם אך הוא לא יחיד, יש כמה בוראים ח"ו. מביאים הם ראיה לדעתם הקלוקלת מכך שהם רואים בהנהגת העולם שמי שהוא טוב יעשה לעולם טוב ומי שהוא רע יעשה לעולם רע, ומהטוב לא יכול לצאת רע ומהרע לא יכול לצאת טוב. לכן לדעתם מוכרח שיש כמה מנהיגים לעולם.

כנגד דעה נלוזה זו, אנו מצרפים לאכילת הפסח את המצה והמרור. המצה מבטאת את הטוב והגאולה, שהרי "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ". לעומת זאת המרור מבטא את הרע והגלות, שהרי "מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים". האכילה המשותפת של פסח עם המצה והמרור כמוה כהכרזה שגם הנהגת המרור וגם הנהגת המצה שתיהן נובעות מייחודו של עולם, המרומז בפסח.

ואדרבה, בגלל שהקב"ה הוא אחד ואין בלתו, כפי שמרומז בהנהגות אכילת הפסח, אין הוא מוגבל בהנהגתו ויש ביכולתו לפעול גם את הטוב וגם את הרע. גם כיום יש מרור ויש גלות ויסורים, ועדיין הגויים רוצים להשמיד אותנו. לכן אנחנו צריכים להיות דבוקים בקב"ה, ללמוד תורה להתפלל ולקיים את המצוות, והוא ברחמיו ימתיק לנו את החיים, אז יהי רצון שנזכה בע"ה לאושר ועושר לבריאות מעליא ולנחת מצאצאינו.

הכוונה שבמצוות

אברהם ממרוד

"וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה" [שמות יד, טז]

"היה רבי מאיר אומר: כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מתנצחים זה עם זה, זה אומר: אני יורד תחילה לים, וזה אומר: אני יורד תחילה לים, קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה, שנאמר 'שם בנימין צעיר רודס' אל תקרי 'רודס' אלא רד ים. והיו שרי יהודה רוגמים אותם, שנאמר 'שרי יהודה רגמתם'. לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזן לגבורה שנאמר 'ובין כתפיו שכן'."

בני ישראל עומדים בים סוף והשבטים רבים ביניהם מי ירד ראשונה לים. שבטו של בנימין לא מתמהמה וקופץ ראשון לים, באים שרי יהודה ורוגמים אותם באבנים.

לפלא הדבר, שבט בנימין זוכה ובית המקדש נבנה בחלקו בזכות קפיצתו ראשון לים, אך שבט יהודה, ששריו רוגמים באבנים את שבט בנימין, על מה זכה למלוכה? על רגימות האבנים?! הרי יהודה זכה לו ולדורותיו למלכות של נצח, אם כן באיזו זכות?

כך שואל הרב ברוך מרדכי אזרחי בספרו "ברכת מרדכי", ומתרץ את הדברים באופן נפלא:

על כרחך צריך לומר שגבורתו של יהודה אינה פחותה מגבורתו של בנימין. הסיבה שבעטיה שבט יהודה זכה למלוכה, כיוון שהוא נלחם והתנגד לדעת הסביבה.

שבט בנימין אכן קופצים לתוך הים וזוכים על כך לתגובות נלהבות מן ההמונים העומדים שם. אכן, להיכנס לתוך המים כאשר בדרך הטבע ישנה סכנת טביעה ואין לדעת כיצד הדבר יסתיים, זו גבורה וגדלות, ועל כך ודאי יריעו כולם.

אך כנגד זה בא שבט יהודה ואומר: " עוד לא הגיעה השעה". טרם הגיע הזמן שבו צריך לקפוץ למים, ולשם כך חוסם את רבבות הנכנסים למים באבנים ואינו חושש "ממה יאמרו". אין זאת אלא משום שיהודה היה משוחרר מנגיעות, שאם לא כן היה הוא קופץ ראשון, שכן לקפוץ ראשון נוח יותר מאשר לזרוק אבנים על שבט בנימין. אך ידע יהודה שעוד לא הגיעה השעה לכך, משום כך עשה מה שעשה.

נגיעות עצמיות הן הן המוליכות את הכפירה, זו הייתה כוונתו של יהודה. מצד עצמו הוא גדול ועל כניסה למים בראש מגיע שכר גדול, אך צריך שבמעשה לא תשותף כוונה מכוונות העולם בשום פנים, יש לעשות את הדברים בשלימות, ללא נגיעות, וללא רבב.

כך מצינו אצל משה רבנו, עליו נאמר: "ויקח משה את עצמות יוסף עמו". גם משה וגם בני ישראל עסקו במצוות, אך משה לקח מצוות. משה ידע איזו מצווה חפץ בורא עולם שהוא יעשה.

ידע יהודה שמעשה זה של הרגימה באבנים יזכה אותו לקיתונות של ביקורת. דווקא משום כך זכה למלכות, לפי שידע להבחין בין המעשה הנכון

והנצרך בשעה זו, גם אם נוגד הוא את ההיגיון, לבין המעשה אשר יזכה על ידו לתהילה וכבוד, אך הוא לא ראוי להיעשות.

פעמים רבות אנו נמצאים באותה התלבטות של יהודה: מחד "מעשה גדול", "חשוב" ובעטיו אנו יכולים לזכות לתהילה, ומנגד עומדת פעולה שעליה ניתן לספוג קיתונות של ביקורת.

כדי להמחיש הדברים נשתמש בדוגמא מיינו היומיומיים: יום שבת סעודה שלישית יושבים המתפללים וסועדים יחד בבית הכנסת. אחד מן האנשים בא ומספר סיפור שהוא כל כולו לשון הרע על אחד המתפללים שאינו נוכח כעת במקום. תוך כדי השיחה הוא פוגע באיש ובמשפחתו. המסובים נהנים וצוחקים ואף מוסיפים בדיחות ולעג על חברם שאינו נמצא איתם (עם חברים כאלה - מי צריך שונאים).

כאן אתה יכול להשתמש במנהיגותו של יהודה, לקום ולהפסיק את שטף לשונם הרעה של חבורת הלצים, להוכיח אותם וללמד זכות על החבר. יתכן כי על מעשה זה תקבל קיתונות של בוז, אך אל דאגה, ה' יתברך תמיד ישבח אותך על אומץ לבך ועל עבודתך אליו.

יהי רצון שנזכה כולנו לעמוד על דעתו של בורא עולם ולא לפחד מפני המלעיגים.

הבחירה החופשית אוהד אברהם כמיסה

אנו אומרים בכל יום בתפילת שחרית לפני שירת הים "ותרא את עוני אבותינו במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף ותתן אותות ומופתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו **כי ידעת כי הזידו עליהם**". כלומר, שעבוד המצריים בעם ישראל היה בכוונה תחילה, ולכן נענשו!.

וידועה שאלת הראשונים: מדוע נענש פרעה על כך ששעבד את עם ישראל, הרי סוף סוף ישראל ירדו למצרים על פי גזרת השם? ואם כן, איך יכול היה פרעה לבטל את גזרת השם?!

הרמב"ם כותב שכל מעשי האדם הם לטוב ומסורים בידיו. כלומר, שכאשר אדם נולד טבועות בו יכולות לקיים מעשים טובים. עוד כותב הרמב"ם [בהלכות תשובה] "ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים, עד שייתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעים ממנו התשובה ואין מניחים לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה".

למעשה, הרמב"ם מסביר שלפרעה - כמו לכל בני האדם - היתה את האפשרות לעשות טוב, אך מכיוון שחטא מעצמו מלכתחילה, שנאמר "הבה נתחכמה לו" הוא לא הותיר לקב"ה ברירה, והוא נענש בכך שנמנעה ממנו הזכות לחזור בתשובה, עד אשר יפרע את חובו על חטאיו (הצער במכות ומותו בים סוף).

נשאלת השאלה: אם הקב"ה מנע ממנו לחזור בתשובה, אז מדוע שלח אליו את משה להתרות בו פעם אחר פעם?

אלא, כלפי פרעה עצמו העונש הזה מגיע לו. הוא זכה בו ביושר וזו אמת לאמיתה. אחרי שהקשה את לבו בחמשת המכות הראשונות ולא למד את הלקח, העונש המתבקש הוא שתילקח ממנו זכות הבחירה. משה נשלח בכל פעם כדי שיראו כי תמיד פרעה הוא זה שמפיל על עצמו את המכות. אומות העולם לא יכולים לעכל שה' מונע תשובה מהחוטא (גם כשזה מגיע לו בתורת "מידה כנגד מידה"). ולכן יש צורך שייראה שמהלך זה בא בדרך טבעית. הכבדת לב פרעה באה להראות כלפי חוץ שזה מרצונו החופשי של פרעה.

כך נהג ה' גם עם סיחון, שעשה גם הוא הרבה עבירות, וכמו פרעה נגזר עליו שלא יוכל לחזור בתשובה. כך נהג ה' גם כלפי הכנענים, ואף עם בני ישראל בתקופת אליהו הנביא. שכמו סיחון ופרעה, מנע מהם את החזרה בתשובה, כדי שיקבלו את העונש. יש סף מסויים של עבירות שכאשר עוברים אותו - העונש חייב להגיע כדי להועיל לאדם בתיקון העצמי שלו, וכדי שהעונש אכן יבוא נמנעת ממנו דרך התשובה.

למעשה אנחנו רואים כאן שה' הוא לא שהתחיל מהלך זה. הוא לא גזר על פרעה לעשות הרע לישראל, ולא על סיחון לחטוא בארצו, אלא שניהם חטאו מעצמם ונענשו בכך שנשללה מהם הבחירה החופשית והיכולת לחזור בתשובה.

מוסיף הרמב"ם ושואל, והלא כתוב בתורה "ועינו אותם" ומשמע מכאן שה' כן גזר על המצרים להרע לישראל, וכך היה לכאורה גם עם חטאי עם ישראל בארץ הקודש, שהנביא עומד ומכריז "וקם העם הזה וזנה אחרי

אלוקי נכר...", ומבינים אנו מכאן שגזר הקב"ה על ישראל לעבוד עבודה זרה! כלומר הקב"ה הוא שגזר עליהם לעשות חטאים, ולא היה זה רצונם החופשי, ומדוע אם כן החוטאים נושאים באחריות לחטא?

אלא, לפי שלא גזר הקב"ה על איש פלוני שיהיה הוא החוטא, אלא לכל אחד ואחד שעבד עבודה זרה מעם ישראל היתה את הבחירה לא לעבוד אילו הוא לא רצה בכך. כך היה גם עם המצרים, שהקב"ה לא אמר באיזה ארץ ישתעבדו עם ישראל. והיתה גם להם בחירה חופשית לא לשעבד את עם ישראל. הבחירה לשעבד את ישראל היתה מצד המצרים ולא למען עשיית רצונו יתברך. זאת ועוד, הרמב"ם כתב גם, שאין הקב"ה מונע תשובה ובחירה מאף אדם, אלא אם אדם התחיל בעשיית חטא כזה או אחר, אז הקב"ה דן את חוטא להמשיך את המהלך אשר התחיל עד אשר יפרע את חובו, במותו או בצורה אחרת.

הראב"ד מקשה על הרמב"ם שעדיין יש למצרים יכולת לטעון להגנתם שהאחריות רובצת על ה', כי הוא זה ששלח את ישראל דוקא למצרים, ובכך גרם שהמצרים ישעבדו את עם ישראל, כי אם לא היה מורידם למצרים, הם לא היו משעבדים אותם.

הראב"ד מסביר שהרוע החבוי בתוך האדם הוא זה שגורם לו לעשות רע ולחטוא. למעשה לפי דברי הראב"ד אנחנו מבינים שהמצרים מטבעם רשעים הוו, ולכן היו ראויים למכות. ולא זו בלבד אלא שאילו היו שומעים למשה בזמן שהתרה בהם בהתחלה והיו משחררים את ישראל, לא היו לוקים במכות ולא היו מוצאים את סופם בים סוף. בעצם ניתן לומר שהעם המצרי נענש בעיקר בגלל רשעותו של פרעה אך גם להם עצמם היה חלק באחריות.

בספר "אור דניאל" הביא בשם הרב מרדכי יפאן זצ"ל בספרו "המוסר והדעת", שהקב"ה הקשה את לבו של פרעה אך לא את שכלו. ולכן לא נמנע מפרעה מבחינה שכלית האפשרות להתחרט על מעשיו ולחזור בתשובה שלמה.

רש"י מסביר שלכל האומות העולם אין את יישוב הדעת לעשות תשובה אמיתית, ולכן העדיף הקב"ה לחזק את ליבם כמו שעשה לפרעה, ובכל מקרה ממנו הוא מנע תשובה חלקית. כי בכל מקרה לא היה חוזר בתשובה אמיתית.

וכן מובא במדרש, שמה שמחזיק את המצרים בכל מכה ומכה הייתה העבודה הזרה שלהם שבה היו בוטחים מאוד.

ובמדרש כתוב שהרשעים בגיהנם מתכסים בחושך כמו שנהגו במכת הברד שמשה הזהיר אותם מלכתחילה שרכושם יכול להיפגע ורצוי שיכניסו הכל לבתים. אפילו עובדי העבודה זרה, שמאמינים שהכל תלוי בכוכבים, היו צריכים לקחת בחשבון שמשה צודק ואולי רכושם באמת יפגע. ומדוע אם כן לא העלו על דעתם דבר זה?

אלא, מכיוון שהם מתכסים בחושך ושואפים להחשיך את דרכם עד אשר הם מסרבים לסלף את דברי הכוכבים ולהאמין שאולי יש צדק בדברי משה.

לא כך הם פני הדברים אצל בני ישראל, כי גם כאשר נסתרת האמת מעיניהם, הקב"ה פותח להם פתח לתשובה, ומסייע להם לראות את האמת. זהו עוד אחד מההבדלים בין יהודי לגוי, שאצלנו נמצא הניצוץ עמוק בפנים, ורק צריך להדליקו מעט והוא כבר יבער באש גדולה. יש

להדגיש, כי הגויים מתכסים בחושך נצחי, ואילו עם ישראל גם כאשר הם מכוסים בחושך, ניתן לגלות את הניצוץ שלהם ברגע אחד.

יהי רצון שנזכה לחזור בתשובה שלמה ואמיתית, והניצוץ היהודי שבנו לא יכבה ולא ידעך, אלא יישאר בוער בנו תמיד! כי כשהנשמה מאירה, גם שמים עוטי ערפל מפיקים אור נעים.

בהכנת המאמר נעזרתי בספר "אור דניאל" ובספר "דברי מרדכי".

השבתת שאור ומחיית עמלק

אופיר אמיתי

אנו מתקרבים לימי הפסח. חג הפסח נתייחד מכל החגים במספר הרב של המצוות ששייכות אליו: איסור אכילת חמץ, איסור הנאה מהחמץ, דיני חמץ בערב פסח, אכילת מצות ומרור ובמהרה בימינו גם מצוות קורבן הפסח.

אחת מהמצוות שנצטוו ישראל בימי הפסח היא מצוות השבתת השאור מהבתים. מעבר לפירוש ההיסטורי הפשוט של המצווה שהוא ניקיון הבתים מחמץ ואכילת המצה כזכר למצות שאכלו ישראל בצאתם ממצרים, הוסיפו חכמים פירוש מחשבתי מעמיק יותר למצווה זו. ננסה ללמוד את ההסתכלות המחשבתית במצווה זו.

"גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך. ומי מעכב? שאור שבעיסה!" - חכמים השוו את השאור ליצר הרע המונע מאיתנו לעשות את רצוננו של מקום. יוצא אם כן, שמצוות השבתת שאור, ע"פ פירוש זה, היא גם מצווה הקוראת לאדם להשבית את השאור שבלבו היינו את היצר הרע, ומעוררת אותו לזה דווקא בימים אלו, ימי הפסח.

ישנן מספר שאלות העולות בהקשר זה:

מדוע דווקא השאור נמשל ליצר הרע? ואם השאור הוא אכן סמל לתופעה שלילית, מדוע במשך כל השנה אנו עדיין אוכלים לחם חמץ? זאת ועוד, מדוע דווקא בימי הפסח אנו מצווים להילחם ביצר הרע יותר מאשר בשאר השנה?

האם היצר הרע הוא טוב?

הגמרא מביאה סיפור על חכמים שרצו לבטל את יצר הרע של עבודה זרה. הם אכן הצליחו ויצא אריה של אש מבית קודשי הקודשים, ויצר של עבודה זרה בטל מהעולם. כשראו חכמים שזו עת רצון החליטו לבטל אף את יצר הרע של עריות. הם כלאו אותו בכלוב במשך שלושה ימים והמתינו בכדי לראות מה יקרה. לאחר שלושת הימים הם שלחו שליחים בכל גבולות ישראל ולא מצאו אפילו ביצת תרנגולת אחת מדין ועד באר שבע. הם הבינו שללא יצר הרע של עריות אין לעולם קיום ושלחו אותו לחופשי לאחר שעיוורו את עיניו. זו הסיבה שמאז אין יצר תקיף לגילוי עריות בתוך המשפחה. הגמרא בסיפור זה רוצה להראות לנו שבעצם גם ביצר הרע ישנו צורך. יותר מכך, אומר הרב קוק זצ"ל, שגם ביטול יצר הרע של עבודה זרה גרם לנפילה בצדדים החיוביים של העולם. מאז שבטל יצר הרע של עבודה זרה בטלה גם הנבואה! מכאן יכולים אנו להבין את ההשוואה בין יצה"ר לשאור. גם יצה"ר, כמו השאור, נצרך וחיוני כשהוא מגיע במידה נכונה. השאור חיוני ליצירת הלחם ובלעדיו לא תהיה תפיחה. אך אם נגזים עם כמות השאור או היצר יתקלקל הכל.

חמץ כל השנה

לאור דברים אלו ניתן גם לענות על השאלה השנייה ששאלנו. אכן השאור מסמל את היצר הרע, אבל בכדי לחיות חיים בריאים ונכונים אדם צריך שיהיה לו, במשך רוב הזמן, כמות בריאה ומדודה של היצר שיוכל לחיות בעולם הזה ובכמות זו היצר הרע הופך לכוח שמקדם אותך לטוב.

בפסח אין חמץ

וכעת, ע"פ המהלך שלנו, נענה גם על השאלה השלישית. הסיבה לכך שבפסח אנו נלחמים במיוחד ביצר ובחמץ היא שלמרות שבמשך כל השנה המידה הנכונה היא מידה של אמצע ובינוניות, יש עניין שבתחילת הדרך,

כשעם ישראל רק יוצא ממצרים, צריך לדבוק במידה של נקיות יתרה ולהתנער לגמרי מכל זכר לחמץ ויצר הרע. זו הסיבה שדווקא ימים אלו נתייחדו למלחמה ביצר ובחילותיו. זו הסיבה שמיד לאחר יציאת מצרים האויב הראשון שתקף את ישראל היה דוקא עמלק, שהוא המסמל והמייצג את יצה"ר. ניתן לראות רמז לדבר בכתוב: "כי יד על כס י-ה, מלחמה לה' בעמלק" - "יד" הוא י"ד בניסן, ערב פסח, בו מבערים את החמץ. וכמו כן ניתן לראות זאת במלחמת שאול בעמלק. כששאל יצא למלחמה בעמלק הוא סופר את חייליו. שם נכתב: "ויפקדם בטלאים", ומפרש התרגום שם: "באמרי פסחיא". כלומר, ששאל מנה את חייליו באמצעות ספירת הטלאים של קורבן הפסח שהיו מוכנים ביד כל חייליו. גם מלחמתו של שאול בעמלקים הייתה בערב פסח - תקופה שהיא יותר מסוגלת למלחמה בכוחות הרוע בעולם, בעמלק וביצה"ר.

דברים אלו מתאימים לדעתו של הרמב"ם בקשר למחיית עמלק. כנראה על סמך הגמרא בגיטין [מז] שאומרת שמבני בניו של המן לימדו תורה בבני ברק, סובר הרמב"ם שמקבלים גרים מעמלק. אפילו במקרה שעמלקי קיבל על עצמו שבע מצוות בני נוח הוא יוצא מגדר החיוב למחותו. יוצא מדברי הרמב"ם, שלעמלק יש תיקון ואינו רוע מוחלט. גם עמלק, היינו היצר, במידה הנכונה, יוכל להיתקן ולהפוך להיות חלק מהטוב.

ויהי רצון שנזכה לתיקון שלם ואמיתי וביעור החמץ בבתים ובלבבות. אמן!

בשביל מה הבאת אותנו עד כאן?

איתן יעקב

אחד השירים המפורסמים בהגדה הוא השיר "דיינו", ושם נאמר בין השאר: "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו". לכאורה, מה הרעש הגדול לבוא לפני הר סיני, אם אנחנו לא מקבלים את התורה???

אלא, שכשהגיעו לפני הר סיני כתוב: "ויחן ישראל... רש"י מפרש במקום: כאיש אחד בלב אחד, היינו, מגובשים.

כתוב במסכת מגילה: "גדולה הסרת הטבעת (טבעת אחשוורוש שהסירה מידו ונתנה להמן) יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות...". שכל הנביאים לא נתנבאו אלא כדי להחזיר את ישראל למוטב ושיהיו כולם ביחד ולא עלתה בידם, אבל רק בהסרת הטבעת, שהיוותה איום עלינו, עם ישראל חזר והתאחד, וכך התבטלה הגזרה ובאה הישועה.

מכאן רואים, כל פעם שעם ישראל מאוחד באה לנו ישועה גדולה, וזוכים לבטל את הגזרות. גם לפני הגאולה הקרובה שאנו מחכים לה, צריכים אנו להיות מאוחדים, לאהוב כל אחד ואחד מעם ישראל והגאולה בעז"ה תגיע במהרה בימינו אמן ואמן.

מעלה נוספת היתה בעצם זה שהגענו לפני הר סיני, והיא המוכנות שלנו לקבל את התורה. עם ישראל עומד ומקבל על עצמו לקיים את רצון ה' ללא גבול ומידה, ואפילו שלא תמיד הכל מובן ולא תמיד הכל נתפס בשכלנו הצר, וזוהי תחילתה של בחינת "נעשה ונשמע", שזכו לה במתן תורה עצמו.

ישנו משל מבעל החפץ חיים זצ"ל המסביר בצורה יפה מדוע יש לשמור את התורה כולה, וגם אם אנו לא מבינים מדוע אנו מקימים אותה: במקום אחד היה מלך גדול ומפורסם בחכמתו, שלא נמצא כמוהו בכל העולם. הוא מלך על כמה מדינות. פעם אחת נסע המלך עם כל שריו המכובדים הממונים על החיל, וגם שרי המדינות, ועמהם כמה עשרות אלפים של חיילים. כל הפמלייה הזו נסעה לעיר קטנה. כשהגיעו לשם קיבץ המלך את אנשי העיר ודיבר איתם פנים בפנים. מטרת השיחה היתה לזרז אותם באיזה ענין. הבה נחשוב רגע, כיצד ניתן להסביר את מעשיו של המלך? ודאי יגידו: כיון שאין חכם כמוהו בכל העולם, הוא עם כל שרי מדינתו נסעו לשם, והמלך בעצמו דיבר עם אנשי העיר, אז למרות שאנו לא מבינים את העניין, מכל מקום, סביר להניח שמדובר בעניין חשוב ומרכזי מאד עבור כולם, והרבה עניינים תלויים בו.

אם במלך בשר ודם היינו אומרים כך, מה צריך לומר בקל וחומר בן בנו של קל וחומר לגבי הקדוש ברוך הוא! כתוב בתורה בפירוש, שירד הקדוש ברוך הוא לעיני כל העם על הר סיני; ודבר זה איננו לכבוד ה' יתברך, שהוא ירד ממעון קדשו כדי לדבר עמהם פנים אל פנים, כמו שכתוב בתורה: "פנים בפנים דבר ה' עמכם", וזירזם על שמירת התורה. כל זה עשה לנו בזכות אבותינו הקדושים, כמו שכתוב: "הן לה' אלוקיך השמים ושמי השמים, הארץ וכל אשר בה. רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, ויבחר בזרעם אחריהם בכס מכל העמים". ועשה בשבילנו, לטובתנו, ולא בשבילו, כמו שכתוב: "אם חטאת מה תפעל בו... אם צדקת מה תיתן לו", ועוד כתוב: "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה, לטוב לנו כל הימים", אז ודאי שזה מחייב אותנו לשמור ולעשות את כל הכתוב בתורה, וגם אם אנו לא מבינים הכל עד הסוף, אנו מחויבים להאמין שמדובר בעניינים חשובים ומרכזיים עבורנו.

יהי רצון שבזכות חג הפסח נזכה להיות מאוחדים ונזכה לקיים תורה ומצוות כמו שציוונו ה' בהר סיני.

"כנגד ארבעה בנים דיברה תורה"

אסיף סבג

"כְּנֶגֶד אַרְבָּעָה בָּנִים דִּבְרָה תּוֹרָה. אֶחָד חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ לְשֵׁאוֹל".

הבנים כנגד הגלויות

בהגדה מופיעים ארבעה סוגים של בנים, בעז"ה אנו נראה כיצד עניין הבנים קשור לגלויות עם ישראל.

כשחטאו בני ישראל בעגל נגזר עליהם דין ארבעת הגלויות. זהו שאומרת ההגדה: "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה". כלומר, כנגד אותם ארבעה זמני שעבוד שלא זכינו להיפטר מהם, ולבסוף הושתו עלינו בשעבוד ארבע מלכויות: בבל, מדי, יון ואדום.

לכן מחלקת אותם ההגדה: "אחד חכם, אחד רשע, אחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול", ללמד אותנו ששונים הם במהותם ובתכונתם, והאחד אינו דומה לאחר.

גלות בבל נרמזה בבן **החכם**. כאשר גלו בני ישראל לבלל היו בהם נביאים וחכמים גדולים: יחזקאל הנביא, מרדכי היהודי, דניאל, חנניה, מישאל ועזריה, ועוד.

לעומתה **גלות מדי** נרמזה בבן **הרשע**, ולמה? בגלות זו היו ישראל שרויים בעוונות ובפשעים, ואף נשאו להם נשים נוכריות.

בגלות יוון היו ישראל דומים לבן התם, שכן בתמימות ובשלמות מסרו את נפשם על קידוש ה' יתברך שמו, ומיאנו לגזירותיו של אנטיוכוס הרשע.

הגלות האחרונה גלות אדום, והיא דומה לבן שאינו יודע לשאול, שכן בגלות זו אבדה חכמה ונסתרה מבנים ואין בנו לא נבואה ולא רוח הקודש. זוהי הגלות שלנו שבעזרת ה' נזכה לצאת ממנה אל הגאולה השלמה, אמן!

מדוע דווקא הבנים הללו?

יש לבאר מדוע התייחסה התורה דווקא לארבעת הבנים הללו? וכי אין סוגים נוספים של בנים, כגון: הבן הפיקח, הבן העצל, השוטה???

כמו כן יש להבין מדוע הבן הראשון הוא חכם וכנגדו הבן השני הוא רשע? הסדר הנכון הוא בן צדיק ובן רשע, בן שוטה ובן חכם. החכם והרשע אינם אמורים להיכתב האחד כנגד השני!

ודאי שישנם סוגים נוספים של בנים, אך במצווה זו העוסקת בהעברת המסר והידיעה שהקדוש ברוך הוא הוציא את עם ישראל ממצרים, מאבות לבנים ומדור לדור, כפי שכתוב "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים שנאמר והגדת לבניך ביום ההוא". במצוות ההגדה יש להתייחס דווקא לסוגי הבנים השונים ביחס לצורת קליטתם, קבלתם, והתייחסותם לידיעות המועברות אליהם וכלפי תכונות אלו של קבלת הידיעות והשימוש בהם, אכן יש רק ארבעה סוגים, כפי שיפורט להלן:

הסוג האחד הוא מי שבכל הידיעות וההשכלה שיש לו משתמש כבסיס להתפתחות נוספת, ומנסה מתוך מה שכבר יודע להחכים ולהוסיף דברים חדשים. אדם שכזה נקרא "חכם", כי כל ימיו הוא בקנית חוכמה ובהוספת

דעת על עצמו. וכמו שאמרו חז"ל במסכת אבות: "איזהו חכם? הלומד מכל אדם".

הסוג השני הוא מי שאינו מחפש אחר שום ידיעות חדשות. טוב לו ונוח לו במה שכבר בידו. הוא שמח במה שהוא כבר יודע, וחסרון ידיעתו בדברים אחרים וחדשים אינו מפריע לו! אדם כזה אמנם אינו מחפש אחר ידיעות חדשות, אולם אם הוא יראה איזה שהוא שינוי או סתירה לידיעותיו הקודמות, הוא ינסה לשאול ולברר אודות דבר זה, שהרי יש בזה סתירה למה שידוע לו עד כה. אדם כזה נקרא "תם" מלשון שלם, כי טוב לו עם מה שיש בידו ואינו מחפש להוסיף עליו.

הסוג השלישי הוא מי שלא רק שאינו מחפש ידיעות חדשות אלא גם כשהוא נתקל בדברים חדשים אשר נראים משונים וסותרים את מה שידוע לו, אינו מנסה להתעניין בהם. אדם כזה מגלה אדישות לכל הסובב אותו ולא מעניין אותו אם הדברים מתנהלים באופן מסוים או באופן אחר. אדם כזה נקרא "שאינו יודע לשאול", שהרי אינו שואל שום דבר ולא מעניין אותו שום דבר.

הסוג הרביעי אינו בהדרגה וכהמשך לשלושת הסוגים שהוזכרו לעיל. אלא גם הוא כמו החכם משתמש בידיעותיו להוסיף חכמה, אלא שמטרתו בחוכמתו היא להרע. כלומר, למצוא על ידי חוכמתו להכשיל את האחרים, או להוכיח לאחרים שהם טועים ושמעשיהם אינם נכונים. בלשון בני האדם נקרא אדם שכזה "חכם להרע" ובלשון חז"ל הוא נקרא "רשע".

אל ארבעת הבנים הללו התייחסה התורה במצוות סיפור יציאת מצרים. אין להשוות את הדרך בה ניתן להעביר את המסר והידיעה אודות יציאת מצרים לבן חכם, הרשע, התם, ושאינו יודע לשאול.

את הבן החכם מספיק ללמד מעט, והוא כבר מעצמו יוסיף לחקור ולברר, בבחינת "תן לחכם ויחכם עוד". את הבן התם, שאינו מתעניין כלל בדברים ובידיעות חדשות, אי אפשר סתם ללמד דברים חדשים כי הוא אינו מתעניין בכך, אלא יש לעורר אותו כל הזמן על ידי שאלות ותמיהות, רק באופן זה יהיה אפשר לגרות אותו ללמוד ולהשכיל. לאותו בן שאינו יודע לשאול - גם דרך זו לא תצליח, יש למצוא דרכים אחרות איך ללמדו דברים חדשים. אצל הבן הרשע ודאי שיש לנקוט משנה זהירות, כדי שחס ושלום לא ישתמש במידע שנעביר לו - כדי להחטיא אחרים ולמצוא סתירה או כפירה בעניין יציאת מצרים.

לאור הדברים הנ"ל, ברור מדוע דיברה התורה דווקא כנגד ארבעה בנים. כמו כן, ברור שהרשע הוא היפוכו של החכם, שהרי שניהם דומים בתכונתם להוסיף מדע על ידיעותיהם, אלא שהחכם עושה זאת מתוך רצון טוב, ואילו הרשע משתמש עם אותה תכונה כדי להרע.

יהי רצון שבעזרתו של בורא עולם נזכה קודם כל לחזור בתשובה שלמה, שנזכה להתרחק מהרע, מן הכיעור ומן הדומה לו, ונזכה להדבק במידותיו יתברך, אמן!

שבת הגדול

נריה נמיר

שבת שלפני הפסח קורין אותו "שבת הגדול" [שו"ע או"ח סימן תל].

אביא כאן מספר טעמים למה נקרא בשם זה:

מובא בספר "דבש לפי" למרן החיד"א: "שבת שלפני פסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו" - שבשנה שיצאו ממצרים חל עשרה בניסן ביום שבת, ולקחו כל אחד מישראל שה לפסחו וקשרוהו לכרעי המיטה, והיו שיניהם של המצרים קהות על ששוחטים את אלהיהם ואין הם רשאים לומר דבר.

ויש להבין, במה הנס גדול יותר כשהוא התרחש בשבת, והרי אילו חל עשירי בניסן ביום חול גם כן היה מתרחש אותו הנס?

ברם, ידוע שהמכות לא היו שולטות בשבת. העשירי בניסן חל בדיוק בעת ששררה מכת החושך במצרים. הרי אילו היה זה יום חול, לא היו המצרים יכולים לראות את בני ישראל כשהם שוחטים את השה וממילא לא היה צריך את הנס כי לא היתה נשקפת סכנה ליהודים. עכשיו שהיה זה בשבת, שאז לא שלטה מכת החושך, יכלו המצרים לראות הכל, וברצונם היה להכות את ישראל ובכל זאת נאלצו לשתוק וזה היה הנס.

טעם שני כתב הרב מוהר"ר מרדכי זאב ז"ל הספרדי: יום ראשון של פסח נקרא בתורה "שבת" שנאמר "וספרתם לכם ממחרת השבת". הצדוקים, שכפרו במסורה, לא הודו בכך ואמרו, שמתחילים לספור ספירת העומר

תמיד ביום ראשון בשבוע, היינו ממחרת השבת הרגילה. כדי להוציא מלבם של צדוקים, קראו חכמינו במתכוון את השבת שלפני פסח בשם "שבת-הגדול" כדי להוכיח, שבאותו שבוע ישנה שבת נוספת והיא, יום טוב ראשון של פסח, ולעומת אותה שבת, דהיינו החג, אכן נקרא שבת זה "שבת הגדול".

טעם נוסף מובא בספר "חשבה לטובה" של מהרה"ק ר' חנוך העניך מאלכסנדר ז"ל: כשהפה נטמא בדברי לשון הרע הרי זו "לשון מדברת גדולות".

חכמינו אמרו, שגדול חטא לשון הרע מעבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. והנה בשלושת עבירות אלה מופיע המושג "גדול". בשפיכת דמים נאמר: "**גדול** עוונני מנשוא" (קין אומר זאת לה' אחרי שהרג את הבל אחיו). בגילוי עריות נאמר: "ואיך אעשה הרעה **הגדולה** הזאת" (יוסף אומר זאת לאשת פוטיפר כדי למנוע אותה מן החטא). בעבודה זרה נאמר: "אנא חטא העם הזה חטאה **גדולה**" (משה אומר זאת לה' אחרי חטא העגל). על לשון הרע כתוב "לשון מדברת גדולות", וזה מוכיח שהעוון הזה חמור משלוש עבירות אלה.

יציאת מצרים טיהרה את פיותיהם של ישראל, שיהיו מסיחים רק בגדלות הבורא ולא בלשון הרע. בספרי מצינו רמז על כך במילה "פסח" - דהיינו "פה-סח", שיהא הפה סח. ולפיכך אמרו: "**כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח**".

ומכיוון שנס יציאת מצרים מסייע לבטל את ה"לשון מדברת גדולות" ומטהר את פיהם של ישראל, שיהא סח רק בגדולות הבורא, לכן נקראה השבת שלפני פסח בשם "שבת הגדול".

טעם רביעי כתב ה"שפת אמת": עד ליציאת מצרים לא היתה לשבת אלא מגמה אחת, להזכיר את בריאת העולם ע"י הבורא יתברך "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ". אבל מיציאת מצרים ואילך התווספה לשבת עוד מגמה, להזכיר את ניסי יציאת מצרים "וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלקיך משם". יוצא איפוא שמעכשיו גדלה יותר מצוותה של שבת, והיינו "שבת הגדול".

ישנו עוד טעם המובא בספרים הקדושים: כשמגיע אדם לגיל שלוש עשרה שנה והוא נעשה בר מצווה, הריהו נקרא מכאן ואילך "גדול". כיוצא בזה עם ישראל, שקיבלו אז את המצווה הראשונה בתור חובה, הרי נעשו כעין בר מצווה, וממילא גם גדול, ועל כן קוראים ליום זה "שבת הגדול", כדי לרמוז לקבלת המצווה הראשונה.

יהי רצון שהקב"ה יזכה אותנו לכבד יותר את שבת הגדול ואת שאר שבתות השנה, ונזכה על ידי כך לגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

פסח מצה ומרור

עדיאל כהן

"רָבֵן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֱלוֹ בְּפִסַּח, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, וְאֵלוֹ הֵן: פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרוֹר".

יש לשאול, מדוע חייב להגיד ולזכור דוקא את שלושת הדברים הללו בליל הסדר? וכי רק על שלושה דברים אלו עומד חג הפסח?

ויש להשיב, כי אכן בשלושת הדברים הללו טמון הבסיס לכל חג המצות בכללו, וליל הסדר בפרט.

פסח - "ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקוד העם וישתחוו".

המשמעות של פסח היא שה' פסח על בתי בני ישראל, ומדוע ה' פסח על בתי בני ישראל דווקא? התשובה היא שה' פסח על בתי בני ישראל בגלל שהוא אוהב אותם. לכן פסח הוא סמל לקרבתו ואהבתו של ה' לבני ישראל.

מצה - "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של בני ישראל להחמיץ"... שנאמר "ולא יכלו להתמהמה".

למה אנחנו אוכלים מצה? בגלל שלא הספיק בצקם של בני ישראל להחמיץ. בהמשך כתוב "ולא יכלו להתמהמה" הרי זה מיותר! למה שבני ישראל ירצו

להתנמהמה לצאת ממצרים? וכי לא הספיקו להם כל השנים שהם השתעבדו במצרים?

וישנה שאלה נוספת, בני ישראל ידעו שאם יחכו עוד קצת תבוא מפלתו הסופית של פרעה ואז הם היו יוצאים בלי שום בעיה אז למה הם לא חיכו וגרמו לפרעה לרדוף אחריהם לים?

אלא, שה' זירז את בני ישראל לצאת והם הזדרזו לעשות זאת, בגלל שאם הם היו מחכים עוד קצת אז הם היו נכנסים לשער הטומאה החמישים, ואם חלילה הם היו נכנסים אליו אז לא הייתה להם כל דרך לחזור ולהיגאל. המצה באה לסמל את החיפזון להגאל ולצאת לחופשי מציפורני יצרנו הרע!

מרור - "מרור זה שאנו אוכלים על שום מה? על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.

ויש לשאול, למה אנחנו מצטערים כל כך על השעבוד של אבותינו במצרים? הרי אמרו רבותינו שקושי השעבוד השלים את הקץ וגרם לגאולת אבותינו אחרי 210 שנה במקום 400 השנים שהיו צריכים להיות שם!

אבל דבר זה אינו מדויק, מה שהשעבוד גרם זה שהם יצאו אחרי 210 שנה, אבל אם היו מסיימים את השעבוד אחרי 400 שנה אז ישראל היו נגאלים גאולת עולמים ולא היינו עוברים את כל הייסורים שאנו עוברים היום, לכן אנו מזכירים את המרור. לכן מרור בא כדי שנזכור את כל הייסורים שעברו על אבותינו במצרים וכך נחזור בתשובה.

ומלבד זאת, יש לזכור שסבל של יהודי צריך לכאוב לכל אחד מאתנו, גם אם היתה לו מטרה ויש לו תכלית. אפילו כשעושים דין ברשעים והענישה היא ע"פ חוקי התורה, בכל זאת הקב"ה מצטער, כי כשיהודי כל שהוא סובל - צריך שיכאב גם לנו, כי אנו כגוף אחד.

לסיכום, בפסח אנו אומרים "פסח מצה ומרור" בכדי לסמל את קרבת ה' לבני ישראל, את החיפזון להיגאל מיצרנו הרע, ושנזכור את כל הייסורים שעברו על אבותינו. כך נחזור בתשובה שלמה ונזכה לגאולה הקרובה.

העליון, התחתון, ומה שביניהם עקיבא הורביץ

המהר"ל מפראג זצ"ל מביא ע"פ דברי רבי יהודה הנשיא, שהעולם נחלק לשלושה חלקים:

א. העליון: הרוחניות.

ב. התחתון: חומר ללא רוח, כגון רמשים וחרקים וכו'.

ג. הממוצע: הגשמיות הפשוטה, באוויר שנוגע באדמה - כגון בני-אדם, חיות וכו'.

שלושת המכות הראשונות הכו במצרים בשלב התחתון: דם - מכה שבאה על המים, דהיינו חומר ללא רוח, צפרדע - מכה שגם כן מקורה במים, וכינים - מקורם בעפר האדמה. ולמרות שלכאורה מכת צפרדע וכינים פגעו בבני-אדם, מכל מקום החיות עצמן היו מהדרגה התחתונה, שנוצרו מהעפר או מהמים.

שלושת המכות הבאות כונו כנגד החלק האמצעי: ערוב - חיות, שהן נכללים עם בני-האדם בחלק הממוצע, דבר - שגם כן פגע ביצורים מהחלק האמצעי, ומכת שחין - שפגעה ישירות באדם.

שלושת המכות האחרונות, ברד, ארבה, וחושך, הגיעו כולן מהשמיים - ששייך לחלק העליון!

ולסיום, אומר המהר"ל, לקח הקב"ה בכבודו ובעצמו את נפשם של כל בכוריהם, וזה כבר לא שייך, לא לחלק התחתון, לא לאמצעי ואפילו לא לעליון! כי נפשות אלה לקוחות ממקום גבוה מאד, הרבה מעבר להשגתנו.

חג שמח וכשר לכל ולכל עם ישראל.

תודה רבה לידידי הטוב אופיר אמיתי הי"ו, על העזרה הרבה.

לעילוי נשמת סבתא, חנה רחל בת פרידה רבקה.

ולרפואת כל חולי עם ישראל, ובכללם בת שבע אלקע בת חנה רחל, יהונתן
בן מלכה, רון בן בתיה, הרב משה בן תרצה, רחל בת חוסה, יוסף בן חסיבה,
גלעד בן אביבה, שלמה בן אליהו, יהונתן בן ג'ואן, הרב עובדיה יוסף בן
ג'ורג'יה, אריאל בת סיפורה חנה אסתר בת פרדה, ירמיהו מלך בן ברכה
איטה.

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

ר' דב בן גרשון אליהו שחור ז"ל

נפטר ח' אב תשל"ח

גמל חסד עם החיים ועם המתים

הלל מרדכי ב"ר דב שחור ז"ל

נפטר כ"ה אייר תש"ן

מורה שנספה בעיצומה של דרך.

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואה שלמה

אליהו בן זהרה הי"ו
פאני בת עיישה הי"ו
מכלוף בן עזיזה הי"ו
עמרם בן פרוחה מלכה הי"ו

לעילוי נשמת

עזיזה בת חנה

להצלחת

כל משפחת דהאן

הוקדש ע"י משפחת דהאן הי"ו

"שמח תשמח"

ברכות

לרגל 25 שנות נישואים

לרב שלמה ורחל קמחי

(לבית כספי)

שאו ברכה ושלום

מברכים ר' צבי ומרים כספי

שעלבים

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת
יוסף חיים בן מננה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

להצלחת

אילנה בת אסתר הי"ו
שמעון בן אסתר הי"ו
יוסף בן אסתר הי"ו
תמר בת אסתר הי"ו
אליהו בן חוה הי"ו

לרפואה שלמה

אסתר בת עליה הי"ו

נדבת משפחת כהן הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

הרב משה גרשום בן הרב

אברהם מרדכי ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת הורביץ הי"ו

**ברכות למשפחת השלוחה
ראש הישיבה
הרבנים והתלמידים היקרים
ה' יצליח דרככם**

**להצלחת
משפחת ידעי**

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

דינה בת והב ז"ל

חממה בת גיאת ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת ידעי הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

יהודה בן אליהו ז"ל

ישורון בן בן מיכל ז"ל

רחל בת מיכל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

אבישי ז"ל בן סעדיה יבדל"א

מנחם בן יצחק ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

נדבת משפחת גזי הי"ו

"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

אפרים בן נתן גדסי ז"ל
לאה בת רבי משולם גדסי ז"ל
האח ניסים בן אפרים גדסי ז"ל
האחות מיכל בת לאה ואפרים גדסי ז"ל
החייל אילן בן מיכל ושאול ז"ל
רחמים בן מרים ז"ל
סולטנה בת שרינה ז"ל
ואסי בת כיריה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

ויבדל לחיים אילן בן מיכל ושאול

נדבת משפחת גדסי הי"ו

ברכות
לשלוחה בשעלבים
ותודה
על התמיכה והחיבוק.

לרפואה שלמה
יוסף בן חסיבה הי"ו
רחל בת חוסה הי"ו
סעדיה בן הודיה הי"ו
באהבה ממשפחת אמיתי
ומגורשי גוף קטיף.

"נֵר ה' נְשִׁמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

הרב מרדכי אליהו בן מזל זצוק"ל וזיע"א

ת.נ.צ.ב.ה

לרפואת הגוף והנפש

זהבה בת זוהרה הי"ו

מאיר בן שמחה הי"ו

ינון בן עדי הי"ו

שירה בת יסמין הי"ו

להצלחה ולפרנסה

יצחק בן זהבה הי"ו

אסיף בן זהבה הי"ו

עדי בת זהבה הי"ו

נדבת משפחת סבג הי"ו

לרפואה שלמה

אליהו בן זהרה הי"ו
פאני בת עיישה הי"ו
מכלוף בן עזיזה הי"ו
עמרם בן פרוחה מלכה הי"ו

לעילוי נשמת

עזיזה בת חנה

להצלחת

כל משפחת דהאן

הוקדש ע"י משפחת דהאן הי"ו

"נֵר ה' נְשִׂמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

שלום בן יוסף מועלם ז"ל
שאול בן שלום מועלם ז"ל
שודיה בת חיים קראוני ז"ל
אהרן בן צבי טייץ ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

לזיווג הגון

שגיא בן מרדכי טייץ
רבקה בת שושנה

להצלחת כל מי שהתגייס לצה"ל, שיחזור
לשלום ויעשה חייל בצבא, ולהצלחת כל
תלמידי השלוחה

נדבת משפחת טייץ הי"ו

"נֵר ה' נְשִׂמַת אָדָם"

לעילוי נשמת

מרדכי בן ר' יוסף רדינסקי ז"ל
ר' יהושע יצחק בן ר' אהרן למפד
ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה

הוקדש ע"י משפחת רדינסקי הי"ו

**להצלחת כל עם ישראל
להצלחתם של כל חיילי ישראל
ולהצלחת כל לומדי התורה**

יְפָרוּשׁ ה' סִפֵּת שְׁלוֹמוֹ עֲלֵיכֶם. וַיִּטַּע בֵּינֵיכֶם
אַהֲבָה וְאַחֻוּהָ. שְׁלוֹם וְרִיעוּת. וַיִּסַּלַק שְׁנֵאת חֲנָם
מִבֵּינֵיכֶם. וַיִּשְׁבֹּר עוֹל הַגּוֹיִם מֵעַל צְוֹאֲרֵיכֶם.
וַיִּקְיֵם בְּכֶם מִקְרָא שְׁפָתוֹב. ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵיכֶם
יוֹסֵף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וַיְבָרֵךְ אֶתְכֶם
כַּאֲשֶׁר דָּבַר לְכֶם. וְכֵן יְהִי רְצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן:

נדבת משפחת מעודד הי"ו